hajrudin hadžić

igre, napjevi i narodni običaji kraljeve sutjeske i šire okolice

HAJRUDIN HADŽIĆ

IGRE, NAPJEVI I NARODNI OBIČAJI KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLICE

Sarajevo, mart/ožujak 2004. godine

IZDAVAČ: Hadžić Hajrudin

ZA IZDAVAČA: Hadžić Hajrudin

UREDNICI: Branko Parla
Hadžić Hajrudin

RECENZENTI: Prof. Dr. Selma Ferović
Dr. Aiša SOFTIĆ
Mr. Tamara KARAČA-BELJAK

LEKTOR: Dr. Aiša SOFTIĆ

LIKOVNO GRAFIČKA OBRADA I DTP: Branko PARLA

PREVOD NA ENGLESKI JEZIK: Hinda Hadžić

NOTNI ZAPISI: Admir Džulančić

ŠTAMPA:

TIRAŽ: 1000 komada

Sarajevo, ...2004.godine

CIP – Katalogizacija u publikaciju
Nacionalne i univerzitetske biblioteke
Bosne i Hercegovine, Sarajevo
....
....
HADŽIĆ, Hajrudin, 1927-
Igre, napjevi i narodni običaji
Kraljeve Sutjeske i šire okolice /Hadžić
Hajrudin - Sarajevo :

Predgovor: Fra Vjeko TOMIĆ

Bibliografske i druge bilješke uz tekst

ISBN ....

Mišljenjem Federalnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine, broj .... od ....godine, knjiga "Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice" autora Hajrudina Hadžića oslobođena je plaćanja poreza na promet proizvoda i usluga.

Predgovor za knjigu

Pojavljivanje knjige koju ste uzeli u ruke istinski pozdravljam i preporučujem. Uvjeren sam da joj je već davno bilo vrijeme da se pojavi. Naime, Kraljeva Sutjeska, taj osebujni, možda i unikatni mikro kozmos višestoljetnog povijesnog trajanja u tkivu Bosne i Hercegovine, te kreativnog suodnosa sa prirodom, kulturom, nastajanjima – materijalnim i duhovnim, opasno je uzdrman, gotovo kao nikad u svojoj povijesti.

Nekako, ruku pod ruku sa svjetskim procesima globalizacije na čijim rubovima se sve konfekcijski poravnava prema istim mjerama, nama se u dolini rijeka Trstionice i Zgošće u srednjoj Bosni, prostoru koji u javnosti najčešće percipiramo kao «Kraljeva Sutjeska», misleći pri tome i na nepoznato nešto sviju nas tu u blizini na kraju nekog zabačenog puta, dogodio rat, kobne 1993.

Ratna pustošenja proizvela su ljudsku i kulturološku katastrofu kataklizmičkih razmjera. Sa osvijetljene pozornice trajnog nastajanja i rađanja, zanavljanja i podmlađivanja, u mrak nepostojanja poslana su višestoljetna kulturološka tkanja, običaji, pjesme, melodije, napjevi, urneci, kajde... Sve ono što je izgrađivalo višestoljetni pa i višemilenijski identitet jednog svijeta u malom, pometeno je najvećim dijelom preko noći ili prijeti da se do kraja istopi kao snijeg pred naletom siječanjskog juga.

Tu pravim mjesto za ovu knjigu vrijednog autora Hajrudina Hadžića i njegovih marnih suradnika. Prepoznati ono vrijedno, klasično, starinsko, ono što je autentično, plod ovih prostora (bosansko-hrvatski u ovom slučaju), zabilježiti, snimiti, tako sačuvati od zaborava i propadanja i to ponuditi nama svjedocima procesa koji nam se zbivaju , ali i onima koji će doći poslije nas, možda njima koji će uživati neki «pax americana» ili «pax ovaj onaj», a neće znati zapjevati uz šargiju na Pijesku, a ni «U sve vrijeme godišta» ili «Zdravo tijelo» na starinski način, kako se pjeva jedino u sutješkoj Crkvi sv. Ive, ni poigrati zavrzlamu, niti će gdje imati vidjeti bijele «aljine», ni znati ijedan od urneka kako se stoljećima vezlo ili se još veze uz sigurne ruke i oštro oko naših djevojaka, žena i majki u Kraljevoj Sutjesci i okolici.

Ovo svakako nije ni prva, ni najobuhvatnija, a nadam se ni zadnja knjiga sa ovom tematikom. Ali jest vrijedan doprinos izučavanju i očuvanju kulturnog identiteta naroda ovog djelića BiH, njegovom boljem poznavanju i vrednovanju. Želja mi je da bude poticaj i primjeran uzor, pa i poziv na bolje, svima koji ovaj kraj, njegove ljude i običaje čuvaju u svom srcu, prebiru po njemu i po njima u dugim noćima izbjegličke ili dijasporske nostalgije, te domaće tihe sjete, da to pokušaju podijeliti s drugima koji o tome ne znaju ništa, da nas obogate svojim spoznajama, podijele iskustva s nama o tome.
Zbog nas samih danas, ponosnih tko smo, što smo i čiji smo potomci, kojih radišnih, čestitih, bogobojaznih bosanskih naraštaja. Zbog nas koji se nadamo da će neko bolje sutra obilježeno kreativnim nastajanjem i ljubavlju ipak doći, te zbog onih koji će u tom sanjanom sutra živjeti – Kraljeve Sutjeske, Trstivnice, Zgošće, Lašve, Usore, Soli, Sane, Donjih krajeva...

Fra Vjeko Tomić
Gvardijan Franjevačkog samostana
Kraljeva Sutjeska

Foreword

I truly welcome and recommend the publishing of this book in your hands. I am sure that it has been published long time ago. The fact is, that Kraljeva Sutjeska, that remarkable and perhaps unique micro universe, whose several centuries long existence in the tissue of Bosnia and Herzegovina and creative interaction with the nature, culture, material and spiritual creations, is seriously disturbed like never before.

Somehow, hand in hand with this time of worldwide globalization process which makes everything look like ready-made, we witnessed the war in the valleys of the rivers Trstionica and Zgošća in the Middle Bosnia, that area which is in public frequently perceived as "Kraljeva Sutjeska" and also as something unknown but very near to us, at the end of some remote road.

War devastations resulted in human and cultural catastrophe of cataclysmic proportions. From the lightened theater of eternal creation, the ancient cultural fabric, customs, songs, melodies, lyrics, etc… have been sent into darkness of nonexistence. Everything that has built several centuries, even several millenniums long identity of one world in miniature, was almost swept away overnight, like the snow melted by the south wind.

Here I have to mention this book written by diligent author Hajrudin Hadžić and his industrious collaborators. He recognized the value of the classic, ancient, authentic fruit of this region (in this case Bosnian – Croatian). He recorded it, saved it from the oblivion and deterioration, and now he is offering it to us - the witnesses of the processes that are going on - but also to those who will come after us, who will perhaps enjoy some "*Pax Americana*" or "*Pax this or that*" but will not know to sing traditional songs or dance traditional dances in old way.

This is certainly not the first, nor the most comprehensive, and I hope not the last book with this topic. But it certainly is a very valuable contribution to studying and preservation of cultural identity of the people from this little part of Bosnia and Herzegovina, to his better

knowing and appreciation. I wish this book to be a stimulus and a good model, as well as a call to all those who keep this region, its people and tradition in their hearts, strumming their strings in long nostalgic nights spent in refugee, diaspora, or domestic melancholy, to try to share their experiences with the others who know nothing about that and to enrich us with their cognitions. Because of us, proud of what we are, the offspring of hardworking, honest and pious Bosnian generations. Because of us who hope that some better future, marked with creative beginnings and love will however come; and because of those who will live tomorrow in such world of Kraljeva Sutjeska, Trstivnica, Zgošća, Lašva, usora, Soli, Sana, Donji krajevi…

Fra Vjeko Tomić
Guardian of the Franciscan Monastery
Kraljeva Sutjeska

KRAĆI OSVRT NA HISTORIJU KRALJEVE SUTJESKE

KRALJEVA SUTJESKA U PROŠLOSTI

Panorama Kraljeve Sutjeske

Zvučna su imena dviju Sutjeski u Bosni i Hercegovini. Jedna je važnija po narodnooslobodilačkoj borbi u Drugom svijetskom ratu, dok je druga, o kojoj govori ova monografija, važna osobito zbog perioda bosanske državnosti u srednjem vijeku : od slavnog Kulina Bana (1170.-1201.), pa preko moćnog Kralja Tvrtka (1377.-1391.), do osvajanja Bosne 1463. godine. Ova druga Sutjeska, dobila je naziv Kraljeva Sutjeska, jer je ona u 14. i 15. stoljeću, bila rezidencija bosanskih kraljeva.

U blizini Kraljeve Sutjeske nalaze se ruševine grada Bobovca, koji je u spomenutom razdoblju bosanske državnosti bio najutvrđeniji i ključni grad Bosne.

Franjevački samostan Sv.Ivana Krstitelja u Kraljevoj Sutjesci

** Odlomak iz monografije "Kraljeva Sutjeska, Bobovac i okolina"*

Kralj Stjepan Tomaš

Bosna je u 14. i 15. stoljeću doživljavala relativno snažan kulturni uspon, a jedan izraziti kulturni krug imao je svoje središte na Bobovcu i u Kraljevoj Sutjesci. Usljed nepovoljnih povijesnih zbivanja ostalo je, na žalost, manje tragova te naše kulture. Međutim, arheološkim istraživanjima započetim 1959. godine, na ruševinama Bobovca i Vladarskih dvorova u Kraljevoj Sutjesci, pronađeno je mnogo toga što je bilo zatrpano i zaboravljeno.

Osim toga, u Kraljevoj Sutjesci, u Franjevačkom samostanu,sačuvano je rijetko bogatstvo knjiga , dokumenata,etnografskih predmeta, profanih i sakralnih slika, crkvenog ruha i dr. što pruža i izvjesnu sliku kulturnog bogatstva Bosne. Čitavo područje odvojka od magistrale prema Kraljevoj Sutjesci i dalje bilo je područje srednjovjekovne župe pod nazivom Trstivnica.

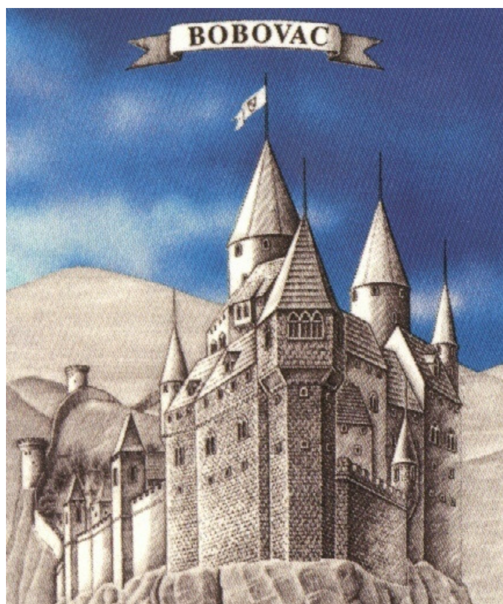

Grb Kralja Tvrtka II.

Od toga je naziva izvedeno sadašnje ime Trstivnice, koja kod odvojka ceste utječe u Bosnu.
To je područje bilo intenzivno naseljeno još u neolitsko doba, o čemu svjedoče arheološki nalazi u Obrima (na trećem kilometru puta od odvojka prema Kraljevoj Sutjesci).

Brončano i željezno doba iskazuje desetak gradina koje nisu za sada posebno obilježene.
Za vrijeme rimske uprave ovuda je vodio jedan put visoke kategorije. Tri punkta na rubovima naselja Kraljeve Sutjeske bila su nastanjena još u prethistorijsko doba. Pretpostavlja se da je na tom prostoru postojalo naselje i za vrijeme rimske vladavine, premda iz tog doba nisu još pronađeni nikakvi ostaci.
Također nema ni arheoloških ni toponomastičnih tragova iz ranog srednjeg vijeka. Tek kasno u 14. stoljeću saznajemo iz pisanih izvora da je Sutjeska već formirano naselje varoškog tipa (oppidum) i da se smatra u izvjesnom smislu predgrađem Bobovca.
Prije nego li je austrougarska dala mjestu naziv Kraljeva Sutjeska, u starim dokumentima, počevši od 14 stoljeća, susreće se naziv ***"Curia Bani"*** što prevedeno znači Banski Dvor.
Naime, prije krunisanja Kralja Tvrtka (1377.) u Milama (Mileševu), 2 kilometra sjeverozapadno od Visokog, bosanskom su državom upravljali banovi, kao npr. Kulin, Prijezda, Stjepan Kotromanić i drugi.

Naselje Sutjeske se razvijalo usporedo s vladarskim dvorom. Izgradnja dvora morala je privlačiti veći broj ljudi u svoju blizinu. Organiziranju dvorskih službi jednog srednjovjekovnog kralja bio je potreban veći broj obrtnika i ugostitelja. Trgovci su se također naselili, jer mnoštvo ljudi koji su dolazili tražiti pravdu na dvoru, a pogotovo velikaši sa svojim pratnjama i gostima, bili su zahvalni potrošači.

Stari grad Bobovac

Stara bosanska kuća iz Kraljeve Sutjeske

Sadašnji stari dio Kraljeve Sutjeske, premda je maleno naselje, sačuvao je nazive svojih kvartova i po tim toponimima može se lako rekonstruirati srednjovjekovni raspored pojedinih dijelova naselja. "VAROŠ" je ime za negdašnji trgovačko-zanatski kvart. "PRIJEKO" (preko rijeke) je naziv za kvart sa stambenim naseljem, koje je donekle bilo izdvojeno od buke trgovaca i obrtnika, na lijevoj obali rjeke.

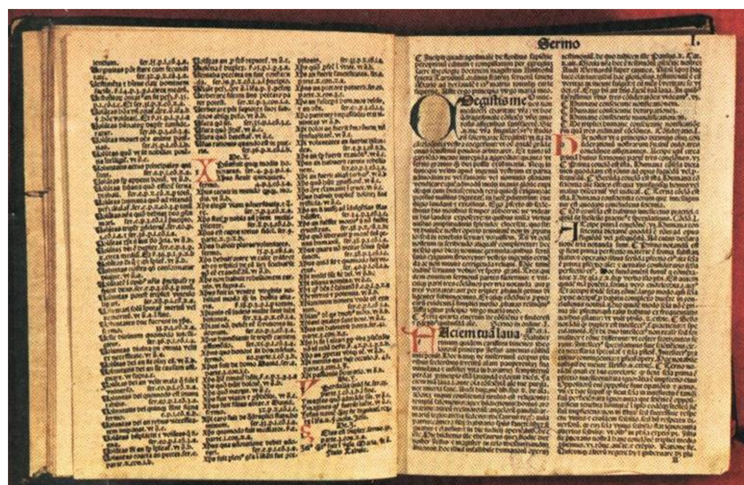
U tom je dijelu podignuta džamija kada je naselje bilo na vrhuncu svog razvitka, za koju muslimanska tradicija kaže da ju je dao podignuti Mehmed II Osvajač. Donji i nerazmjerno manji dio kotline, na lijevoj strani Trstionice, u kojem danas živi gotovo isključivo muslimansko stanovništvo Kraljeve Sutjeske, zove se ***Džemat***.
Misli se da je ovaj termin doslovni prijevod slavenske riječi ***"općina"***. Nekoliko stotina metara niže od zadnjih kuća ***Džemata***, već izvan sutješkog kotla, oveći ravni predio uz rijeku nosi naziv ***Trgovište*** , i samo ime i živa tradicija kazuju da su se tu održavali trgovi ili pazari.

Džamija u Kraljevoj Sutjesci

SAMOSTANSKA KNJIŽNICA I ARHIV

Veliko značenje ima i knjižnica samostana, u kojoj se, uz starije i novije i suvremene knjige, čuva i velik broj inkunabula (31) od kojih neke imaju vrlo vrijedne inicijale. Po inkunabulama je to najbogatija knjižnica u Bosni i Hercegovini. Zatim, priličan broj djela bosanskih pisaca, pisanih bosančicom i znatan dio drugih, pisanih latinicom.

Inkunabula

Velik je broj drugih starijih knjiga, na stranim jezicima. Neke knjige uvezane su upravo raskošno, npr. jedan stari misal.

Misal

Knjižnica je i prostorom i signaturama razdijeljena na dvije: staru (muzejska), koja sadrži izdanja do 1850. godine, i novu koja sadrži izdanja poslije te godine. Iz 16. stoljeća ima 453 knjige, 17. stoljeća 461, iz 18. stoljeća 1687, a iz prve polovice 19. stoljeća 1050, dok se za 399 knjiga nije mogla ustanoviti godina izdavanja.
Po strukama, u ovoj staroj knjižnici zastupljen je najviše teologija, zatim filozofija, povijest,zemljopis itd.

Po jezicima, najviše je zastupljen latinski, zatim hrvatski, pa talijanski i drugi. Osobito su vrijedne knjige koje su pisane bosančicom.
Od povelja iz doba bosanske samostalnosti u arhivu se čuva originalna darovnica ugarskog kralja Matijaša Korvina i nekoliko foto-kopija raznih povelja u kojima se ili spominje Sutjeska, ili su u Sutjesci pisane.
Vrlo su brižno i u posebnim futrolama čuvani rukopisi na arapskom jeziku i arapskim pismom.
Među njima je vrlo stari prepis glasovite Ahdname, Mehmeda II El Fatiha, izdane fra Anđelu Zvizdoviću 1463. godine na polju Milodraževu kraj Kiseljaka, koja je za franjevce u turskom carstvu bila ***"Magna Charta Libertatis".***
Među rukopisima su raznovrsni fermani, hudžeti, bujruntije, tapije itd. Sve skupa oko 3.500 papira na arapskom jeziku.

Jedan od najvažnijih je ferman Sultana Ahmeda kojim je obnovio Ahdnamu svog "pokojnog pradjeda Sultana Mehmeda II El Fatiha" , izdat provincijalu fra Jakovu Slapnici 1607. godine.
U ovom su arhivu i vrijedne kronike, rukopisi stare Matice, pisane bosančicom, nekrologij iz 17 stoljeća i drugo. Posebno je vrijedna knjiga umrlih od kuge 1783. godine (umrlo 819 duša) i 1789. godine, (umrle 32 duše). Premda je Franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci od 15. do 19. stoljeća više puta paljen, rušen i povremeno napuštan, ipak se u njemu sačuvalo relativno veliko kulturno-povijesno blago. To se sada prezentira širokoj javnosti u posebnom dijelu samostana, preuređenom za muzej.

Crkva Sv. Ivana Krstitelja u Kraljevoj Sutjesci

Franjevački samostan Kraljeva Sutjeska

STEĆAK IZ DONJE ZGOŠĆE

U kripti-lapidariju opisane crkve može se pogledati faksimil u prirodnoj veličini velikog, najznamenitijeg stećka koji je stajao u nekropoli u Donjoj Zgošći na sjevernoj periferiji ugljenokopa Kakanj, dakle nedaleko od Kraljeve Sutjeske.
Sada je original, koji je težak oko 14.000 kg, smješten u dvorištu Zemaljskog muzeja BiH u Sarajevu. Pretpostavlja se da potiče iz 14. stoljeća i da je pod njim bio grob osnivača vladarske kuće Kotromanića bana Stjepana ili pak Kulina bana. Skupa s podnožjem dug je tri, visik dva, a širok jedan i pol metar.

Stećak iz Donje Zgošće

Pravokutnog je oblika, a pri vrhu nasljemen kao kuća. Vrlo je bogato ukrašen. Na pročelju stećka prkazan je na strmoj stijeni dvor sa velikim vratima i četiri kule, poredane desno od dvora. Kule imaju šiljaste krovove, očito pokrivene crijepom.
Na prozoru dvora sjedi ženska osoba, vjerovatno supruga vladareva ili vlastelinova. Ispod dvora sjedi na prijestolju muška osoba okružena dvojicom dvorjana.

U drugom redu, koji je od gornjeg reda odijeljen ornamentikom, dva konjušara drže dva bogato osedlana konja. Konji puni života poigravaju, nestrpljivo čekajući da pojure pod svojim gospodarima.
Desna strana, kao i počelje, podijeljena je u dva reda, jedan ispod drugoga. U gornjem redu je reljef povorke vitezova. S desna na lijevo jašu petorica jedan za drugim, svi u oklopu, naoružani mačem i kopljem. Pozadina je ukrašena nejednako razmjštenom ornamentikom, pa se po ostacima prikaza drveća stiče dojam da povorka jaše kroz šumu. U donjem redu zanimljivo je prikazan lov u šumi koju predstavljaju tri stilizirana stabla, a za krajnje desno stablo po obliku lišća jasno se vidi da bi to mogao biti hrast.

Pročelje stečka iz Donje Zgošće

Prije prvog drveta, sa lijeve strane, lovac sa napetim lukom dočekuje jelena koji je iza drveta okružen lovačkim psima. Jelen je snažan, viši od lovca, nosi bogato rogovlje. Pred srednjim stablom drugi lovac kopljem gađa medvjeda koga gone psi.
O treće, hrastovo stablo, lancem je privezana životinja duga repa i pjegava tijela – to je leopard, koji se u srednjem vijeku upotrebljavao u lovu kao pomagač. Povrh leoparda leti zmaj.
I lijeva strana, kao i dosadašnje, ima dva reda. U gornjem redu, u četiri polja, smještene su po dvije stilizirane zvijezde, konstruirane od kružnica, dok je u petom polju prikazano stilizirano procvalo drvo.
U donjem redu, u pet kvadratnih polja, prikazan je prizor borbe – četiri oklopnika jure na konjima u kasu naperivši koplja, dok u petom polju njihov juriš dočekuje vitez na konju.
Zadnja strana stećka ukrašena je zvijezdama, komponiranim od kružnica, pa ta ornamentika daje stećku poseban ugođaj.
Svaka strana stećka optočena je ornamentikom, a motivi podsjećaju dijelom na starohrvatsku ornamentiku, ali i na ornamentalne motive koji su nađeni na arhitektonskim fragmentima starokršćanske bazilike u Zenici.

Ti motivi sa stećka u Donjoj Zgošći i na starokršćanskim bazilikama u Bosni i Hercegovini sačuvali su se do današnjih dana na drevnim rezbarijama narodnih rukotvorina (preslice, ploske), na pisanicama (uskršnjim jajima), pa i na vezivu.
Razigranost ornamentike i lovnih i bojovnih prizora prikazanih na ovoj kamenoj gromadi mogla je s pravom izazvati i u hrvatskom književnom velikanu 20. stoljeća Miroslavu Krleži snažnu spoznaju da je i ovdje nastajala jedna zapadnoevropska umjetnost prije Cimbaua i Giotta (Zlato i srebro Zadra, Zagreb 1950.).
Dr. Pavao Anđelić za ovaj stećak također veli:
" Ipak, među stotinama ukrašenih nadgrobnih spomenika treba posebno ukazati na poznati veliki stećak iz Zgošće, današnjeg Kaknja (sada u Zemaljskom muzeju u Sarajevu). To je svakako najljepši stećak i možda najljepši do danas sačuvani nadgrobni spomenik našeg srednjeg vijeka uopće."
Skromnog je, ali skladnog oblika i Sutjeska džamija, koja je na ovom mjestu dugo postojala, prema predanju još od osvajanja Bosne. Karakteristične su i kuće ovog mjesta, a još više susjednog Vareša koje su, iako nekoć pokrivene daskom, održavale smisao za stambenu kulturu.
Ženska narodna nošnja ovoga kraja očuvala se i u svagdanjem životu sve do danas.
Iako je posljednjih pedesetak godina doživjela neke izmjene, ona još uvijek predstavlja ozbiljan i autentičan izraz narodne duše ovoga kraja.
Dva su osnovna tona u njoj – bijelo i crno (ranije bijelo i mrko-smeđe), s vrlo malim primjesama drugih boja. Predaja kaže da žene ovog kraja nose crne rupce na glavi iz žalosti za kraljicom Katarinom.

Tekst:

- Fra Bernardin Matić,
- Prof.dr fra Ignacije Gavran

Snimci: Antun Tasovac i Fra Bono Šapina

KAKO SAM DOŠAO U DODIR SA IGRAMA, NAPJEVIMA I NARODNIM OBIČAJIMA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLINE

Prošlo je mnogo godina otkada sam prvi put došao u Kakanj da bih u KUD "Dikan" počeo raditi na osnivanju ansambla narodnih igara i pjesama.
Moje živo interesovanje za tradicionalne igre, prvenstveno naroda sa prostora Bosne i Hercegovine, neprestano je raslo. Nastojao sam da upoznam što više narodnih igara, da naučim njihove karakteristike, da mi ne promakne ništa od bitnih detalja svake igre. Kada bih uočio da nešto nije uvjerljivo objašnjenje, nastojao sam ga potražiti i dobiti od stručnjaka. Bio sam radoznao i uporan pa sam tražio one ljude koji više znaju i koji hoće da mi pomognu. Jedan sam od prvih rukovodilaca amaterskih folklornih grupa koji je uspostavio kontakt sa pokojnom Jelenom Dopuđom našim poznatim etnokoreologom, što je značajno uticalo na mene da i sam počnem sakupljati i bilježiti folklornu građu na terenu. Taj koristan posao nije bilo lahko obavljati ni onima koji su stekli određeno sistemsko obrazovanje, jer da bi zapis narodne igre ili pjesme bio vjeran, treba zabilježiti niz elemenata, koji tek svi zajedno predstavljaju tu umjetničku cjelinu.
Sasvim logično se smatra da zapis narodne igre nije potpun ako ne sadrži zabilježene sve potrebne elemente koji dotičnu igru obrađuju. Postoji objektivna naučna notacija igara, ali je ona složena i nije svakom pristupačna. Zato su mnogi pregaoci u oblasti narodnih plesova jednostavnije zapisivali igre, pa postoji više načina kako se zapisuju koraci i smjer njihovog kretanja. Igre sam zapisivao po svom sistemu, koji mi se čini pristupačanim rukovodiocima folklornih grupa.

Kao iskusan praktičar, da uočim bitno, uvijek sam se trudio da naučim igru koju sam želio da zapišem, a zatim što vjernije da prenesem na igrače.

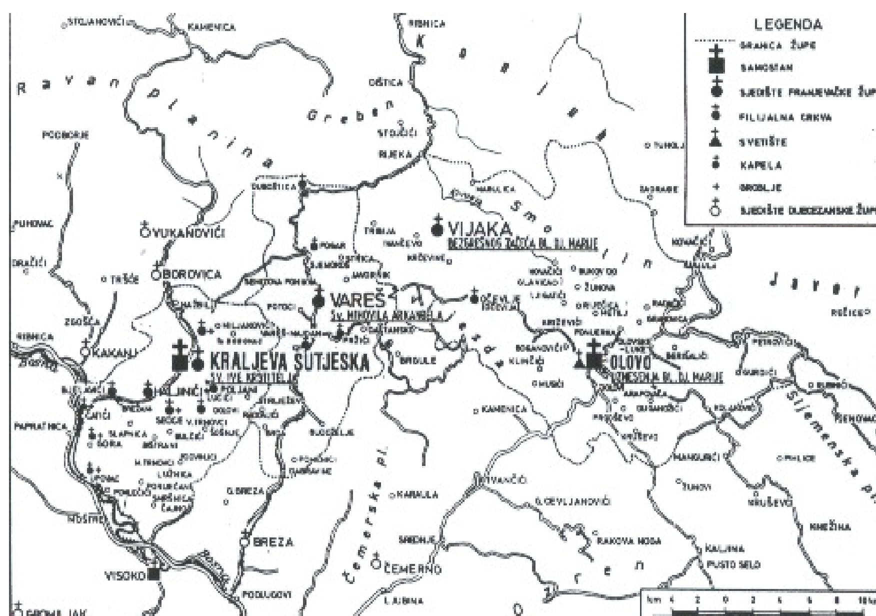
Stručnjaci su utvrdili da se pri ovakvom načinu učenja igara najčešće očuva izvoran oblik igre. Melodije koje su sastavni dio igre snimao sam na magnetofonsku traku, a kad to nije bilo moguće, trudio sam se da ih dobro zapamtim, kako bih znao što vjernije prezentirati ih, otpjevati nekom od prijatelja koji je znao to uobličiti u notni zapis.
Moji prvi utisci bili su ohrabrujući, bio sam lijepo prihvaćen od strane mojih Kakanjaca, što mi je dalo podstrek za rad.
Moj rad sa ansamblom je trajao punih sedamnaest godina. Svih ovih godina koliko radim kao koreograf, mene je najviše zanimalo područje Kraljeve Sutjeske i šire okoline, pa sam kao amater, u slobodno vrijeme, na svoj način zapisivao igre, napjeve i narodne običaje na ovom području.
Što se tiče igrača, uvijek je bio veliki odaziv mladih koji su željeli naučiti igre i pjesme svoga kraja. U ansamblu ih je bilo ne samo iz Kaknja nego i iz sela koja su gravitirala ovom podnevlju – Kraljeve Sutjeske, Bjelavića, Čatića i niza drugih sela ovog područja.
Godinu dana uporno sam radio da napravim ansambl, u čemu sam i uspio uz podršku rukovodstva KUD "Dikan" .
Među igračima bio je Franjo Marić – Poštar (koji je u stvari i bio poštar) iz sela Bjelavići. On je dolazio pješke preko brda kraćim putem samo da bi stigao na probu. Bio je veliki entuzijasta, a inače je dobro poznavao sela, zaseoke i seljane, koji su mi kasnije pomogli u istraživanju našeg narodnog blaga.
Bio sam u to vrijeme sa njim u samostanu, gdje sam upoznao fra Miju Mrljića, koji mi je mnogo pomagao kad je u pitanju historija Kraljeve Sutjeske čija je pomoć oko narodnih nošnji bila dragocjena.

Franjo Marić- Poštar

Obišao sam muzej u starom zdanju (sada je novo), gdje sam vidio vrijedne eksponate vezane za historiju Bosne. Tu sam upoznao i fra Marijana Petričevića, kustosa muzeja. On je po selima sakupljao dijelove nošnji i poklanjao Društvu, što nikada nismo zaboravili i ovom prilikom se zahvaljujemo.
Što se tiče igara, tu mi je najviše pomagao naš poštar Franjo Marić i njegove sestre, koje su vrlo lijepo pjevale napjeve ovog kraja.
Prisustvovao sam brojnim svetkovinama i skupovima, gdje se igralo i pjevalo, tako da sam u tim prilikama u Kraljevoj Sutjesci dosta naučio od seljana okolnih sela i zaselaka. Igre i pjesme ovog podneblja pripadaju dinarskoj plesnoj zoni. Karakteristično je da nigdje u Bosni nisam mogao pronaći igre slične ovima: priskaka, trojanac, zeljanica, šestoperac itd.
Kada su u pitanju instrumenti, u moje vrijeme su se svirali samo šargija i dvojnice, izuzev sela Vukanovići, gdje je pored šargije, bila u upotrebi violina, što je vjerovatno uticaj Posavine.
Nedavno sam upoznao gospođu Anu Dojčinov iz Čatića, koja vodi Hrvatsku folklornu skupinu ***"BOBOVAC"*** , i dogovorio da dođem na jednu od proba. Interesirao me je njihov program, s obzirom da sam prije šasnaest godina radio sa školskom folklornom grupom iz Čatića, čiji će članovi kasnije preći u KUD "Dikan" Kakanj i tu nastaviti igrati. Od starih igrača i svirača u Čatićima su ostali samo šargijaši, koje sam sreo poslije toliko godina (ostali su vjerni svojoj tradiciji). Kada su u pitanju napjevi, gospođa Ana Dojčinov mi je mnogo pomogla da dođem do tekstova napjeva njene skupine, na čemu se njoj i članovima cijele folklorne skupine zahvaljujem.
Pošto sam rođeni Posavac, iz Bosanskog Broda, ni kao mladić nisam mirovao, uvijek sam prisustvovao raznim svetkovinama, svadbama, sijelima, derventskim i brodskim vašarima i smotrama izvornog folklora. Pripremao sam mnoge izvorne grupe iz Bosne i Hercegovine za smotre i festivale, koji su bili organizovani u raznim krajevima bivše Jugoslavije. S obzirom da je etnokoreografija jedan segment mog pedesetogodišnjeg rada, želja mi je da se mladi koji se bave igrama posvete ovom pozivu, da po terenu zapisuju sve što je kod naroda Bosne i Hercegovine tradicionalno, da budu – istraživači i koreografi, da prenose svoje znanje na mlade kako bi se sačuvalo naše narodno blago.

Hajrudin Hadžić, etnokoreograf

Karta Kraljeve Sutjeske i šire okolice

Grb kralja Tvrtka II.

NOŠNJA HRVATA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLICE

Područje Kraljeve Sutjeske, koja obuhvaća čitav kompleks sela i zaseoka nastanjenih pretežno hrvatskim stanovništvom a u manjoj mjeri i bošnjačkim, nije nepoznato u našoj naučnoj literaturi.
Niz podataka govori nam o ovoj oblasti kao župi Podred u srednjem vijeku, a kasnije o Sutjeskoj župi i gradu Bobovcu kao središtu srednjovjekovnih bosanskih vladara.

*Hrvatska folklorna skupina **"Bobovac"** Čatići – Kakanj*

O stanovništvu oko Kraljeve Sutjeske i njegovom životu ima djelimično podataka u monografiji "Visočka nahija" i nešto više u radu "Život i običaji u Visočkoj nahiji". Hrvatsko stanovništvo koje naseljava oblast oko Kraljeve Sutjeske, odnosno Sutješku kotlinu, živi u selima: Poljani (sa zaseocima Vodarići, Kovačići i Gajini), Bulčići, Aljinići, Bjelavići, Gora, Bištrani, Vukanovići, Kopiljari, Seoce, Trnovci, Teševo, Klamaći itd.
Neposredni centar za sva ova sela je Kraljeva Sutjeska, u koju narod iz ovih sela dolazi na pazar, u kupovinu i crkvu o praznicima.
Osim Kraljeve Sutjeske, narod najčešće ide u Kakanj, Visoko i Vareš.
Prema raspoloživim , podacima stanovništvo ovih sela u dobroj mjeri je starosjedilačko ali ima i doseljenika iz ostalih krajeva srednje i sjeverne Bosne, pa otkuda uticaji na igre i nazive igara u Kraljevoj Sutjesci i široj okolici.
Prije opisa igara, potrebno je nešto reći i o narodnoj nošnji ovog kraja.
Podrobni podaci o nošnjama stanovnika Kraljeve Sutjeske i okoline sadržani su u već spomenutim knjigama "Visočkoj nahiji" i "Život i običaji u Visočkoj nahiji" Milenka S. Filipovića, odakle ih i preuzimamo.

Ženska i dječija narodna nošnja iz Kraljeve Sutjeske – iz 1900. godine

NOŠNJA KOD ODRASLIH

Ako se izuzme stanovništvo varoši Visokog i Sutjeske, koje dobrim dijelom i sada nosi poznatu staru balkansku nošnju, a sve više i više prima srednjoevropsku, o nošnji seoskog stanovništva mogu dati opšte napomene:
Svi katolici u granicama negdašnje Sutješke župe (parohije), a to su gotovo sva sela na desnoj strani rijeke Bosne u kojima ima katolika, te Banjevac i Dobuj od sela na lijevoj obali Bosne, nose se jednako i ta je nošnja različita od pravoslavne nošnje. Katolici u selima na lijevoj strani Bosne i u tri pomenuta sela na desnoj strani nose se gotovo isto kao i pravoslavni.

Narodna nošnja iz Kraljeve Sutjeske

Nošnja kod pravoslavnih je vrlo ujednačena: postoje samo razlike između bogatijih i siromašnih; zapaža se i izvjesna razlika između Gornjeg i Donjeg kraja i u tome što je Gornji kraj bliži Sarajevskom polju, koje daje ***"modu".*** Dok je u Gornjem kraju kod ženskih gotovo nestalo nakita od srme, u Donjem još nije. U Nadvisokom opet nose skupocjene digišlije i eždere, što se prestalo nositi u Sarajevskom polju.

MUŠKA NOŠNJA

Muškarci katolici u granicama Sutješke župe nose do tijela gaće i košulju. Košulja je od platna zvanog melez. Prvobitno su rukavi bili otvoreni i široki, a toga ima i sada.Odskora su počeli nositi "pokupljene košulje", sa rukavima otvorenim. Rukavi se završavaju ***"narušnicama"*** (manšetnama). Na jaki, koja je prava, na grudima i na narušnicama ima veza: vezene su ***"mafezom"*** (vrstom kupovnog konca) crne, crvene i plave boje.

S lijeva na desno:
- *Zimska narodna nošnja,*
- *Ljetnja narodna nošnja,*
- *Gradska nošnja*

Ipak ornamenti na muškim košuljama nisu bogati i obavezni kao na ženskim. Po donjem dijelu tijela nose čakšire. Čakšire su crne boje.
Po gornjem dijelu tijela nose koporan ili džemadan i pamukliju. ***"Pamuklija"*** je od basme, ispunjena pamukom, bet i s rukavima.
Džamadani su kod katolika od kadife, sukna ili čohe. Kroj je isti kao kod pravoslavnih. U staro doba su nosili svi džemadane od crne čohe. Džemadan je bez rukava i seže do pojasa, tako da preko njega pređe gornja polovina pojasa. Preko džemadan nosi se ***"ćurdija"***, koja se još zove ***"gunjevicom"*** ili ***"benlukom"***, od crnog sukna, ukrašena gajtanom. Ranije je bila bijela. Pada do donje ivice pojasa, preko njega.
Nema rukava. Slična je ćurdiji kod katolika ***"ječerma"*** od kadife ili basme, i nošnja je mladićka. Postala je odskora i nosi se po džemadanu. Ako je hladnije, onda se po ječermi oblači i ćurdija. Ječerma se ukrašava širitima i tankim gajtanima otvorene boje. Ima ih i od čohe i nose se zimi.

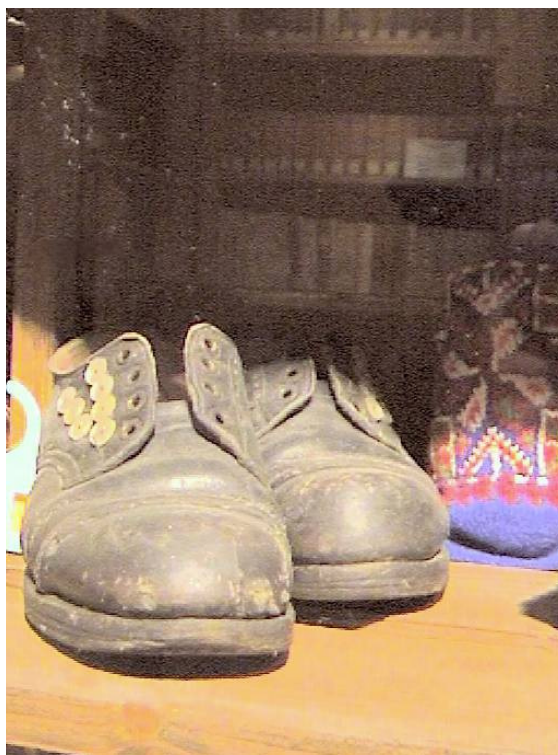
Do naših dana nošene su ječerme s tokama, ali više momci neće toke, jer im je to "staro". Opasuju se crvenim ili bijelim vunenim pojasom kao i muslimani i pravoslavni.
Mladići su odskora počeli nositi i tkanice, kao kod pravoslavnih.
Po pojasu neki i sada nose bensilah. Kad je hladno, povrh svega oblači se i ***"gunj"***, o kome se nema ništa naročito reći. Na nogama nose bijele ili crne čarape, po njima šarene priglavke (ali drukčije su šare nego u pravoslavnih) i obojke.

Crni Visočki opanci

Opanci su obično crni, naročita nošnja katolika, rađeni u Visokom, ali se nose i crveni visočki opanci i cipele.
Na glavi nose fes. Fes je većinom crn, a manje je u običaju crven. Mlađi ljudi, a mnogi i od starijih (naročito od starinaca), nose samo fes. Sredovječni stariji ljudi nose oko fesa bijele ***"marame"*** od pamuka, tkane u četiri nita.
Stari ljudi, a naročito oni koji su porijeklom iz Dalmacije i zapadne Bosne, omotavaju oko kape i crveni šal, kao i pravoslavni.
Odskora i kod katolika ulazi u običaj nošenje ćulaha. Među katolicima oko Sutjeske jedino muškarci iz roda Pavlovića u istoimenom selu nose toke na ječermi.
Katolici u selima Višnjici, Solakovićima i Kopošićima nose šalvare kao i pravoslavni, a i ostali su im dijelovi odijela isti. Dok su se do 1921. godine razlikovali od pravoslavnih samo po čarapama, jer su nosili bijele a pravoslavci šarene, sada se razlikuju i po upotrebi gajtana: pravoslavni sada upotrebljavaju plavkast i višnjev, a ovi katolici i dalje crn.
Osim toga, kod ovih katolika sukneni su dijelovi odijela redovno optočeni gajtanom, a siroda se ne upotrebljava.
Katolici u selima na lijevoj strani Bosne s izuzetkom Banjevca, Dobuja i Bićera nose se vrlo slično, a mnogi isto kao i pravoslavni, odnosno u svemu kao katolici oko Fojnice.
Od pravoslavnih se razlikuju u ovome. Košulje im imaju duge i zatvorene rukave. Kere su na košuljama rijetke, a mjesto njih vez kao i oko Sutjeske. Nose čakšire ili šalvare.

Mrke šalvare nose oni koji žive među pravoslavnim, a ostali nose "singave" /prirodna boja vune mrkih ovaca). Na gunjevici i na gunju imaju crven ili mrk gajtan i ruže kao i muslimani; kod nekih je mjesto gajtana siroda.
Na glavi obično nose crn fes, naročito mlađi. Stariji ljudi nose oko fesa ili ćulaha crven šal uvijen u burmu. U novije vrijeme nose i šubaru, a neki nose mrk ćulah.
Na nogama nose dosta duge bijele čarape, po kojima oblače bijele priglavke koje zovu ***"bozavcima".*** Zimi nose preko njih i ***"napršnjake"*** (nazuvke). Većinom nose opanke "oputare", a mlađi nose ***"kondure"***.

Kundure

ŽENSKA NOŠNJA

Do tijela katoličke žene nose duge gaće i košulju. Košulja je kraća nego kod pravoslavnih žena-rijetko se može vidjeti i duža – i seže do sredine listova, tako da se vide nogavice od gaća.
Taj dio nogavica je od ljepšeg platna, a onaj što se ne vidi je od običnog platna, nogavice su na kraju skupljene i stežu nogu. Rukavi na košuljama su dugi i uski, a mogu biti sapeti i nesapeti.

Ženska narodna nošnja iz Kraljeve Sutjeske

Košulje se ukrašavaju; vezene su im jake, pervazi na grudima, ispod vrata i na rukavima. Upotrebljava se za to konac u boji (crven, crn i plav), a ornamenti su većinom grančice, meandri i geometrijski ornamenti, naročito krstići. Opasuju se vunenim pojasom ili uvijenom maramom. Vrlo su omiljeni u svečanoj nošnji pojasevi sa paftama.
Po gornje dijelu tijela nosi se ***"ječerma",*** koja uglavnom štiti leđa a vrlo malo grudi, jer je sprijeda mnogo iskružena. Kopča se i vrlo steže tijelo. Pomenutim pojasom steže se i ječerma oko struka. Po ječermi nose duge ćurdije od crnog valjanog sukna. Ćurdija je dosta duga, nema rukava, a sprijeda joj se peševi ne mogu sastaviti.
Dolazi do koljena. Sa strana, po sredini, ima proreze u koje se mogu ruke uvući. U zimu nose i žene koporane.
Kod katoličkih žena je u običaju nošenje vunenih pregača, ali vele da ni to nije davnašnje.
Te su pregače sobom tkane i izvedene u raznim, neki put u vrlo ukusno složenim bojama (prevlađuju tamnije).
Te su pregače srazmjerno vrlo uske i rijetke: ima ih dugih do 40 cm, tako da ne dopiru ni do koljena. Iz nošnje katolika po obližnjim varošima primljene su i dimije, već opisane kod pravoslavih žena.

Počelica

Dimije nose samo one djevojke i žene koje ih mogu kupiti i samo u svečanim prilikama.
Kod katolika nosi se preko gornjeg dijela čela ***"počelica"***, čohana traka izvezena zlatom i na njoj na sredini obješen dukat koji dođe nasred čela. Po počelici se veže peškir ili ***"jagluk"***.

Krpa

Omotaju glavu crnim rupcem, šarenom ili bijelom maramom, tako da im se vidi samo lice (kosa je spletena u pletenicu i savijena oko glave); to je ***jagluk*** ili ***rubac***.
Ima i jagluk zvani ***"resalj"*** sa dugim resama.

Ako se upotrijebi veća crna marama boljeg kvaliteta, zove se " okruga"(kvadratne površine).

Marama " resalj "

Međutim, viđao sam i oko Sutjeske katoličke žene koje su glave obavijale crvenim šalom i imale dugu košulju, te im je nošnja mnogo ličila na nošnju pravoslavnih žena.

Visočki crni opanak iz Buzića

Odrasle djevojke nose na glavi kratak crn fes, s kog im visi na čelu dukat, i povezuju glavu jaglukom.Na nogama nose čarape s priglavcima i mrke opanke, koje izrađuju samo opančari Buzići u Visokom i donose u Sutjesku. Razlikuju se ovi opanci od onih što ih nose katolički muškarci, što im je ***"puštija"*** (prednji dio) iskružena, a ***"zapetak"*** Nešto viši tako da se vidi cijela šara (četvrtasta) na gornjoj strani priglavaka koji je inače crn.
Kao sastavni dio praznične nošnje katoličkih žena treba smatrati i ***"prostiraču"***, malo ćilimče, nešto veće od pregače, koje nose kad idu u crkvu radi klečanja.
To su ili mali pravi ćilimi, sobom tkani ili kupljeni, ili male krpare. Katoličke žene u Višnjici, Solakovićima i Kopošićima, za razliku od muškaraca u istim selima, nose se u svemu jednako kao i žene u Sutješkoj župi, a katoličke žene po selima na lijevoj obali Bosne (osim sela Dobuja, Banjevca i Bićera), nose se kao katolkinje po okolini Fojnice i u svemu gotovo isto kao pravoslavne žene u okolini Visokog: košulje im imaju duge ali nešto uže rukave, sapete ili nesapete. Ima ih s kerama, a neke imaju ***" vezeno"***.
Ječerma ima peševe koje na grudima presamite, svežu ječermu običnim rupcem oko struka. Anterija ima obično duge rukave i seže do pojasa kao i ječerma
Nose dimije i šalvare. Na glavi nose ubadače i kapu koje pokrivaju šalom.
Kod katolika postoji običaj tetovisanja, ali to nije običaj samo ovdašnjih katolika nego svih bosanskih katolika, i kao neobičan dosta je proučavan .

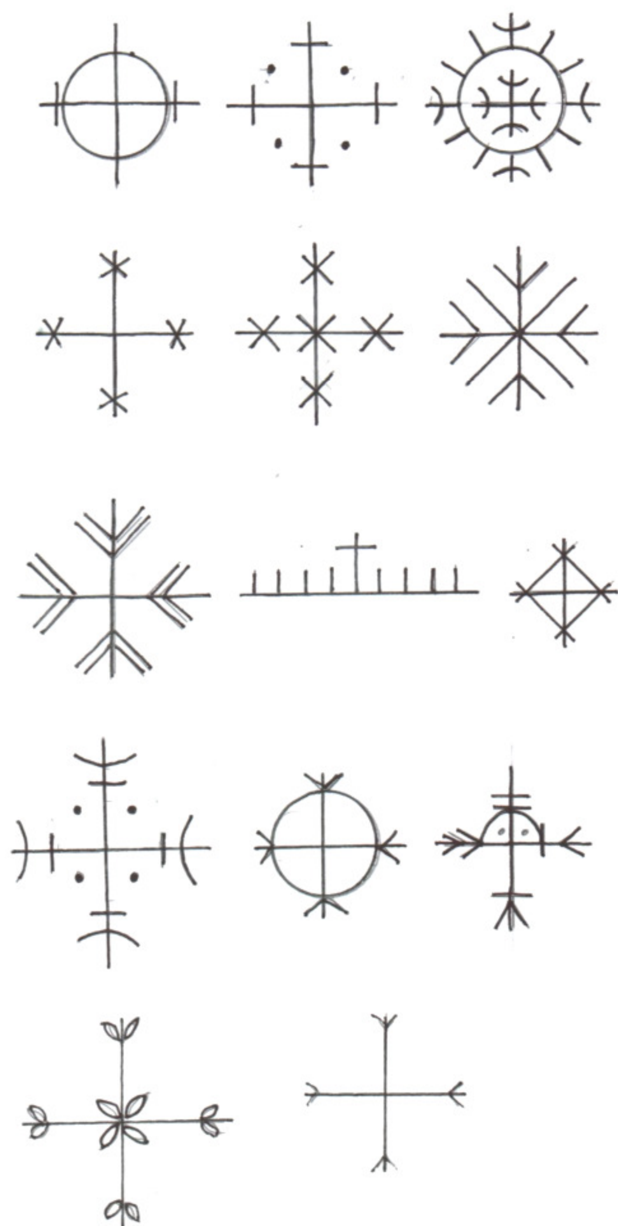

Križevi na rukama (tetovaža)

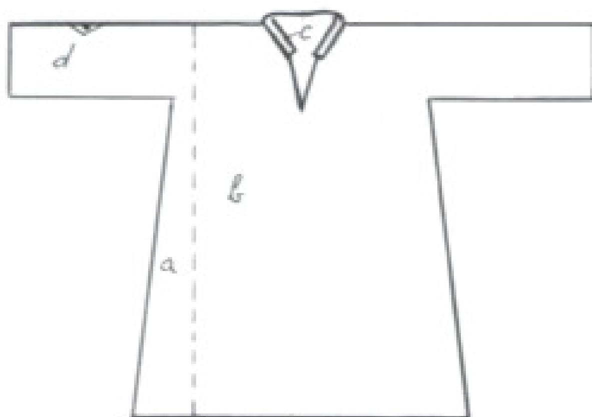

*" **Križ**" – karakteristična tetovaža na rukama žena*

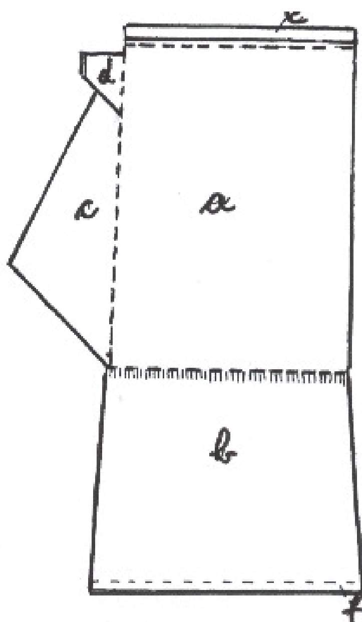

Najčešći savremeni ornamentalni motivi u tetoviranju katoličkih žena oko Kraljeve Sutjeske

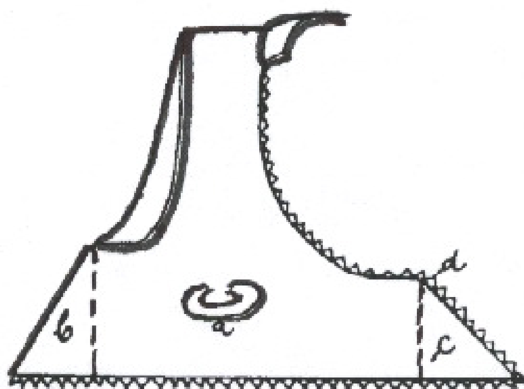
SKICE DIJELOVA ŽENSKE NARODNE NOŠNJE

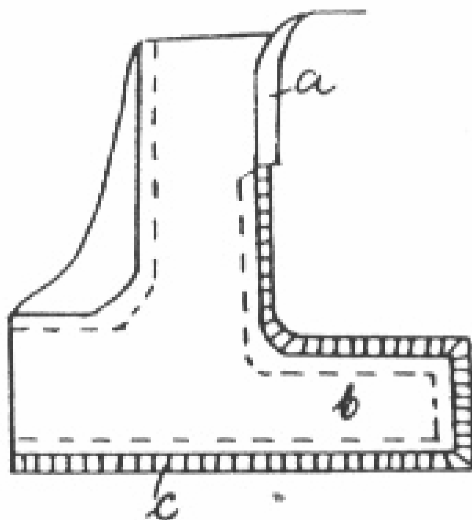

Ženska košulja. Dijelovi:
a) klini; b) stan; c) jaka;
d) rukav sa križom na sredini i kericom po rubovima

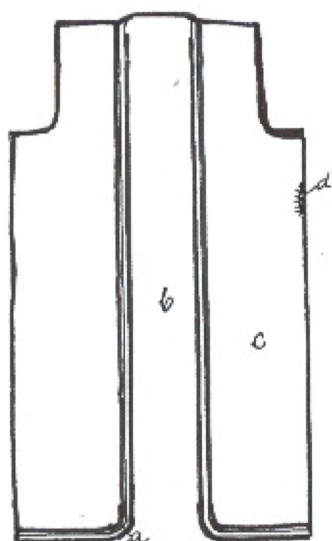

Gaće ženske. Dijelovi: a) nastavak; b) nogavice; c) kesa; d) koračnica; e) obašva sa svitnjakom; f) bućmice i sveze na njima

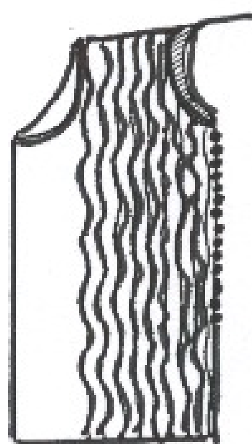

Ječerma ženska " mulijača " . Dijelovi : a) džep;
b) peš; c) skutovi (mulija); d) mostrica

Ječerma ženska " ***opetuša*** *".*
Dijelovi: a) štrimfa (crna čipka); b) pršnjače;
c) potkup ; d) jaka

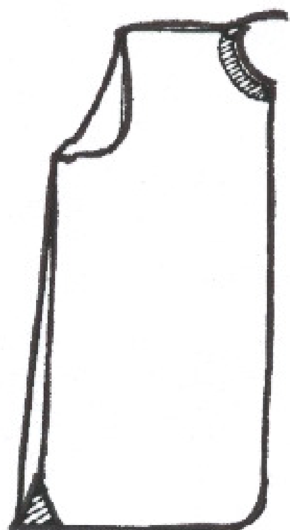

Ćurdija ženska
Dijelovi: a) ovtoka; b) leđa;
c) klini; d) džepić

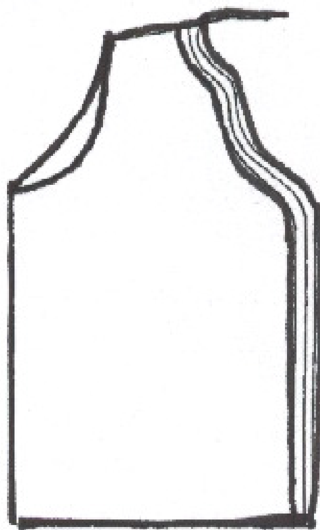

Popršnjak ženski

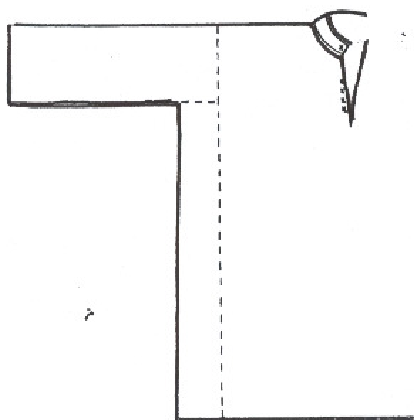
SKICA DIJELOVA MUŠKE NARODNE NOŠNJE

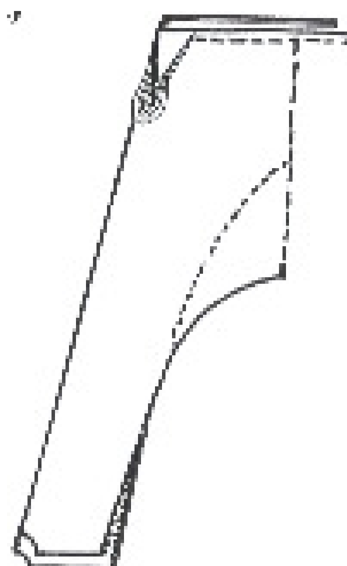
Ječerma muška

Džemadan muški

Košulja muška

Čakšire muške

DJEČIJA NARODNA NOŠNJA

Nošnja katoličke djece je nošnja starijih u minijaturi, samo prostije izrade i bez nakita, ali umjesto toga svako dijete nosi o vratu poneki križ ili medaljon sa likom sveca.

MUŠKA DJEČIJA KATOLIČKA NOŠNJA

Muška djeca nose gaće ili pantalonice i košulju do tijela. Opasuju se, tkanicom. Zatim nose ***"đumadan"*** a zimi i ***"ječermu"***, ***"ćurdiju"*** od sukna, ***"gunjić"*** i crni fes. Košulja ima nisku jaku izvezenu crvenim koncem.

Džemadan je bez rukava, od raznobojne tkanine, i sapinje se na prsima. Ćurdija je od seoskog grubog sukna, nikako se ne zakopćava. Zimi neko dijete dobije mjesto džemadana ***"koporan"*** sa rukavima, od kupovne prugaste tkanine; zakopčava se kao kaput.

Zimi nose i mali gunj. Ljeti idu bosi, a zimi u obući kao i odrasli.

ŽENSKA DJEČIJA KATOLIČKA NOŠNJA

Ženska djeca nose do tijela gaće i košulju, koje se kroje od pamučnog platna tkanog kod kuće. Svaka je košulja u ženskih vezena na jaki i niz prsa, a na rukavima su otvori. Po košulji se dijete opasuje pasom čim prohoda ili "pregačicom" .

Ljetna nošnja djevojčica

Pregače su iste kao i u odraslih, ali malene oko 20 x 30 cm. Vunene su i šarene: smjenjuju se crne, crvene, zagasite i druge pruge. Umjesto pregačica neke nose male "dimije", crne ili šarene, po pasu povezane jaglukom . Godine 1930. viđao sam u selima oko D. Zgošće da katolička ženska djeca idu u suknjicama.

Oko grudi se nosi ***"ječerma",*** obično crna, čiji se krajevi provuku ispod brade i onda vežu na tjemenu. Kao nakit nose bopke u dvije struke.
"Đerdani" su ispleteni od sitnih bobaka u raznim bojama.
Vežu se oko vrata i spuste se niz prsa. Na čelu i ispod vrata nose novac: to zavisi od imovnog stanja. Na nogama nose priglavke ili čarape i opanke.
Kad idu u crkvu i djevojčice nose dimije. Od 12 godina, kad postane ***"curetak"***, a kod imućnih i ranije, djevojčica počne da nosi ćurdiju.

Ljetnja nošnja katoličkih djevojčica

Članovi HFS " Bobovac " Čatići

Zimi pak nose po gornjem tijelu popršnjake ili koporane duge do pojasa. ***"Popršnjak"*** nema rukava, a koporan ih ima.
I jedno i drugo se kroji od ***'šare"***, kupovne šarene materije, ali je koporana između lica i postave nalazi još ***"ćalma"*** (pamuk), pa je sve isprošivano.

Ženska dječija narodna nošnja iz Kraljeve Sutjeske

Djevojačka narodna nošnja

Djevojačka narodna nošnja

MUŠKA NOŠNJA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLICE

__LJETNA NOŠNJA__:

1. Bijela košulja sa vezom
2. Bijele gaće
3. Džumadan
4. Ječerma
5. Crni fes sa bijelom kićankom
6. Šarena tkanica
7. Bijele vunene čarape
8. Kruti opanci
9. Oputari

Muška košulja

Muške bijele gače

Muška ječerma

Crni fes

Crni visočki opanak i muške čarape

ZIMSKA NOŠNJA:

1. Crne gaće od grubog sukna
2. Bijela košulja
3. Džumadan (džoka) benluk
4. Ćurdija toke na prsima
5. Ječerma
6. Gunj sa dugim rukavima
7. Tkanica šarena (crveni vuneni pojas, preko njega kožni bensilah)
8. Šubara crna, vuneni šal preko šubare
9. Debele čarape
10. Opanci

Muška narodna nošnja

Džumadan

Kožni opanci i vunene čarape

Ukrasi na kragni muške košulje

Šarane vunene čarape

Šarani priglavak

Muška ječerma

Muške crne gaće od grubog sukna

Muški džumadan

GRADSKA MUŠKA NOŠNJA:

1. Čakšire
2. Bijela košulja
3. Džemadan (toke na prsima),
4. Pojas
5. Srebreni lanac (ukras za pojas)
6. Tamnobordo fes,
7. Crne cipele

GRADSKA ŽENSKA NOŠNJA

Ženska gradska nošnja iz Kraljeve Sutjeske

ŽENSKA NARODNA NOŠNJA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLINE

LJETNA:

1. Duga bijela košulja sa vezom
2. Bijele gaće
3. Popršnjak
4. Ječerma
5. Pregača
6. Okruga (vezena marama)
7. Obobani pojas (sitni šareni bopci)
8. Čarape vezene
9. Priglavci šareni duboki
10. Opanci
11. Oputnjaci
12. Zepe

Ženska bijela košulja

Ženske bijele gaće

Ženski popršnjak

Ženski popršnjak

Ženska ječerma

Ženska ječerma

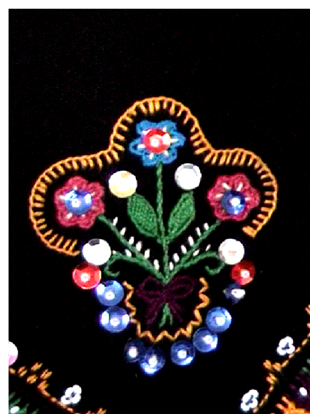

*Maraka " **okruga** "*

Pregača

Crna marama " okruga "

"Okruga" (detalj)

Ukrasi na rukavima ženskih košulja

Ženski pojas

NAKIT - Ukrasi za glavu i vrat:

1. Struka dukata
2. Struka crvenih bobaka
3. Đerdan (sitni bopci u boji)
4. Srebreni okovi za vrat
5. Bašlije za glavu (srebrene)
6. Okovi
7. Križ
8. Počelica za glavu, krpa

Križ

Okovi sa križom

Đerdan sa sitnim bobcima

Đerdan sa sitnim bobcima(detalj)

Oglavlje mlade prvo jutro

Crveni bobci – " korjenčići"

Struka - dukati

Bašlija

Počelica

Krpa

Marama " resalj "

Marama " resalj " na glavi

Marama " resalj"-snimak sa boka

NAKIT - Ukrasi za ruke:

1. Paftice (šareni bopci)
2. Gužvara (belenzuci manji)
3. Gužvara (belenzuci veći)
4. Prosuti srebreni belenzuci
5. Bašlije za glavu (ćuvtazeta ukras)

Belenzuk –" gužvar "

Belenzuk – " gužvar"

Prosuti belenzuci i bašlija

Srebreni prsten - burma

ZIMSKA NOŠNJA:

1. Crne dimije
2. Košulja vezena
3. Ječerma
4. Svileni šareni šal
5. Tkanica
6. Čarape
7. Crne cipele sa sedefima
8. Duga ćurdija bez rukava
9. Opanci

Ženska košulja vezena

Ženska ječerma

Tkanica

Svileni šareni šal

Ćurdija – prednji dio *Ćurdija - leđa*

Opanci, šareni priglavci i bijele čarape

KALKULACIJA MATERIJALA I VREMENA POTREBNOG ZA IZRADU NOŠNJE

Za hrvatske izvorne igre iz okoline Kaknja

A.) ***ŽENSKA NOŠNJA***:

Materijal	Količina	Utrošak vremena
Bez platno	4,80 x 1,40 m	50 sati
Peškir platno	1,80 x 0,40 m	
Crveni pliš	0,30 x 1,40 m	
Tamnoplavi pliš	0,60 x 1,40 m	
Glot crni	1,10 x 1,10 m	
Trake	1,50 m	
Crna čipka	3,50 m	
Vunica bijela	200 grama	

B.) MUŠKA NOŠNJA:

	Količina	Utrošak vremena
Bez platno	6,20 x 1,40 m	65 sati
Bordocrveni štof	0,60 x 1,40 m	
Zeleni samt rebrasto sre.	0,60 x 1,40 m	
Crni gajtan	13,00 m	
Čipka cik-cak crna	9,50 m	
Vunica bijela	250 grama	

Ukupno utrošeno sati za izradu: **115** sati.

SPECIFIČNOSTI IGARA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLICE

Specifičnosti narodnih igara iz Kraljeve Sutjeske i šire okolice u odnosu na narodne igre iz drugih krajeva Bosne i Hercegovine ogledaju se u stilu igranja, muzici, koracima i nazivima igara.
Karakteristično je igranje u kolu trojanac, dirlija, na dvije strane kolo itd., pri čemu igrači igraju skupljajući krug ka centru i šireći ga leđima okrenuti nazad.
Igre su ostale autentične, bez primjesa sa strane, tako da danas ne možemo vidjeti ove igre nigdje u Bosni i Hercegovini, izuzev u Kraljevoj Sutjesci.
Poslije niza godina, međutim dolazi do promjena i u ovim krajevima. Migracijom, stanovništvo iz drugih krajeva Bosne donijelo je sa sobom igre i pjesme i instrumente iz svojih krajeva, tako da u muzici imamo prizvuka Posavine i drugih krajeva.Tako je prihvaćena i violina, koja se uz šargiju sada koristi i na području Kraljeve Sutjeske i šire okolice.

I G R E

REDOSLIJED IGARA U KNJIZI

1. Na dvije strane kolo I (sa napjevom)
2. Trojanac kolo I (sa napjevom)
3. Poravno kolo (sa napjevom)
4. Zavrzlama kolo (sa napjevom)
5. Marino kolo
6. Dirlija kolo
7. Na dvije strane kolo II
8. Šestoperac kolo I
9. Anino kolo
10. Radikal kolo
11. Zeljanica kolo
12. Ćumurka kolo
13. Lijepa Mara kolo
14. Stevino kolo
15. Vukanovo kolo
16. Priskaka kolo
17. Trojanac kolo II
18. Šestoperac kolo II
19. Kolo
20. Jelino kolo
21. Na dvije strane kolo III
22. Ivino kolo
23. Brzo kolo
24. Ravno kolo
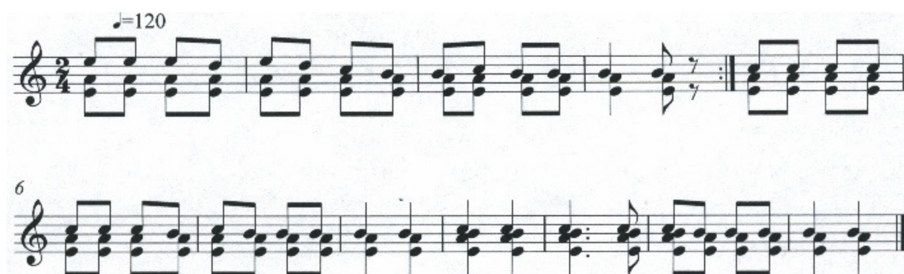
PREGLED SELA U KOJIMA SE IGRAJU IGRE NAVEDENE U KNJIZI

1. KRALJEVA SUTJESKA
2. POLJANI
3. ALJINIĆI
4. TEŠEVO
5. RATANJ
6. KOPILJARI
7. KLANAC
8. LUČIĆI
9. VELIKI TRNOVCI
10. PAVLOVIĆI
11. BULČIĆI
12. ŠOŠNJE
13. BIJELO POLJE
14. BIŠTRANI
15. JELAVIĆI
16. ČATIĆI
17. GORA
18. PODBJELAVIĆI

IGRE SA NAPJEVIMA

Na dvije strane kolo I
(uz šargiju)

Čatići-Kraljeva Sutjeska,2000.god
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

Igra: Momaka i djevojaka

- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja u desnu i u lijevu stranu
- Držanje ruku koso dolje
- Izvodi se uz šargiju i violinu

Na dvije strane kolo I

(Zapjevajmo moj kolega glasno)

Čatići-Kraljeva Sutjeska,2000.god
Snimio:H.Hadžić
Transkribirala:D.Rihtman

♩=120

Za pje vaj mo, za pje vaj mo moj ko le ga gla sno za pje vaj mo, za pje vaj mo

7 moj ko le ga gla sno, nek' se zna de, nek' se zna de, od Su tje ske

12 da smo, nek' se zna de od Su tje ske da smo.

O B R A Z A C I G R E

- 2 koraka u desnu stranu, lijeva se privuče do desne noge, (okrenuti licem ka centru),
- 1 korak u lijevu stranu, desna se privuče do lijeve noge (noga do noge)
- 1 korak u desnu stranu, lijeva se privuče do desne noge, " "
- 2 koraka u lijevu stranu, desna se privuče do lijeve noge " "
- 1 korak u desnu stranu, lijeva se privuče do desne noge ‘’ "
- 1 korak u lijevu stranu , desna se privuče do lijeve noge " "
- 2 koraka u desnu stranu, lijeva se privuče do desne noge " "

Melostrofa:

Momci: *ZAPJEVAJMO,*
ZAPJEVAJMO MOJ KOLEGA GLASNO,
ZAPJEVAJMO,
ZAPJEVAJMO MOJ KOLEGA GLASNO,
NEK' SE ZNADE ,
NEK SE ZNADE OD SUTJESKE DA SMO,
NEK SE ZNADE OD SUTJESKE DA SMO.
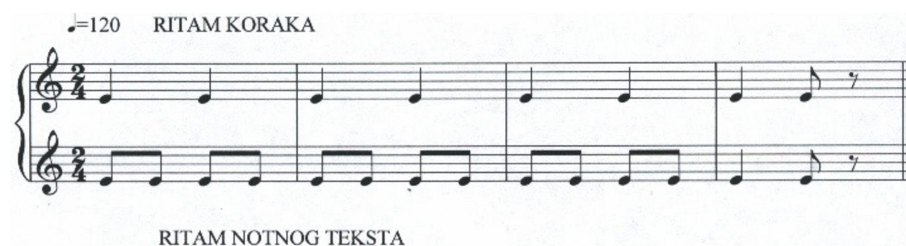
Djevojke: *VESELI SU MOJE MAJKE DVORI,*
DOK U NJIMA MOJA PJESMA ORI.

Momci: *NEMA KOLA, MOJA MILA NANE,*
DOK U KOLU PREGAČA NE MANE.

Djevojke: *KAD ZAPJEVAM, ČUJ ME DIKO MOJA,*
KAKO PJEVA GOLUBICA TVOJA.

Momci: *KADA ČUJEM ŠARGIJU NA DVORU,*
JA BI TEBE RAZBIO PROZORU.

Djevojke: *KAD ZAPJEVAM U SUTJESKOM KRAJU,*
OSJEĆAM SE KO' DA SAM U RAJU.

A N A L I Z A   K O R A K A

PRVI D I O
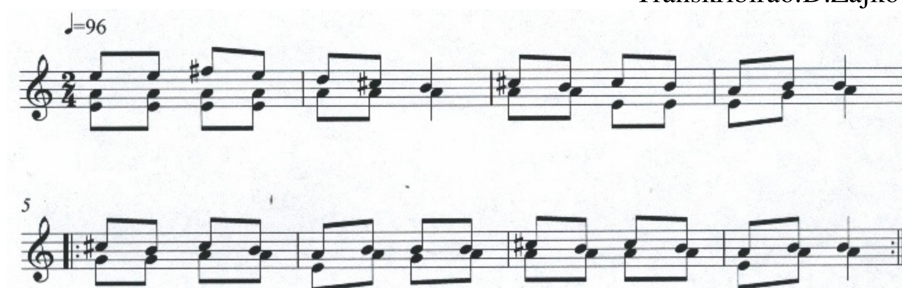
I. takt:	**Za - pje**	Na prvu dobu, korak desnom nogom u desnu stranu, okrenuti licem ka centru,
	vamo --	na drugu dobu, lijeva noga se privuČe do desne noge i primi oslonac na istu.
II. takt:	**Za pjevajmo**	Isto kao **I.** takt.
III. takt:	**Moj ko** --	Na prvoj dobi, korak lijevom nogom u lijevu stranu.
	lega ------	Na drugoj dobi desna noga se privuče do lijeve noge, ali težina tijela ostaje na lijevoj nozi.
IV. takt	**gla sno** ----	Na prvoj dobi, korak desnom nogom u desnu stranu, a na drugoj dobi, lijeva noga se privuče do desne noge, ali težina tijela ostaje na desnoj nozi.
V,VI,VII,VIII takt:		Isto kao: **I, II, III, IV** samo obrnuto. Početi u lijevu stranu lijevom nogom.
IX. takt:	**Nek se znade**	Isto kao **II.** takt: u desnu stranu, desnom nogom.
X. takt**:**	**Nek se znade**	Isto kao **II.** takt
XI. takt**:**	**od Sutjeske** -	Isto kao **III.** takt : u lijevu stranu, lijevom nogom.
XII. takt:	**da smo** -----	Isto kao **IV**. takt: u desnu stranu, desnom nogom.
XIII. takt**:**	**Nek se** ----	Isto kao **II**. takt: u lijevu stranu, lijevom nogom.
XIV. takt:	**zna de** -----	Isto kao **II.** takt:
XV. takt:	**od Sutjeske** -	Isto kao **III**. takt: u desnu stranu, desnom nogom.
XVI.takt:	**da smo** ----	Isto kao **IV.** takt: u lijevu stranu, lijevom nogom.

Napomena: Na isti opisani način se izvodi i kad nije pratnja, već samo "instrumentala".

Trojanac kolo I

(uz šargiju)

Čatići - Kraljeva Sutjeska , 2002.g.
Snimio: Hadžić Hajrudin
Transkribirao:D.Zajkov
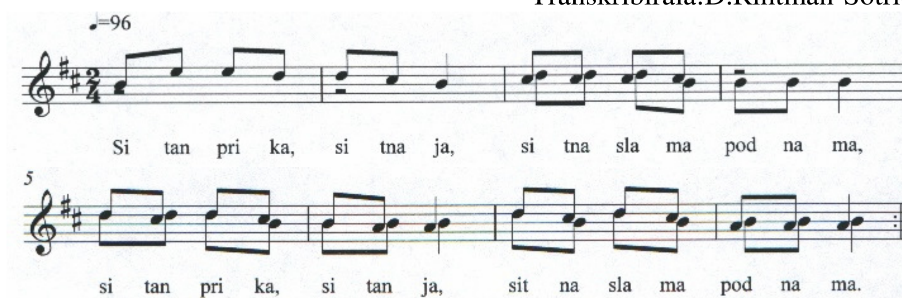

Note bez pjevanja:

- Igra i pjeva grupa djevojaka
- Izvodi se na prelima i raznim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku : koso dolje
- Izvodi se uz šargiju i violinu

Trojanac

(" Sitan prika, sitna ja ")

Čatići – Kraljeva Sutjeska, 2002.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirala:D.Rihtman-Šotrić

Tekst pjesme:

Melostrofa (I)

Djevojke: SITAN PRIKA, SITAN JA,
SITNA SLAMA POD NAMA.
SITAN PRIKA, SITAN JA,
SITNA SLAMA POD NAMA.

Djevojke: SITNO MENE PRIKA LJUBI,
DA ME NE PROBUDI. 2x

Momci: PRIJATELJU STRAŠLJIVI,
ENO PRIJA NA ŠLJIVI.

Momci: SAMO RUKOM MANI,
ENO JE NA GRANI.

Djevojke: VISOK JABLAN DO NEBA,
SVEKRVA MI NE TREBA.

Djevojke: A ŠTO ĆE MI SVEKAR LUDI,
DA ME RANO BUDI.

Melostrofa (II.)
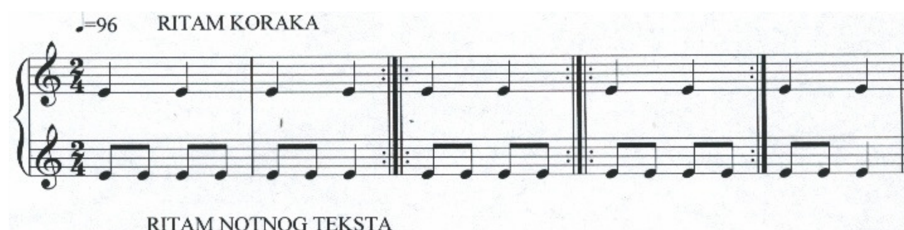
Momci: PRIJATELJU,
PRIJATELJU ISPALI TI ZUBI.
PRIJATELJU,
PRIJATELJU ISPALI TI ZUBI.

ODE PRIJA,
ODE PRIJA, TI JE NE POLJUBI.
ODE PRIJA,
ODE PRIJA, TI JE NE POLJUBI.

OBRAZAC IGRE

- 1 trokorak duži u desnu stranu, desnom nogom (na bok) okrenuti ka centru.
- 1 trokorak kraći u lijevu stranu, lijevom nogom (na bok) okrenuti ka centru.

Ovo je jedna igračka cjelina koja se igra uz svirku i pjesmu.
Živo treskanje cijelim tijelom. Kolo se kreće u desnu pa u lijevu stranu. Poslije svake odigrane i otpjevane strofe ide foršpil od XII takta, bez pjevanja (samo igra).

ANALIZA KORAKA:

TROKORAK SE SASTOJI OD DVA DIJELA:

Na prvoj dobi na prvu osminu, desnu nogu spustiti do lijeve noge sa osloncem na istu a istovremeno lijevu nogu podići u visini gležnja desne noge. Na drugu dobu spustiti desnu nogu do lijeve a istovremeno podići lijevu nogu.

I.takt**: Sitna prika --**Trokorak u desnu stranu (desnom, lijevom, desnom nogom), duži na bok (okrenuti ka centru).
II. takt: **Sitna ja -----**Trokorak u lijevu sranu (lijevom, desnom, lijevom nogom),kraći na bok (okrenuti ka centru),
III .takt: **Sitna slama** Isto kao I. takt: u desnu stranu.

IV. takt: **pod nama** Isto kao i II. takt: u lijevu stranu.

V. takt: **Sitan prika** Isto kao I. takt: u desnu stranu.

VI. takt: **sitna ja** Isto kao II. takt: u lijevu stranu.
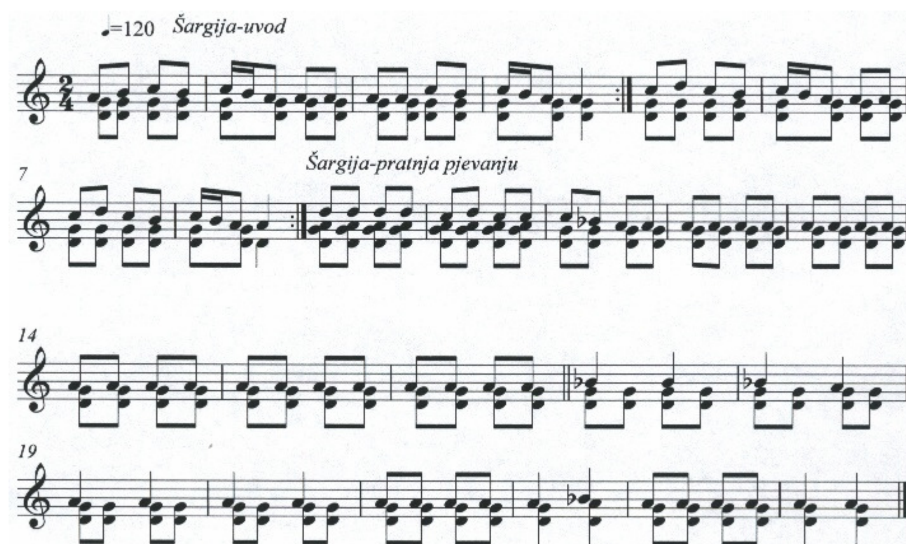
VII. takt:**sitna slama** Isto kao I. takt: u desnu stranu.

VIII. takt:**pod nama** Isto kao II. takt: u lijevu stranu.

P o r a v n o k o l o

(uz pjevanje i šargiju)

Aljinići-Kraljeva Sutjeska,1984.g.
Snimio:Hadžić Hajrudin
Transkribirao: D.Zajkov

- Muška igra
- Igra se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu i u polukrugu
- Pravac kretanja: u lijevu stranu
- Držanje ruku : koso dolje
- Izvodi se uz šargiju

Poravno kolo

(" Pjevaj brate, nemoj da te molim ")

Aljinići-Kraljeva Sutjeska,1984.g.
Snimio: H.Hadžić
Transkribirala:D.Rihtman-Šotrić

♩=120

Pje vaj bra_ te, pje vaj bra te nemoj da te mo lim, nemoj da te mo lim,

9

jer ti zna deš, jer ti zna deš, da ja pjevat vo lim da ja pjevat vo lim.

<u>Melostrofa:</u>

PJEVAJ BRATE,
PJEVAJ BRATE,NEMOJ DA TE MOLIM,
NEMOJ DA TE MOLIM.

JER TI ZNADEŠ,
JER TI ZNADEŠ, DA JA PJEVAT VOLIM,
DA JA PJEVAT VOLIM.

OJ ŠARGIJO, ŽICE TI OD ZLATA,
DOSTA SI MI OTVORILA VRATA.

MAN' SE, BRATE, ŠARGIJE ŠARENE,
ŠARGIJA JE OŽENILA MENE.

OBRAZAC IGRE

I. dio: Bez napjeva

- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 2 kraća koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 2 kraća koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 2 kraća koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 2 kraća koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge).
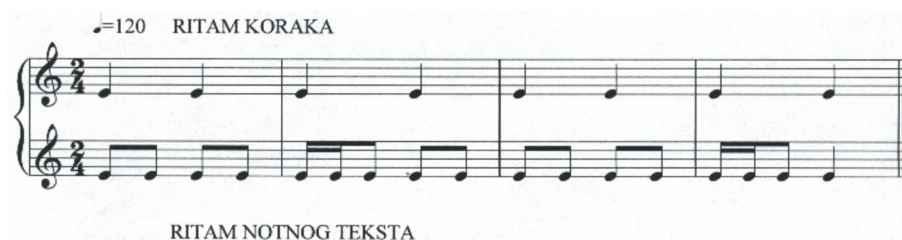
Ovo je jedna igračka cijelina prvog dijela. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje cijelim tijelom i sa klecanjem u koljenima na obje noge.

II. dio: Sa napjevom

- 2 lagana koraka u lijevu stranu, lijevom nogom.
  Desna se priključi do lijeve noge,
- 2 lagana koraka u desnu stranu, desnom nogom.
  Lijeva se priključi do desne noge,
- 2 lagana koraka u lijevu stranu, lijevom nogom.
  Desna se priključi do lijeve noge,
- 2 lagana koraka u desnu stranu, desnom nogom.
  Lijeva se priključi do desne noge,
- 2 lagana koraka u lijevu stranu, lijevom nogom.
  Desna se priključi do lijeve noge,
- 2 lagana koraka u desnu stranu, desnom nogom.
  Lijeva se priključi do desne noge,
- 2 lagana koraka u lijevu stranu, lijevom nogom.
  Desna se priključi do lijeve noge,
- 2 lagana koraka u desnu stranu, desnom nogom.
  Lijeva se priključi do desne noge.

Ovo je jedna igračka cjelina drugog dijela, sa napjevom.

Kolo se pomiče postepeno u lijevu stranu. Poslije prve strofe igra se korak bez napjeva.
Opisan je u prvom dijelu obrazca igre i tako naizmjenično koliko traje tekst pjesme.

ANALIZA KORAKA
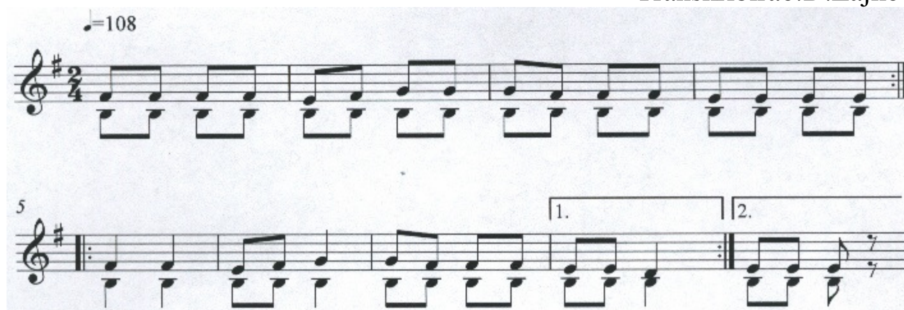
Prvi dio igre, bez napjeva

I. takt:--***Pje*** --	Na prvu četvrtinu, pokret lijevom nogom u lijevu stranu sa osloncem na istu.
--***vaj*** --	Na drugu četvrtinu, desna noga se privuče do lijeve noge.Oslonac je na lijevoj nozi.
II. takt:--***bra*** -	Isto kao I. takt.
--***te*** --	
III.takt:***-pje-***	Na četvrtu četvrtinu pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu.
-vaj -	Na drugu četvrtinu lijeva noga se priključi do desne, oslonac je na desnoj nozi.
IV. takt:***-bra-***	Isto kao **III.** takt.
- te,	
V. takt: ***-nemoj -***	Isto kao **I.** takt.
da te	
VI: takt: ***mo –***	Isto kao **I.** takt.
lim	
VII. takt:***nemoj***	Isto kao **III.** takt.
da te	
VIII:takt:***mo -***	Isto kao **III.** takt.
lim.	
IX – XVI takta:	Isto kao od **I.** do **VIII.** takta

Zavrzlama kolo

(uz pjesmu i šargiju)

Čatići-Kraljeva Sutjeska , 2000.g
Snimio: Hadžić Hajrudin
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra: momaka i djevojaka
- Izvodi se na raznim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: desno, lijevo i u mjestu
- Držanje ruku: koso dolje

Zavrzlama kolo

("Ajde mala u poljanu ")

Čatići-Kraljeva Sutjeska,2000.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirala:D.Rihtman-Šotrić

A ♩=108

Aj de ma lą u po lja nu da i gra mo za vr zla mu.

prvi muški glas
pripjev:ženska skupina

B

1. 2.

ne ću, ne mo gu še pa va sam u no gu, u no gu.

Melostrofa:

Momci:

AJDE MALA U POLJANU,
DA IGRAMO ZAVRZLAMU.
AJDE MALA U POLJANU,
DA IGRAMO ZAVRZLAMU.

Pripjev: djevojke

NEĆU, NE MOGU,
ŠEPAVA SAM NA NOGU.
NEĆU, NE MOGU,
ŠEPAVA SAM NA NOGU.

Momci

MOLILA JE SLATKU MAMU,
DA JE UČI ZAVRZLAMU.

Pripjev: djevojke

NEĆU, NE MOGU,
ŠEPAVA SAM NA NOGU.

Momci

ZAVRZLAMA NIJE LAKA,
DA JE IGRA CURA SVAKA.
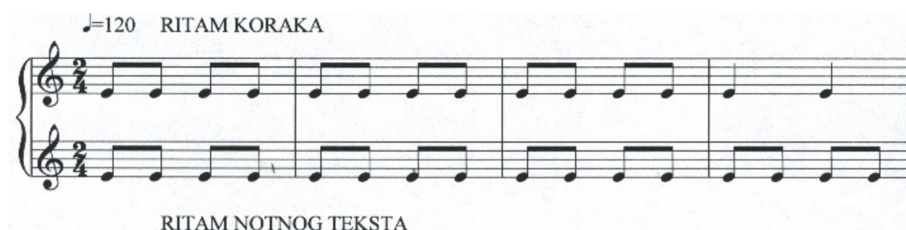
Pripjev: djevojke

HOĆU I MOGU,
I MOĆNA SAM NA NOGU.

OBRAZAC IGRE

- 4 sitna cupkava koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 4 sitna cupkava koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 4 sitna cupkava koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 4 sitna koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 1 korak desnom nogom naprijed ka centru (s noge na nogu),
- 1 korak lijevom nogom nazad, leđima,
- 1 trokorak u mjestu: desnom,lijevom, desnom nogom,
- 1 korak lijevom nogom naprijed ka centru,
- 1 korak desnom nogom nazad leđima (s noge na nogu),
- 1 trokorak u mijestu: lijevom,desnom, lijevom (s noge na nogu),
- 1 korak desnom nogom naprijed ka centru (s noge na nogu),
- 1 korak lijevom nogom nazad leđima,
- 1 trokorak u mjestu: desnom, lijevom, desnom nogom,
- 1 korak lijevom nogom naprijed ka centru (s noge na nogu),
- 1 korak desnom nogom nazad leđima,
- 1 trokorak u mjestu: lijevom, desnom, lijevom nogom.

Ovo je jedna igračka cjelina, koja se igra uz pjesmu u prvom dijelu. Sitno cupkavo na cijelim stopalima. Živo treskanje cijelim tijelom, a u drugom dijelu na poluprstima s noge na nogu, gibanje.

ANALIZA KORAKA

PRVI DIO

I. takt:	***Aj de***----	Na ***prvoj dobi***, pokret desnom nogom u desnu stranu, okrenuti licem ka centru, a lijeva noga se priključi do desne noge. Oslonac je na lijevoj nozi.
	mala ----	Na drugu dobu isto kao na prvoj dobi.
II.takt:	***upoljanu-***	Isto kao **I**.takt.
III. takt:	***da igramo -***	Isto kao **I.** takt, ali u lijevu stranu,
IV. takt:	***zavrzlamu -***	Isto kao **III.**takt.
V. i **VI.**takt:		Isto kao **I.** i **II.** takt.
VII. i VIII.takt		Isto kao **III.** i **IV.** takt.

DRUGI DIO
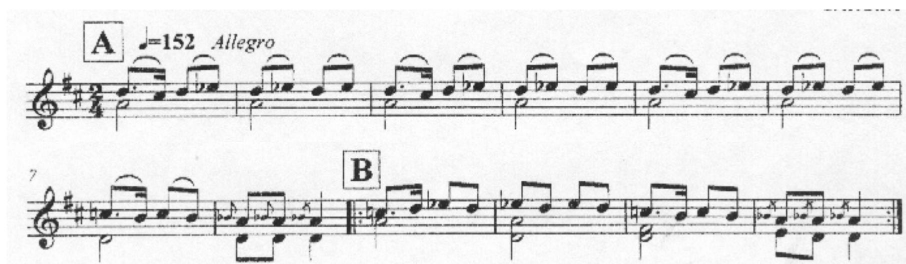
IX. takt:	***Ne*** ------	Na ***prvu dobu***, tapkavi korak desnom nogom ka centru (u mjestu), lijeva noga je malo podignuta pozadi,
	ću -------	Na ***drugu dobu***, jedan tapkavi korak, lijevom nogom nazad (u mjestu) s noge na nogu.
X. takt:	***ne mogu*** --	Trokorak, desnom – lijevom – desnom nogom
XI. takt:	***šepava sam-***	Isto kao **IX.** takt, ali početi lijevom togom .
XII. takt:	***na nogu*** -	Isto kao **X.** takt, ali lijevom-desnom-lijevom nogom.
XIII. takt:		Isto kao **IX.** takt.
XIV. takt:		Isto kao **X.** takt.
XV. takt:		Isto kao **XI.** takt.
XVI. takt:		Isto kao **XII.** takt.

IGRE BEZ NAPJEVA

Marino kolo

Uz šargiju

Aljinići- Kraljeva Sutjeska, 1976.g
Snimio:H.Hadžić
Transkibirao: D.Zajkov

- Djevojačka igra
- Igra se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu i u polukrugu
- Pravac kretanja: u lijevu i desnu stranu
- Držanje ruku: koso dolje
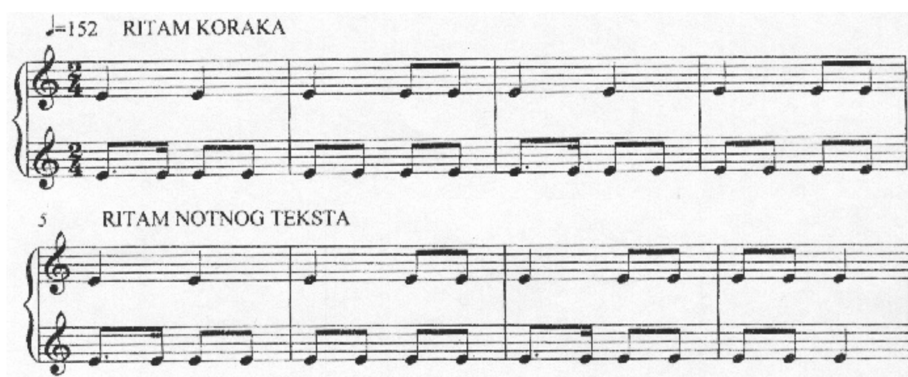
OBRAZAC IGRE

- 4 koraka lijevom nogom u lijevo sa ukrštavanjem desne noge preko lijeve (prednje ukrštavanje),
- 2 koraka u desnu stranu (noga do noge)
- 2 koraka u lijevu stranu (noga do noge),
- 2 koraka u desnu stranu (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu (noga do noge),

Ponoviti sve u desnu stranu. Početi sa desnom nogom.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se cijelim stopalama.
Živo treskanje tijelom.

ANALIZA KORAKA

Prvi dio igre

I. takt: Jedan ukršten korak, koji se sastoji od dva dijela, i to:
A. ***Prvi dio:*** Na ***prvoj dobi***, iskorak lijevom nogom u lijevu stranu sa blagim poskokom i osloncem na istu, a desnom nogom, blago savijenom i ukrštenom, preko lijeve (prednje ukrštanje).
Okrenuti u lijevu stranu za 45%.
B. ***Drugi dio:*** Na ***drugoj dobi***, oslonac se prenosi na desnu nogu. Noga se spušta naprijed, ispred lijeve i prima oslonac. Lijeva noga savijena iza desne noge (zadnje ukrštanje). Okrenuti u lijevu stranu za 45%.

II. takt: Isto kao **I.** takt.

III. takt: Isto kao **I.** takt.

IV. takt: Isto kao **I.** takt.

Drugi dio igre

I. takt: Pošto je desna noga ostala ukrštena preko lijeve noge sa osloncem na lijevoj nozi, desna noga se vraća u desnu stranu (na bok), sa blagim klecanjem u koljenu i sa osloncem na istu na prvoj dobi, a na drugoj dobi lijeva noga se privuče do desne (noge zadržavaju isti položaj). Okrenuti ka centru.

II. takt: Na prvoj dobi, korak desnom nogom u desnu stranu, sa blagim poskokom na istu, a na drugoj dobi lijeva noga se priključi do desne noge. Okrenuti ka centru.

III. takt: Na prvoj dobi, korak lijevom nogom u lijevu stranu sa blagim poskokom na istoj, a na drugoj dobi, desna noga se priključi do lijeve noge. Okrenuti ka centru.

IV. takt: Isto kao **III.** takt : u lijevu stranu, ka centru.

V. takt: Isto kao **II. t**akt: u desnu stranu, ka centru.

VI. takt: Isto kao **II.** takt: u desnu stranu, ka centru,

VII takt: Isto kao **III.** takt: u lijevu stranu, ka centru,
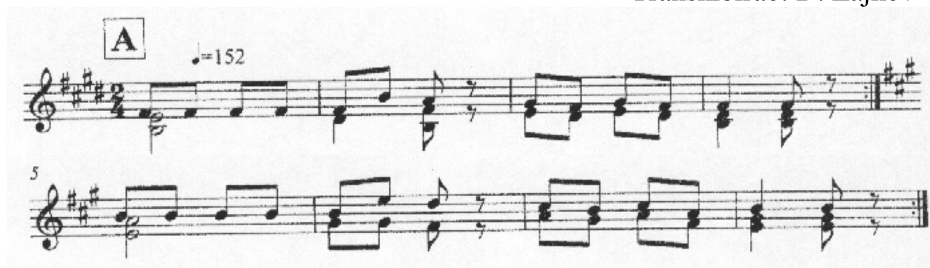
VII. takt: Isto kao **III.** takt: u lijevu stranu, ka centru.

Dirlija kolo

(Uz šargiju)

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska, 1977.g
Snimio:H.Hadžić
Transkibirao: D. Zajkov

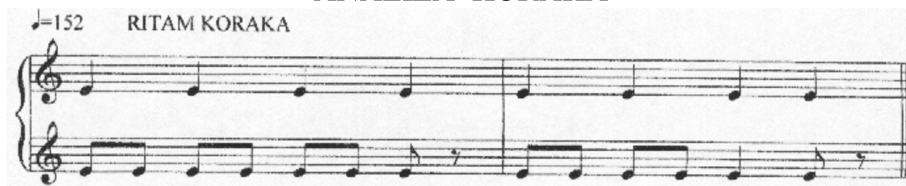

- Muška igra
- Izvodi se na prelima, svadbama i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu, licem prema centru i polukrugu
- Pravac kretanja: u lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje

<u>OBRAZAC IGRE</u>

- 1 korak lijevom nogom u lijevu stranu, sa okretom za 90% u lijevo. Desna noga se privuče do lijeve noge.
- 1 korak desnom nogom naprijed, lijeva se privuče do desne noge.
- 1 korak lijevom nogom leđima (nazad) sa okretom za 90% u desnu stranu. Desna noga se privuče do lijeve noge.
- 1 korak desnom nogom, leđima (nazad). Lijeva noga se privuče do desne,
- 1 korak lijevom nogom naprijed (ka centru). Desna noga se privuče do lijeve noge.
- 1 korak desnom nogom naprijed (ka centru). Lijeva noga se privuče do desne noge.
- 1 korak lijevom nogom leđima (nazad). Desna noga se privuče do lijeve noge,
- 1 korak desnom nogom leđima (nazad). Lijeva noga se privuče do desne noge.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelom stopalu.
Kolo se pomiče u lijevu stranu. Živo treskanje, cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

I. takt: Na prvoj dobi, lijeva noga jedan korak naprijed za 90% u lijevu stranu, a na drugoj dobi, desna noga se privuče do lijeve , ali se težina tijela ne prenosi na istu.

II. takt: Na prvoj dobi, desna noga jedan korak naprijed u lijevo, a na drugoj dobi, lijeva noga se privuče do desne, ali se težina tijela ne prenosi na istu.

III. takt: Na prvoj dobi, lijeva noga jedan korak leđima (nazad) sa okretom za 90% u desnu stranu, a na drugoj dobi desna noga se privuče, ali težina tijela se ne prenosi na istu,

IV. takt: Na prvoj dobi, desna noga jedan korak leđima (nazad), a na drugoj dobi lijeva noga se privuče do desne, ali se težina tijela ne prenosi na istu.

V. takt: Na prvoj dobi, lijeva noga jedan korak naprijed (ka centru), a na drugoj dobi desna noga se privuče do lijeve, ali se težina tijela ne prenosi na istu.

VI. takt: Na prvoj dobi, desna noga jedan korak naprijed (ka centru), a na drugoj dobi lijeva noga se privuče do desne, ali se težina tijela ne prenosi na istu.
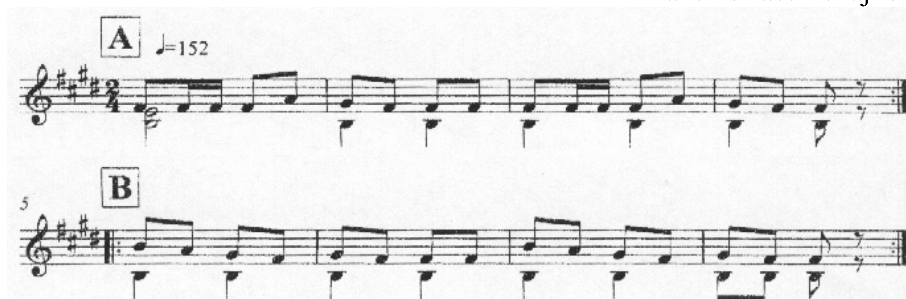
VII. takt: Na prvoj dobi, lijeva noga jedan korak leđima (nazad), a na drugoj dobi desna noga se privuče do lijeve, ali se težina tijela ne prenosi na istu,

VIII. takt: Na prvu dobu, desna noga jedan korak leđima (nazad), a na drugoj dobi lijeva noga se privuče do desne, ali se težina tijela ne prenosi na istu.

Na dvije strane kolo II

Uz šargiju

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska, 1979.g
Snimio: H.Hadžić
Transkibirao: D.Zajkov

- Igra: momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu, licem ka centru
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje za mali prst

OBRAZAC IGRE

- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,
- 1 korak lijevom nogom ka centru.
  Desna se privuče do lijeve noge
- 1 korak desnom nogom ka centru.
  Lijeva se privuče do desne noge
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 1 korak desnom nogom ka centru.
  Lijeva se privuče do desne noge,
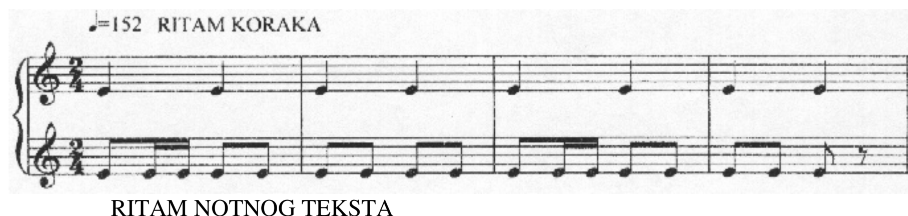
- 1 korak lijevom nogom ka centru.

Desna se privuče do lijeve noge,
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,

- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,
- 1 korak lijevom nogom nazad leđima.
Desna se privuče do lijeve noge,
- 1 korak desnom nogom nazad leđima.
Lijeva se privuče do desne noge,
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge,
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge,
- 1 korak desnom nogom nazad leđima .
Lijeva se privuče do desne noge,
- 1 korak lijevom nogom nazad leđim
Desna se privuče do lijeve noge,

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio :

I. takt: Odigrati korak u desnu stranu (korak se sastoji od dva dijela). Svaki dio na jednu osminu.
Na ***prvu dobu***, pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu nogu, a na ***drugu dobu***, lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac da bi se izvršila priprema za drugi korak u desnu stranu u **II.** taktu.

II. takt: Isto kao **I.** takt : u desnu stranu,
III. takt: Isto kao **I.** takt: ali u lijevu stranu, tj. obrnuto (umjesto desne-lijeva a umjesto lijeve, desna noga).
IV. takt: Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,
V. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,
VI. takt: Isto kao **II.** takt: u desnu stranu,
VII. takt: Na prvu dobu, pokret lijevom nogom ka centru, sa osloncem na istu nogu, a na drugu dobu,desna noga se priključi do lijeve, ali težina tijela ne prelazi na istu nogu.
VIII.takt: Na prvu dobu, pokret desnom nogom ka centru sa osloncem na istu nogu, a na drugu dobu, lijeva noga se priključi do desne, ali težina ne prelazi na istu nogu.

Drugi dio

IX. takt: Isto kao **I.** takt: samo u lijevu stranu, početi lijevom nogom,
X. takt: Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,
XI. takt: Isto kao **III.** takt: samo u desnu stranu, početi desnom nogom,
XII. takt: Isto kao **IV.** takt: u desnu stranu,
XIII. takt: Isto kao **V.** takt: samo u lijevu stranu, početi lijevom nogom,
XIV. takt: Isto kao **VI.** takt: u lijevu stranu,
XV. takt: Isto kao **VII.** takt: samo obrnuto. Početi desnom nogom ka centru,
XVI. takt: Isto kao **VIII.** takt lijevom nogom ka centru.

Treći dio:

XVII; XVIII; XIX, XX, XXI i XXII takt: Isto kao: **I, II, III, IV, V i VI**. takt:
Udesno **XXIII** i **XXIV** takt: Isto kao : **VII i VIII** takt: samo obrnuto. Početi leđima nazad lijevom nogom, desna se priključi do lijeve noge. Težina tijela na lijevoj nozi. Desnom nogom leđima nazad, lijeva se privuče do desne noge. Težina tijela na desnoj nozi.

Četvrti dio:

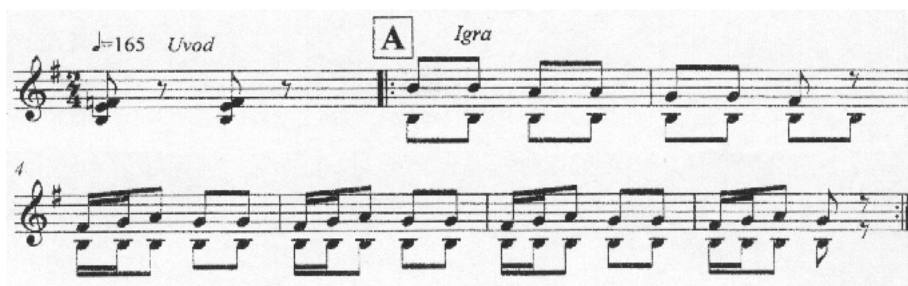
XXV, XXVI, XXVII, XXVIII, XXIX i XXX takt: Isto kao: **IX, X, XI, XII, XIII** i **XIV** takt: samo obrnuto.
Početi u lijevu stranu, **XXXI i XXXII** takt: Isto kao: **XV** i **XVI t**akt: leđima nazad.

Šestoperac kolo I

Uz šargiju

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska,1980.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao: D.Zajkov

- Igra: momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu ka centru
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje za mali prst
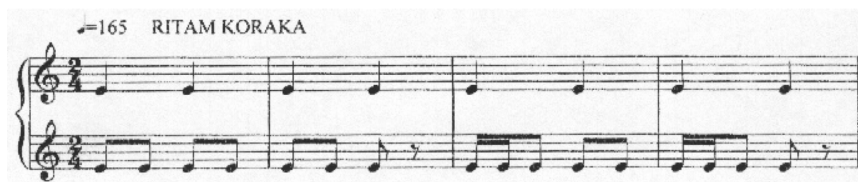
<u>OBRAZAC IGRE</u>

- 3 koraka desnom nogom u desno sa ukrštanjem lijeve noge preko desne (prednje ukrštanje).
- 1 korak desnom nogom u desno sa okretom u lijevu stranu za 90%. Lijeva noga se privuče do desne,
- 1 korak lijevom nogom u lijevu stranu sa okretom u desnu stranu za 90%. Desna noga se privuče do lijeve noge,
- 1 korak desnom nogom u desno sa okretom u lijevu stranu za 90%. Lijeva noga se privuče do desne,
- 3 koraka lijevom nogom u lijevu stranu sa ukrštanjem desne noge preko lijeve (prednje ukrštanje).

- 1 korak lijevom nogom u lijevu stranu sa okretom u desnu stranu za 90%. Desna noga se privuče do lijeve noge,
- 1 korak desnom nogom u desno sa okretom u lijevu stranu za 90%. Lijeva noga se privuče do desne,
- 1 korak lijevom nogom u lijevu stranu sa okretom u desnu stranu za 90%. Desna noga se privuče do lijeve noge,

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelom stopalu.
Kolo se pomiče u desnu stranu, u mjestu, u lijevu stranu pa u mjestu. Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

I. takt: Ukršten korak koji se sastoji od dva dijela:

A. Prvi dio:

Na ***prvoj dobi***, iskorak desnom nogom u desnu stranu sa blagim poskokom i osloncem na istu i
s lijevom nogom blago savijenom i ukrštenom preko desne noge (prednje ukrštanje),

B. Drugi dio:

Na ***drugoj dobi***, oslonac se prenosi na lijevu nogu. Noga se spušta naprijed ispred desne i prima oslonac, a desna noga blago savijena iza lijeve noge (zadnje ukrštanje).

II. takt: Isto kao **I.** takt,

III. takt: Isto kao **I.** takt,

IV. takt: Na ***prvoj dobi***, desnom nogom okret u lijevu stranu za 90%, oslonjen na istoj nozi, a u ***drugoj dobi***, lijevu nogu privući do desnu, u pravcu kretanja desne noge.

V. takt: Na ***prvoj dobi***, lijevom nogom okret u desnu stranu za 90% sa osloncem na istu nogu, a na ***drugoj dobi***, desnu nogu privući do lijeve, u pravcu kretanja lijeve noge.

VI. takt: Isto kao **IV.** takt.

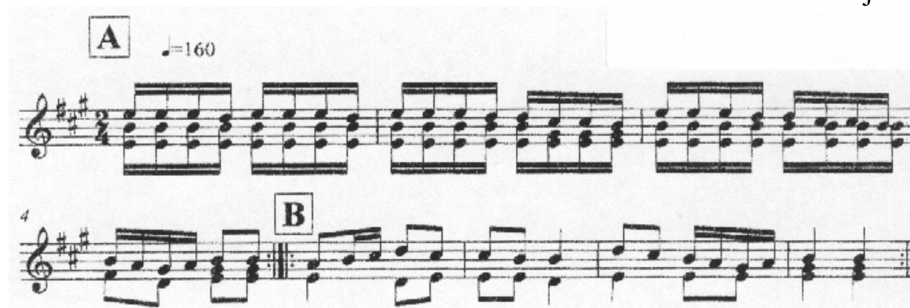
Napomena:U drugom dijelu igre, u : **IV, V i VI** taktu akcent je nadole, igra se u mjestu sa okretima tijela u lijevu, desnu, lijevu stranu.

Anino kolo

Uz šargiju

Gora- Kraljeva Sutjeska,1976.g
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Djevojačka igra
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu, licem okrenutim prema centru
- Pravac kretanja: u lijevu stranu i desnu stranu
- Držanje ruku: koso dolje

OBRAZAC IGRE

- 4 koraka u lijevo, lijevom nogom sa priključenjem desne noge. Okrenuti licem ka centru.
- 4 koraka u desnu stranu, desnom nogom sa priključenjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru.
- 4 koraka u lijevo, lijevom nogom sa priključenjem desne noge. Okrenuti licem ka centru.
- 4 koraka u desnu stranu, desnom nogom sa priključenjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru.
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u lijevu stranu, noga do noge.
- 2 koraka u desnu stranu, noga do noge.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje na obje noge.

ANALIZA KORAKA

♩=160 RITAM KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

<u>Prvi dio igre:</u>

I. takt: Odigrati korak u lijevu stranu (korak se sastoji od dva dijela). Svaki dio na jednu osminu **(1/8).**
- ***Prvi dio:*** pokret lijevom nogom u lijevu stranu sa osloncem na istu i sa klecanjem koljena.
- ***Drugi dio:*** desna noga se privuče do lijeve noge i primi oslonac. Također klecanjem koljenom, isto kao na prvu dobu da bi se izvršila priprema za drugi korak u lijevu stranu, u drugom **(II)** taktu.

II. takt: Isto kao **I.** takt,

III. takt: Isto kao **I**. takt,

IV. takt: Isto kao **I.** takt,

V. takt: Isto kao **I.** takt. Samo počinjemo u desnu stranu , desnom nogom.

VI: takt: Isto kao **V.** takt,

VII. takt: Isto kao **I.** takt,

VIII.takt: Isto kao **V.** takt,

Ponovimo : **I,II, III i IV** takt: u lijevu stranu,
Ponovimo: **V,VI, VII I VIII** takt: u desnu stranu.

Drugi dio igre:

I. **takt**: Na ***prvu dobu***, pokret lijevom nogom u lijevu stranu, sa osloncem na istu nogu. Na ***drugu dobu***, desna noga se privuče do lijeve noge i primi oslonac da bi se izvršila priprema za drugi korak u lijevu stranu.
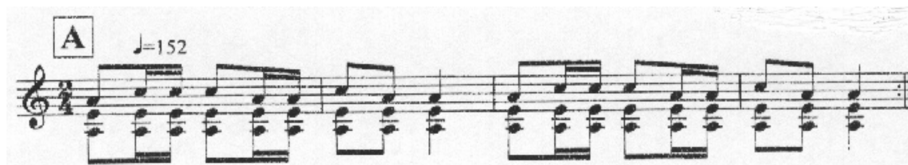
II. **takt:** Isto kao **I.** takt, samo što je okret tijela u desnu stranu za 45°.
III. **takt:** Isto kao **I.** takt, samo počinjemo u desnu stranu, desnom nogom.
IV. **takt**: Isto kao **II.** takt, samo što je okret tijela u lijevu stranu za 45° .
V. **takt:** Isto kao **I.** takt,
VI. **takt:** Isto kao **II.** takt,
VII. **takt:** Isto kao **III.** takt,
VIII. **takt:** Isto kao **IV.** takt,
IX. **takt**: Isto kao **I.** takt,
X. **takt**: Isto kao **II.** takt,
XI. **takt:** Isto kao **III.** takt,
XII. **takt:** Isto kao **IV.** takt,
XIII. **takt**: Isto kao **I.** takt,
XIV. **takt**: Isto kao **II.** takt,
XV. **takt**: Isto kao **III.** takt,
XVI. **takt**: Isto kao **IV.** takt,

Radikal kolo

Uz violinu i šargiju

Vukanovići- Kraljeva Sutjeska,1975.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i raznim svečanostima
- Igra se u polukrugu
- Pravac kretanja: u desnu , lijevu stranu i u mjestu
- Držanje ruku: koso dolje
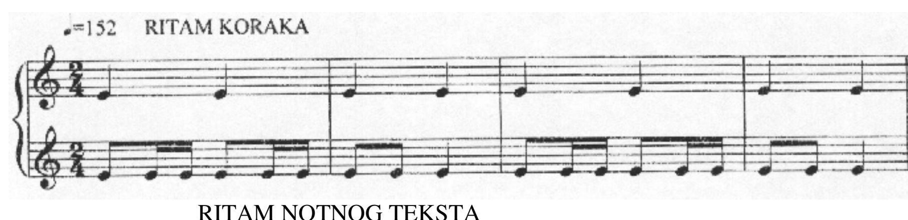
OBRAZAC IGRE

- 2 koraka duža u desnu stranu sa dvostrukim cupkanjem na obje noge. Okrenuti licem ka centru.
- 2 koraka duža u lijevu stranu sa dvostrukim cupkanjem na obje noge. Okrenuti licem ka centru.
- 2 koraka duža u desnu stranu sa dvostrukim cupkanjem na obje noge. Okrenuti licem ka centru.
- 2 koraka duža u lijevu stranu sa dvostrukim cupkanjem na obje noge. Okrenuti licem ka centru.
- 1 korak kraći desnom nogom u desnu stranu (više u mjestu) sa okretom u lijevu stranu za 45°.
- 1 korak kraći lijevom nogom u lijevu stranu (više u mjestu) sa okretom u desnu stranu za 45°.
- 1 korak kraći desnom nogom u desnu stranu (više u mjestu) sa okretom u lijevu stranu za 45°.
- 1 korak kraći lijevom nogom u lijevu stranu (više u mjestu) sa okretom u desnu stranu za 45°.
- 1 korak kraći desnom nogom u desnu stranu (više u mjestu) sa okretom u lijevu stranu za 45°.

- 1 korak kraći lijevom nogom u lijevu stranu (više u mjestu) sa okretom u desnu stranu za 45°.
- 1 korak kraći desnom nogom u desnu stranu (više u mjestu) sa okretom u lijevu stranu za 45°.
- 1 korak kraći lijevom nogom u lijevu stranu (više u mjestu) sa okretom u desnu stranu za 45°.

Ovo je jedna igračka cjelina.
Igra se u polukrugu, na cijelim stopalima.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt: Odigrati duži korak u desnu stranu. Korak se sastoji od dva dijela (svaki dio na jednu osminu, (1/8).
Na ***prvu dobu***, pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu,
Na ***drugu dobu***, lijeva noga se privuče do desne noge.
U isti momenat obje noge naprave dva treska u mjestu, udarcima o pod, petama.

II. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,

III. takt: Isto kao **I.** takt: ali u lijevu stranu, t.j. obrnuto (umjesto desnom, lijevom nogom u lijevu stranu).

IV. takt: Isto kao **III.** takt: u lijevu stranu,

V i VI. takt: Isto kao **I.** i **II .** takt: u desnu stranu,

VII I VIII. takt: Isto kao **III.** i **IV**. takt: u lijevu stranu.
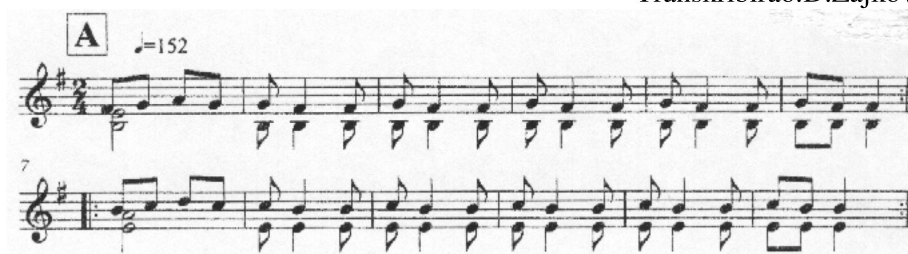
Drugi dio igre:

I. takt:	Na prvu dobu: desnom nogom korak u desnu stranu, a na drugu dobu: lijeva noga se privuče za 45° sa duplim treskom u mjestu, na obje noge.
II. takt:	Isto kao **I.** takt: samo obrnuto, u lijevu stranu.
III. takt:	Isto kao **I**. takt: u desnu stranu,
IV. takt:	Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,
V. takt:	Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,
VI. takt:	Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,
VII. **takt:**	Isto kao **I.** takt: u desnu stranu, .
VIII.takt:	Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,

Zeljanica kolo

Uz šargiju

Seoce- Kraljeva Sutjeska,1978.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu i zavijanjem kola u zvrk
- Pravac kretanja:u desno, lijevo i u mjestu
- Držanje ruku: koso dolje za mali prst
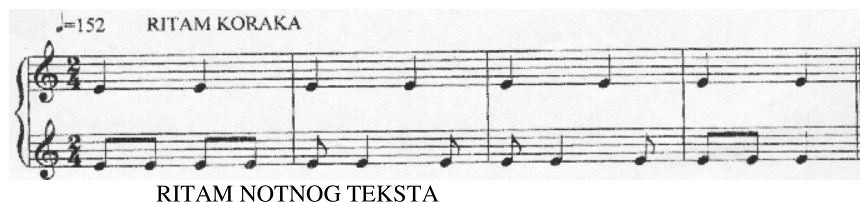
OBRAZAC IGRE

Prvi dio:

- 5 ukrštenih koraka u desnu stranu. Desna noga u desno, a lijeva noga preko desne (prednje ukrštanje). Duži koraci.
- 1 trokorak u mjestu: jednom (1) desnom, jednom (1) lijevom, jednom (1) desnom nogom,
- 5 ukrštenih koraka u lijevu stranu. Lijeva noga u lijevo, a desna noga preko lijeve (prednje ukrštanje). Kraći koraci.
- 1 trokorak u mjestu: jednom (1) lijevom, jednom desnom (1), jednom (1) lijevom nogom,
- 5 trokoraka u desnu stranu (duži) po krugu sa okretom za 90° u desno.
- 1 trokorak sa okretom u lijevu stranu za 180°. Jednom (1) lijevom, jednom (1) desnom, jednom (1) lijevom nogom,
- 5 trokoraka u lijevu stranu (kraći) po krugu,
- 1 trokorak sa okretom u desnu stranu za 90°. Jednom (1) lijevom, jednom (1) desnom, jednom (1) lijevom nogom,

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelom stopalu.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt:A) Jedan ukršten korak koji se sastoji od dva dijela, i to:
Na ***prvoj dobi***: iskorak desnom nogom u desnu stranu sa blagim poskokom i osloncem istovremeno na istu nogu, a lijevom nogom blago savijenom i ukrštenom preko desne (prednje ukrštanje).
B) Na ***drugoj dobi***: oslonac se prenosi na lijevu nogu koja se spušta naprijed ispred desne noge.Desna noga blago savijena iza lijeve noge (zadnje ukrštanje).
II. takt: Isto kao **I.** takt.
III. takt: Isto kao **I.** takt.
IV. takt: Isto kao **I.** takt.
V. takt: Isto kao **I.** takt.
VI. takt: Trokorak u mjestu, koji se sastoji od dva dijela.
Na ***prvoj dobi*** na prvu osminu, desnu nogu spustiti na zemlju, sa osloncem na istu, a istovremeno lijevu nogu podići blago savijenu u visini gležnja desne noge.

Drugi dio igre:

Ponoviti kompletno prvi dio igre, ali sa kretanjem u lijevu stranu, tj. obrnuto od prvog dijela (umjesto desnom nogom – lijeva noga, a umjesto lijevom – desna noga.

<u>Treći dio igre:</u>
U trećem dijelu igračke cjeline, igraju se trokoraci u desnu stranu za 90° u desno. Kolo se zavija u zvrk (trokorak je analiziran u prvom dijelu – **VI.** takt). Igra se pet trokoraka, a šesti je u okretu za 180° u lijevu stranu.
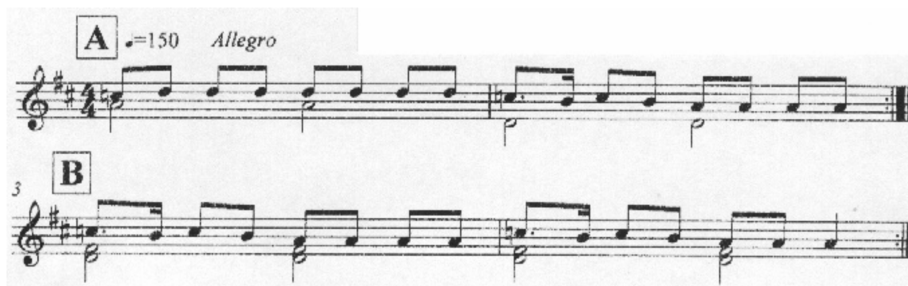
<u>Četvrti dio igre:</u>
Ovo isto ponovimo u lijevu stranu, s tim što je **VI.** takt (trokorak) u okretu u desnu stranu za 90°, kako bi mogli nastaviti igru otpočetka.

Napomena: Postoji i druga varijanta ***''drugog dijela igre''***.
Umjesto pet trokoraka u desnu stranu i jednog trokoraka u mjestu, te pet trokoraka u lijevu i jednog trokoraka u mjestu (igra se u mjestu) na lijevoj, na desnoj, na lijevoj nozi se cupka pet puta, dok je desna noga isturena naprijed i pravi pet udaraca o patos (tlo) cijelim stopalom i jedan trokorak u mjestu (desnom, lijevom, desnom nogom). Ponovimo isto, na desnoj nozi – cupkanjem, a na lijevoj pet puta o patos (tlo).

Ćumurka kolo

Uz šargiju

Poljani- Kraljeva Sutjeska,1979.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu, po parovima
- Pravac kretanja:u desnu i u lijevu stranu i u okretu u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku:ukrštene pozadi

OBRAZAC IGRE
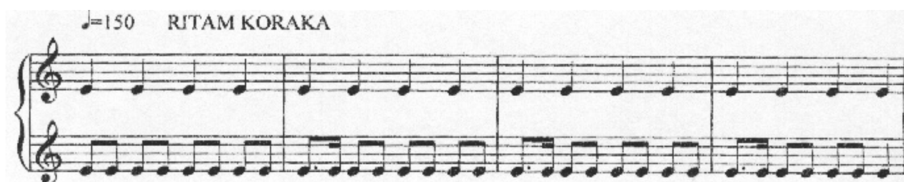
- 4 koraka u desnu stranu, noga do noge. Licen okrenuti ka centru,
- 4 koraka u lijevu stranu, noga do noge. Licem okrenuti ka centru.
- 4 korak u desnu stranu, noga do noge. Licem okrenuti ka centru.
- 2 koraka u okretu za 180° van centra. Desnom pa lijevom nogom.
- 1 trokorak u mjestu: desnom, lijevom, desnom nogom, okrenuti leđima od centra,
- 2 koraka u okretu za 180° ka centru. Lijevom pa desnom nogom,

-1 trokorak u mjestu:lijevom, desnom, lijevom nogom, okrenuti ka centru,

- 2 koraka u okretu za 180° van centra. Desnom pa lijevom nogom.
- 1 trokorak u mjestu: desnom, lijevom, desnom nogom, okrenuti leđima od centra.

Ponoviti cijeli obrazac igre, u lijevu stranu.
Okrenuti van centra, leđima.
Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se po parovima.
Spojeni ukrštenim rukama pozadi.
Igra se na cijelim stopalima. Živo treskanje, cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt: Odigrati u desnu stranu (korak se sastoji od dva dijela, svaki dio na jednu osminu (1/8)).
Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu nogu,
Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne i primi oslonac. Da bi se izvršila priprema za drugi korak, u desnu stranu u drugom taktu.

II, III, i IV takt: Isto kao **I. takt**: u desnu stranu,

V,VI i VII i VIII. takt: Isto kao **I.** takt: samo obrnuto u lijevu stranu. Početi lijevom nogom.
IX, X, XI i XII takt: Isto kao **I.** takt: samo obrnuto u desnu stranu. Početi desnom nogom.

Drugi dio igre:

I. takt: *Na* ***prvu dobu***: okret u desnu i lijevu stranu za 180°. Desnom nogom mali skok na prvoj dobi,
Na ***drugoj dobi***: lijevom nogom, mali skok (pošto se igra spojeno rukama pozadi) momak se okreće u desnu stranu a djevojka u lijevu, ne prekidajući ruke koje su spojene.
II. takt: Jedan trokorak u mjestu (desnom, lijevom, desnom nogom), okrenuti leđima van centra. Trokorak se sastoji od dva dijela.
Na ***prvoj dobi***: na prvu osminu desnu nogu spustiti do lijeve noge sa osloncem na istu. Istovremeno lijevu nogu podići blago u visini gležnja desne noge.
Na ***drugu dobu*****:** spustiti desnu nogu do lijeve, a istovremeno podići lijevu nogu.

III. takt: Isto kao **I. takt**: samo obrnuto, okret u lijevu i desnu stranu za 180° ka centru.

IV. takt: Isto kao **II.** takt:jedaan trokorak u mjestu (lijevom, desnom,lijevom nogom) okrenuti licem ka centru.

V. takt: Isto kao **I. takt**: okret van centra,
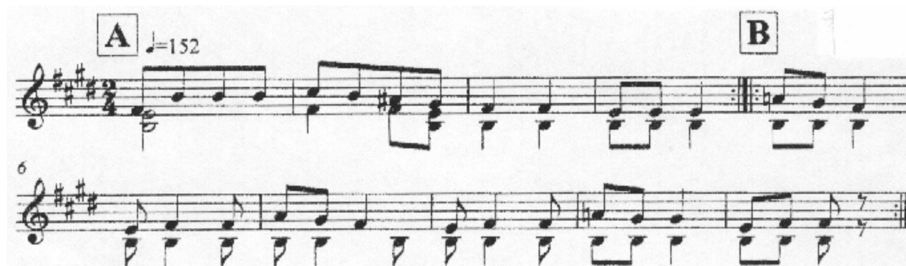
VI. takt: Isto kao **II. takt**:jedan trokorak u mjestu (desnom, lijevom, desnom nogom) van centra.

Ponoviti **I i II** dio igre samo obrnuto.
Početi leđima okrenuti od centra.

Lijepa Mara kolo

Uz šargiju

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska,1973.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Djevojačka igra
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu licem okrenutim ka centru
- Pravac kretanja: u desnu stranu, lijevu stranu i u mjestu
- Držanje ruku: koso dolje

OBRAZAC IGRE
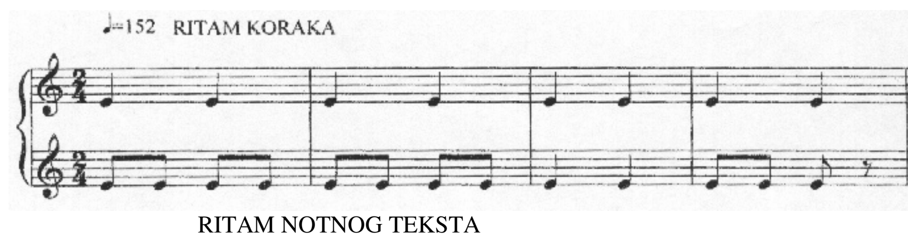
- 3 koraka udesno, desnom nogom sa ukrštanjem lijeve noge preko desne noge (prednje ukrštanje), sa blagim poskokom na desnoj nozi,
- 1 korak desnom nogom u desno, lijeva noga se privuče do desne, sa okretom tijela u lijevu stranu za 180°.
- 3 koraka u lijevo, lijevom nogom sa ukrštanjem desne preko lijeve noge (prednje ukrštanje) i sa blagim poskokom na lijevoj nozi,
- 1 korak lijevom nogom ulijevo, desna noga se privuče do lijeve noge, sa okretom tijela u desnu stranu za 180°.
- 3 koraka u desno, desnom nogom sa ukrštanjem lijeve noge preko desne noge (prednje ukrštanje), sa blagim poskokom na desnoj nozi,
- 1 korak desnom nogom udesno, lijeva noga se privuče do desne noge, sa okretom tijela u lijevu stranu za 180°.

-1 korak lijevom nogom ulijevo, sa okretom za 90° u desno i priključenjem desne noge do lijeve noge (noge zadržavaju isti položaj).
- 1 korak desnom nogom udesno sa okretom za 90° u lijevo i priključenjem lijeve noge do desne noge (noge zadržavaju isti položaj).

Napomena: Ponoviti još šest puta: u lijevu, desnu, lijevu , desnu, lijevu i desnu stranu.Cijeli obrazac igre ponoviti, tj. početi sa lijevom nogom u lijevu stranu.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelom stopalu.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

<u>Prvi dio igre:</u>

I. takt: Jedan ukršteni korak koji se satoji od dva dijela, i to:

A.) ***Prvi dio:*** Na ***prvoj dobi***, iskorak desnom nogom u desnu stranu sa blagim poskokom i osloncem na istu nogu, a istovremeno lijevom nogom blago savijenom, ukrštenom preko desne noge (prednje ukrštanje),

B.) ***Drugi dio:*** Na ***drugoj dobi***, oslonac se prenosi na lijevu nogu, koja se spušta naprijed ispred desne noge, a desna noga blago savijena iza lijeve noge (zadnje ukrštanje)

II. takt: Isto kao **I.** takt,

III. takt: Isto kao **I.** takt,

IV. takt: Na ***prvoj dobi***: desnom nogom okret ulijevo za 180° sa osloncem na istoj nozi.
Na ***drugoj dobi*** lijevu nogu privući do desne u pravcu kretanja desne noge,

Igra se nastavlja kroz slijedeća četiri **(4)** takta, samo sa kretanjem u lijevu stranu. Poslije toga četri **(4)** takta kretanja u desno.

Napomena: To znači da se kompletan prvi dio igre igra kroz dvanaest (12) **2/4** taktova. Tri puta po četri **(4)** takta.

Drugi dio igre:

I. takt: Na prvoj dobi: korak lijevom nogom ulijevo, sa okretom za 45° u desnu stranu, sa osloncem na istu nogu.
Istovremeno desna noga se malo podigne od tla,
Na drugoj dobi: desna noga privuče se do lijeve noge (noge zadržavaju isti položaj).Težina tijela na obje noge.

II. takt: Na prvoj dobi: korak desnom nogom udesno sa okretom tijela za 45° ulijevo, sa osloncem na istu nogu.
Istovremeno,lijeva noga se privuče do desne
(noge zadržavaju isti položaj). Težina tijela na obje noge.

III.takt: Isto kao **I.** takt,

IV .takt: Isto kao **II.** takt,

V . Takt: Isto kao **I.** Takt,

VI. Takt Isto kao **II.** Takt,

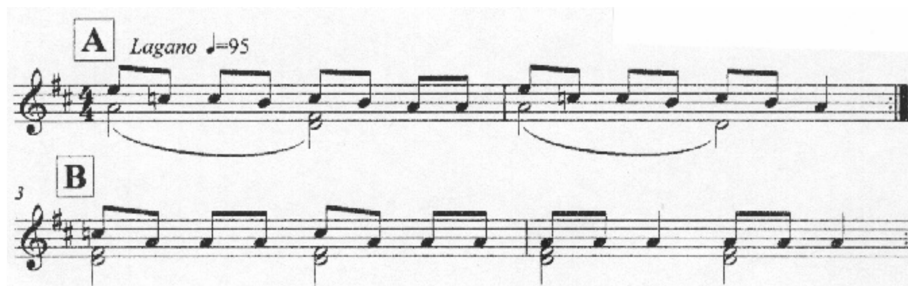
VII. Takt: Isto kao **I.** Takt,

VIII. Takt: Isto kao **II.** Takt,
Drugi dio igre se igra sa blagim klecanjem u koljenima.
Cijelo tijelo se talasa.

Stevino kolo

Uz šargiju

Kopiljari- Kraljeva Sutjeska,1980.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u polukrugu
- Pravac kretanja:u lijevu, desnu stranu i u mjestu
- Držanje ruku: koso dolje
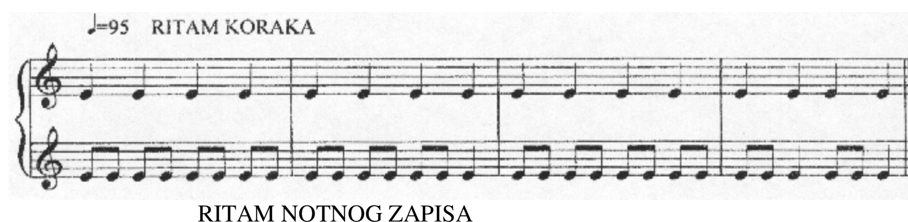
OBRAZAC IGRE

- 3 polutrčeća koraka u lijevu stranu:lijevom, desnom, lijevom nogom. Desna noga se izbaci u lijevu stranu, ukrštena ispred lijeve noge – nisko okrenuta za 45° u lijevu stranu od centra,
- 3 polutrčeća koraka u desnu stranu: desnom, lijevom, desnom nogom. Lijeva noga se izbaci u desnu stranu, ukrštena ispred desne noge – nisko okrenuta za 45°, u desnu stranu od centra,
- 3 polutrčeća koraka u lijevu stranu: lijevom, desnom, lijevom nogom. Desna noga se izbaci u lijevu stranu, ukrštena ispred lijeve noge – nisko okrenuta za 45° u lijevu stranu od centra,
- 3 polutrčeća koraka u desnu stranu: desnom, lijevom, desnom nogom. Lijeva noga se izbaci u desnu stranu, ukrštena ispred desne noge – nisko okrenuta za 45°, u desnu stranu od centra,

- 1 udarac lijevom nogom o pod u lijevu stranu (bok) u raskoraku sa desnom nogom, okrenuti licem ka centru. Desna noga se nisko podigne i spusti u mjestu. Oslonac je na istoj nozi.
- 1 udarac lijevom nogom o pod u lijevu stranu (bok) u raskoraku sa desnom nogom, okrenuti licem ka centru. Desna noga se nisko podigne i spusti u mjestu. Oslonac je na istoj nozi.
- 3 udarca o pod lijevom nogom (oslonac je na desnoj nozi)
- 3 pljeska dlanom o dlan.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG ZAPISA

Prvi dio igre:

I. takt: Na ***prvoj dobi***: na prvu osminu, polutrčeći korak, lijevom nogom u lijevu stranu sa okretom od centra za 45° u lijevu stranu.
Na drugu osminu prve dobi polutrčeći korak, desnom nogom u lijevu stranu,
Na ***drugoj dobi***: na prvu osminu, polutrčeći korak lijevom nogom u lijevu stranu, a na drugu osminu druge dobi, desna noga se nisko izbaci u vazduh ispred lijeve noge,

II. takt: Isto kao **I.** takt: samo obrnuto, tj. u desnu stranu,

III. takt: Isto kao **I.** takt: u lijevu stranu,

IV. takt Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,

<u>Drugi dio igre:</u>

I. takt: Na ***prvu dobu***: udarac lijevom nogom o pod u lijevu stranu (na bok), u raskoraku sa desnom nogom.
Pošto se lijeva noga nalazi u raskoraku sa desnom, sa prvim udarcem desna noga se blago spusti na pod i primi oslonac,
Na ***drugu dobu***: ponovimo sve isto.

<u>Treći dio igre:</u>
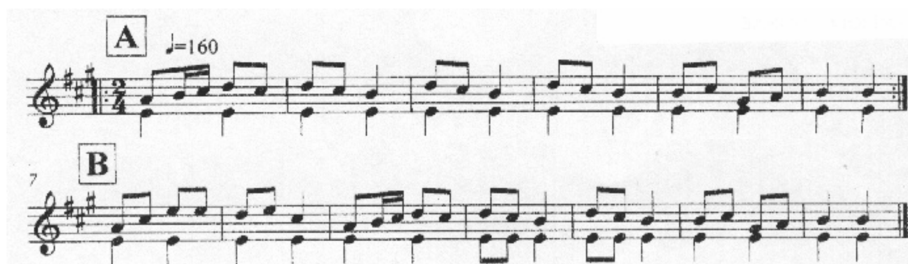
I. takt: Pošto je lijeva noga ostala u raskoraku sa desnom nogom, ona se priključi sa prvim udarcem o pod do desne noge.
Na ***prvu dobu***: tri udarca o pod lijevom nogom.
Na desnoj nozi je oslonac.
Na ***drugoj dobi***: tri pljeska rukama dlanom od dlan.

Oslonac je na obje noge.

Vukanovo kolo

Uz violinu i šargiju

Vukanovići- Kraljeva Sutjeska,1976.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
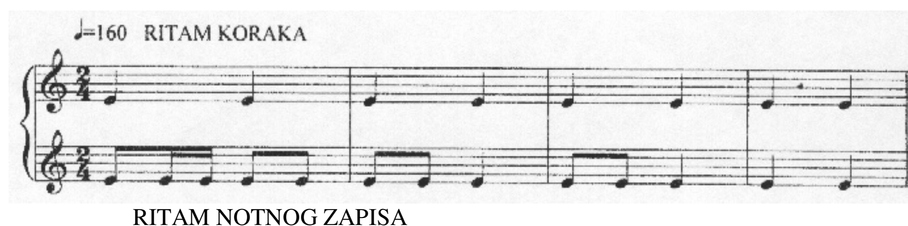

- Igra momaka i djevojaka
- Igra se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom i otvorenom kolu
- Pravac kretanja:u lijevu, desnu stranu, ka centru i nazad leđima
- Držanje ruku:koso dolje za mali prst

OBRAZAC IGRE

- 4 koraka lijevom nogom u lijevu stranu. Noga do noge.
  Licem okrenutim ka centru.
- 2 koraka desnom nogom u desnu stranu. Noga do noge.
  Licem okrenutim ka centru.
- 1 kraći korak desnom nogom ka centru.
  Lijeva noga se privuče do desne noge,
- 1 kraći korak desnom nogom, leđima nazad.
  Lijeva se privuče do desne noge.

Ovo je jedna igračka cjelina.Kolo se pomiče postepeno u lijevu stranu. Igra se na cijelim stopalima. Živo treskanje cijelim tijelom i sa odskocima na lijevu stranu, pa na desnu stranu na obje noge.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG ZAPISA

I. takt: Odigrati u lijevu stranu. Korak se sastoji od dva dijela. Svaki dio na jednu osminu.
Na ***prvu dobu***: pokret lijevom nogom u lijevu stranu sa osloncem na istu nogu.
Na ***drugu dobu***: desna se privuče do lijeve noge i primi oslonac da bi se izvršila priprema za drugi korak u lijevu stranu, u tom taktu.

II, III i IV.takt: Isto kao **I.** takt, u lijevu stranu sa odskokom na lijevoj nozi,

V. i VI. takt: Isto kao **I.** i **II.** takt, samo obrnuto u desnu stranu, početi desnom nogom i sa odskokom na desnoj nozi.

VII. takt: Na ***prvu dobu***: jedan kraći korak desnom nogom ka centru (oslonac na istoj).
Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac.
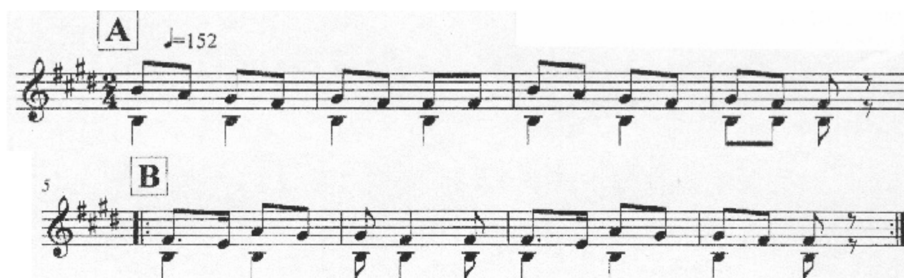
VIII. takt: Na ***prvu dobu***: jedan kraći korak desnom nogom, leđima nazad,
Na ***drugu dobu***:lijeva noga se privuče do desne (noge zadržavaju isti položaaj).

Kompletnu analiza koraka ponoviti više puta.
Sve zavisi od koreografskih rješenja.

Priskaka kolo

Uz šargiju

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska, 1979. g,
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
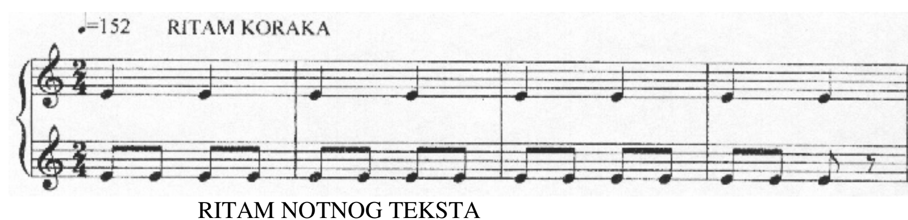

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u otvorenom i zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu stranu
- Držanje ruku: koso dolje za mali prst

OBRAZAC IGRE

- 1 tapkavi trokorak u desnu stranu (odskok) lijevom nogom u desnu stranu sa okretom za 90° udesno. Prednje ukrštanje (lijeva preko desne noge), u isti momenat desna noga prima oslonac, pa lijeva, pa desna.
- 1 tapkavi trokorak u lijevu stranu (odskok) desnom nogom u lijevu stranu sa okretom za 180° ulijevo. Prednje ukrštanje (desna preko lijeve noge) u isti momenat, lijeva noga prima oslonac, pa desna, pa lijeva.

Ovo je jedna igračka cjelina. Težina tijela prelazi sa noge na nogu.
Kolo se pomiče u desnu stranu. Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA
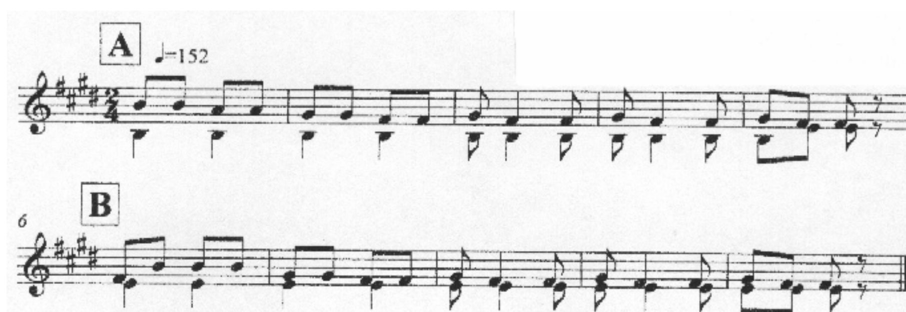
Tapkavi trokorak (odskok) u desnu stranu sastoji se od dva dijela.

I. takt: Na ***prvoj dobi***: odskok lijevom nogom u desnu stranu sa okretom za 90° u desnu stranu ukrštenu preko desne noge (prednje ukrštanje).
Desna noga blago savijena u koljenu u visini gležnja lijeve noge.
Na ***drugu dobu***: desna noga prima oslonac, ukršten pozadi lijeve noge. Lijeva noga se blago podigne ispred desne noge.

II. takt: Na ***prvoj dobi***: odskok desnom nogom u lijevu stranu sa okretom za 180° u lijevu stranu, ukrštenu preko lijeve noge (prednje ukrštanje). Lijeva noga blago savijena u koljenu u visini gležnja desne noge.
Na ***drugoj dobi***: lijeva noga prima oslonac ukršten pozadi desne noge, uz snažan udarac lijevom nogom o tlo.

Trojanac kolo II

Bjelavići- Kraljeva Sutjeska,1973.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
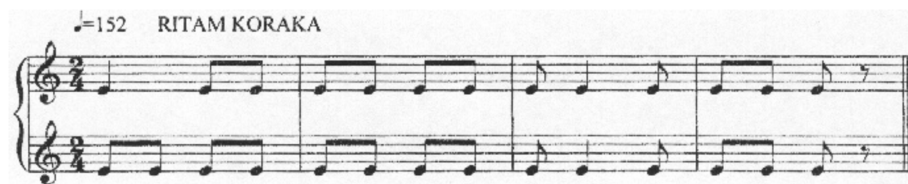

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima , teferičima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu, licem okrenutim ka centru
- Pravac kretanja:u desnu stranu
- Držanje ruku: koso dolje za mali prst

OBRAZAC IGRE

- 4 sitna koraka u desnu stranu, noga do noge (jednom desnom nogom, jednom lijevom nogom)
- 3 trokoraka u mjestu (1 lijevom, 1 desnom, 1 lijevom nogom),
- 4 sitna koraka u desnu stranu, noga do noge (jednom desnom nogom, jednom lijevom nogom,
- 3 trokoraka ka centru kruga (skupljamo krug),
- 4 sitna koraka u desnu stranu, noga do noge (jednom desnom nogom, jednom lijevom nogom),
- 3 trokoraka u mjestu (1 lijevom, 1 desnom, 1 lijevom nogom),
- 4 sitna koraka u desnu stranu, noga do noge (jednom desnom nogom, jednom lijevom nogom),
- 3 trokoraka leđima nazad (širimo krug).

Ovo je jedna igračka cjelina. Težina tijela je ravnomjerno raspoređena na obje noge na punom stopalu. Kolo se pomiče u desnu stranu. Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

I. takt: Dva sitna koraka u desnu stranu. Sitni korak se sastoji od dva dijela, svaki dio na jednu osminu.
Na ***prvoj dobi***: na prvu osminu – pokret desnom nogom udesno sa osloncem na istu.
Na drugu osminu, lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac da bi izvršio pripremu za drugi sitni korak u desnu stranu, na ***drugoj dobi*** (koja se opet sastoji od dva dijela sitnog koraka).

II. takt: Na ***prvu dobu***: prve dvije osmine, izvesti sitni korak isto kao u prvom taktu, na prvoj dobi,
Na ***drugoj dobi***: izvršiti prvi dio sitnog koraka tj. desna noga udesno na prvoj osmini a na drugoj osmini, lijevu nogu blago saviti u koljenu i podići ravno, približno u visini gležnja desne noge (oslonac je na desnoj nozi).
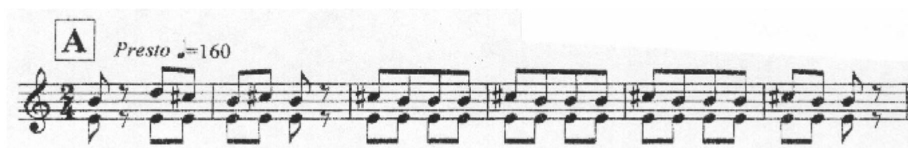
III. takt: Trokorak u mjestu, koji se sastoji od dva dijela.
Na ***prvoj dobi***: na prvu osminu – lijevu nogu spustiti do desne sa osloncem na istu nogu, a istovremeno desnu nogu podići blago savijenu u visini gležnja lijeve noge.
Na drugu osminu, spustiti desnu nogu do lijeve a istovremeno podići lijevu nogu na isti način kao prije.
Na ***drugu dobu:*** spustiti lijevu nogu do desne, a istovremeno podići desnu nogu.

IV. takt: Trokorak (sve obrnuto u odnosu na **III.** takt) tj. zamijeniti uloge, lijeve noge sa desnom pošto takt počinje sa desnom nogom.
V. takt: Isto kao **III.** takt, u desnu stranu,
VI. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu,
VII. takt: Isto kao **II.** takt, u mjestu,
VIII takt: Isto kao **III.** takt, u mjestu,
IX. takt: Isto kao **IV.** takt, u mjestu,
X. takt: Isto kao **V.** takt, u mjestu,
XI. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu
XII. takt: Isto kao **II.** takt, u desnu stranu
XIII. takt: Isto kao **III.** takt, ka centru,
XIV. takt: Isto kao **IV.** takt, ka centru,
XV. takt: Isto kao **V.** takt, ka centru,
XVI. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu
XVII. takt: Isto kao **II.** takt, u desnu stranu
XVIII. takt: Isto kao **III.** takt, u mjestu,
XIX. takt: Isto kao **IV.** takt, u mjestu,
XX. takt: Isto kao **V.** takt, u mjestu,
XXI. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu
XXII. takt: Isto kao **II.** takt, u mjestu
XXIII. takt: Isto kao **III.**takt, leđima nazad,
XXIV. takt: Isto kao **IV.** takt, leđima nazad,
XXV. takt: Isto kao **V.** takt, leđima nazad,
XXVI. takt: Isto kao **I.** takt,
XXVII.takt: Isto kao **II.** takt,
XXVIII.takt: Isto kao **III.**takt.

Šestoperac kolo II

Uz violinu i šargiju

Čatići-Kakanj,2002.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
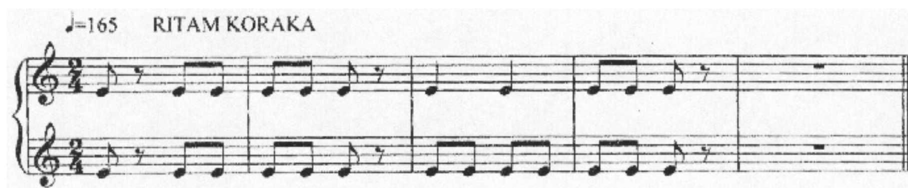

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu

OBRAZAC IGRE

- 4 sitna cupkava koraka u desnu stranu, desnom nogom. Noga do noge, licem okrenutim ka centru.
- 1 korak u desnu stranu, lijeva noga se priključi do desne noge.
- 1 korak u lijevu stranu, desna noga se priključi do lijeve noge.
- 1 korak u desnu stranu, lijeva noga se priključi do desne noge.
- 1 korak u lijevu stranu, desna noga se priključi do lijeve noge.

Ovo je jedna igračka cjelina. Kolo se kreće u desnu stranu. Igra se na cijelim stopalima. Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

I. takt: Na ***prvoj dobi***: pokret desnom nogom u desnu stranu. Okrenuti licem ka centru. U isti momenat lijeva noga se priključi do desne noge i primi oslonac na istu.
Na ***drugoj dobi***: desna noga produži korak u desnu stranu. U isti momenat lijeva noga se priključi do desne noge i primi oslonac na istu.

II. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu.

III. takt: Na prvoj dobi: korak sporiji u desnu stranu (na bok) desnom nogom. Licem okrenutim ka centru i sa klecanjem i akcentom na dole.
Lijeva noga se priključi do desne noge.
Oslonac je na lijevoj nozi.

IV. takt: Isto kao **III.** takt: u desnu stranu.

V. takt: Isto kao **III.** takt : u desnu stranu.

VI. takt: Isto kao **IV.** takt: samo obrnuto, lijevom nogom u lijevu stranu.

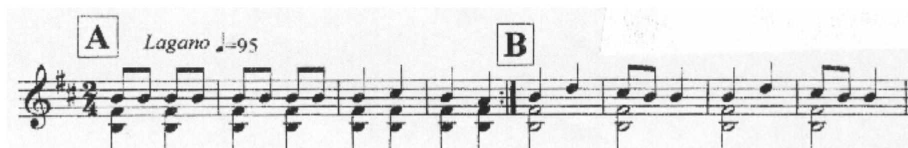
VII. takt: Isto kao **V.** takt: u desnu stranu.

VIII. takt: Isto kao **VI.** takt: u lijevu stranu.

Kolo

Uz šargiju

Gora - Kraljeva Sutjeska,1981.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
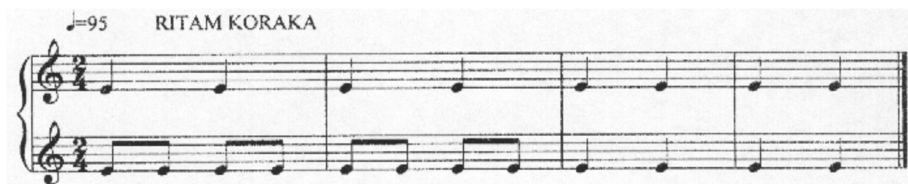

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i raznim svečanostima
- Igra se u polukrugu i krugu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje

<u>OBRAZAC IGRE</u>

- 4 lagana koraka u desnu stranu, desnom nogom (noga do noge),
- 4 lagana koraka u lijevu stranu, lijevom nogom (noga do noge),
- 1 korak desnom pa lijevom nogom u mjestu (s noge na nogu),
- 1 trokorak u mjestu: desnom, lijevom, desnom nogom,
- 1 korak lijevom pa desnom nogom u mjestu (s noge na nogu),
- 1 trokorak u mjestu: lijevom, desnom, lijevom nogom.

Ovo je jedna igračka cjelina. Koraci se igraju na cijelim stopalima. Živo treskanje cijelim tijelom. Ovo kolo ima sličnosti sa drugim igrama. Razlika je samo u muzici.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG ZAPISA

I. takt: Na ***prvoj dobi***: pokret desnom nogom u desnu stranu. Licem okrenutim ka centru,
Na ***drugoj dobi***: lijeva noga se priključi do desne noge. Oslonac je na lijevoj nozi.

II. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,

III. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu,

IV. takt: Isto kao **I.** takt: u desnu stranu, težina tijela ostaje na desnoj nozi,

V. takt: Isto kao **I.** takt: samo počinjemo lijevom nogom u lijevu stranu,

VI. takt: Isto kao **II.** takt: u lijevu stranu,

VII. takt: Isto kao **III.** takt: u lijevu stranu,

VIII. takt: Isto kao **IV.** takt: u lijevu stranu,

IX. takt: Na ***prvu dobu***: mali odskok desnom nogom u desnu stranu. U isti momenat lijeva noga se podigne u visinu gležnja desne noge. Na ***drugu dobu*** mali odskok lijevom nogom u lijevu stranu. U isti momenat desna noga se podigne u visinu gležnja lijeve noge.

X. takt: Jedan trokorak u mjestu: desnom, lijevom, desnom nogom. ***Trokorak se sastoji od dva dijela, i to:***
Na ***prvoj dobi***: na prvoj osmini – desnu nogu spustiti do lijeve noge sa osloncem na istu. Istovremeno lijevu nogu podići u visini gležnja desne noge.
Na drugu osminu spustiti lijevu nogu na isti način kao prije. Na ***drugu dobu***: spustiti desnu nogu do lijeve a istovremeno podići lijevu nogu.
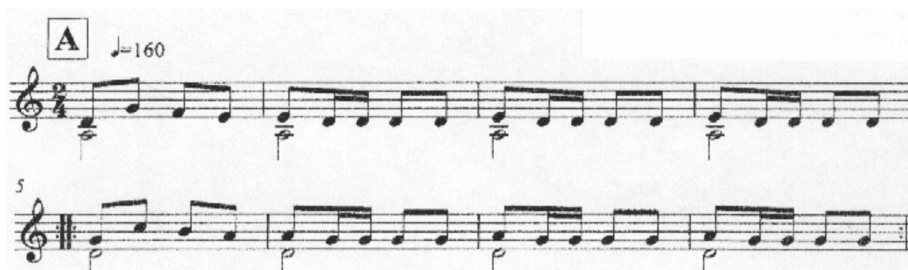
XI. takt: Isto kao **IX.** takt: samo obrnuto – lijevom nogom početi,

XII. takt: Isto kao **X.** takt: trokorak samo početi lijevom, desnom, lijevom nogom.

Jelino kolo

Uz šargiju

Bištrani - Kraljeva Sutjeska,1982.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
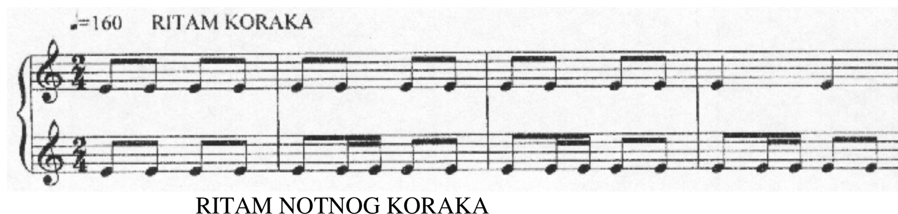

- Djevojačka igra
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu stranu
- Držanje ruku: koso dolje

OBRAZAC IGRE

- 1 brži korak u desnu stranu, desnom nogom sa priključenjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru, noga do noge.
- 1 brži korak u desnu stranu, desnom nogom. Lijeva noga se odigne od tla u visinu gležnja desne noge. Oslonac je na desnoj nozi.
- 3 trokoraka u mjestu: lijevom, desnom, lijevom nogom.

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima, vrlo živo. Kolo se postepeno kreće u desnu stranu.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG KORAKA

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu. U isti momenat lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac.
Na ***drugu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu. U isti momenat lijeva noga se odigne od tla u visini gležnja desne noge.
Težina tijela ostaje na desnoj nozi.

II.takt: Trokorak u mjestu : lijevom, desnom, lijevom nogom.

III.takt: Isto ponovimo kao **II.** takt, samo obrnuto početi: desnom, lijevom, desnom nogom.

IV. takt: Isto ponovimo kao **II.** takt: lijevom, desnom, lijevom nogom.
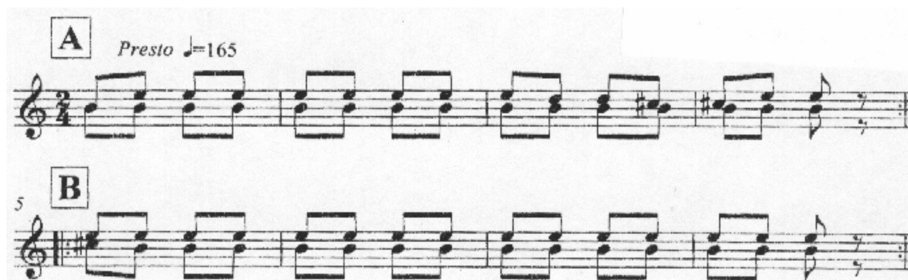
Napomena: ***Trokorak se sastoji iz dva dijela:***

Na ***prvoj dobi***, na prvu osminu lijevu nogu spustiti do desne noge sa osloncem na istu. Istovremeno desnu nogu podići u visini gležnja lijeve noge.
Na drugu osminu spustiti desnu nogu na isti način kao prije. Na ***drugu dobu***: spustiti lijevu nogu do desne, a istovremeno podići desnu nogu.

Na dvije strane kolo III

Uz violinu i šargiju

Čatići – Kakanj,2002.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i raznim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje
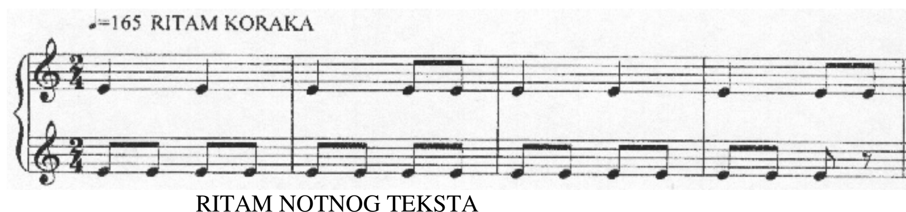
OBRAZAC IGRE

- 4 koraka u desnu stranu, desnom nogom. Lijeva noga se privuče do desne noge. Oslonac je na desnoj nozi. Okrenuti licem ka centru.
- 4 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi. Okrenuti licem ka centru.
- 1 duži korak desnom nogom u desnu stranu. Lijeva noga se privuče do desne noge. Oslonac je na desnoj nozi.
- 1 kraći korak u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi.
- 1 kraći korak u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi.
- 1 kraći korak u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi.
- 1 kraći korak u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi.

- 1 duži korak desnom nogom u desnu stranu. Lijeva noga se privuče do desne noge. Oslonac je na desnoj nozi.
- 1 duži korak desnom nogom u desnu stranu. Lijeva noga se privuče do desne noge. Oslonac je na desnoj nozi.
- 1 kraći korak u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Oslonac je na lijevoj nozi.

Ovo je jedna igračka cjelina. Kolo se postepeno kreće u desnu stranu. Igra se na cijelim stopalima. Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu i sa klecanjem u koljenu. Okrenuti licem ka centru. Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge sa klecanjem na obje noge (noge zadržavaju isti položaj).

II. takt: Isto kao **I.** takt,u desnu stranu,

III. takt: Isto kao **II.** takt,u desnu stranu,

IV. takt: Isto kao **III.** takt,u desnu stranu,

IV. takt Isto kao **I.** takt, samo obrnutim redom. Početi lijevom nogom u lijevu stranu,

VI. takt: Isto kao **V.** takt,u lijevu stranu,

VII. takt: Isto kao **VI.** takt,u lijevu stranu,

VIII. takt: Isto kao **VII.** takt,u lijevu stranu.

Drugi dio igre:

I. takt: Na ***prvu dobu***: duži pokret desnom nogom u desnu stranu. Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge, sa klecanjem na obje noge (okrenuti ka centru),

II. takt: Isto kao **I.** takt: samo obrnuto početi lijevom nogom kraći korak u lijevu stranu. Na ***drugu dobu***: desna noga se privuče do lijeve noge sa klecanjem na obje noge (okrenuti ka centru).

III. takt: Isto kao **I.** takt drugog dijela. Početi desnom nogom u desnu stranu,

IV. takt: Isto kao **II.** takt, drugog dijela u lijevu stranu,

V. takt: Isto kao **III.** takt, drugog dijela u desnu stranu,

VI. takt: Isto kao **IV.** takt, drugog dijela u lijevu stranu,

VII. takt: Isto kao **V.** takt, drugog dijela u desnu stranu,
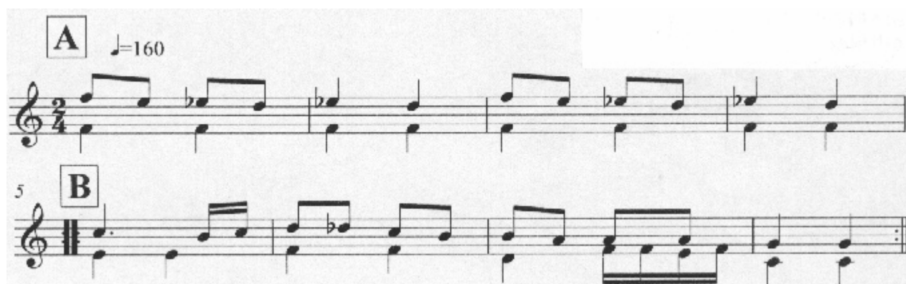
VIII.takt: Isto kao **VI.** takt, drugog dijela u lijevu stranu.

Koraci se ponavljaju iz prvog i drugog dijela igre, više puta.

Ivino kolo

Uz šargiju

Bištrani- Kraljeva Sutjeska,1983.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
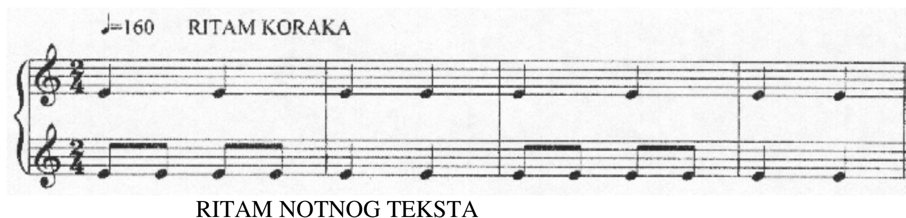

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje

OBRAZAC IGRE

- 2 koraka u desnu stranu, desnom nogom sa priključivanjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom sa priključenjem desne noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),
- 2 koraka u desnu stranu, desnom nogom sa priključivanjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),
- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom sa priključenjem desne noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),
- 4 koraka u desnu stranu, desnom nogom sa priključivanjem lijeve noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),
- 4 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom sa priključenjem desne noge. Okrenuti licem ka centru (noga do noge),

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu,
Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac da bi se izvršila priprema za drugi korak u desnu stranu, u **II.** taktu,
II.takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu,
III. i IV.takt: Samo obrnuto, u lijevu stranu.
V. i VI. takt: Isto kao **I.** i **II.** takt, samo obrnuto u desnu stranu,
VII. i VIII. takt: Isto kao **III.** i **IV.** takt, samo obrnuto u lijevu stranu.
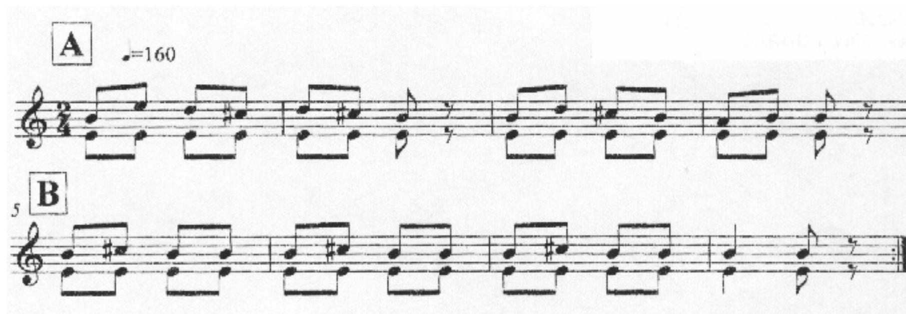
Drugi dio igre:

I. takt: Odigrati korak u lijevu stranu. Korak se sastoji od dva dijela, svaki dio na jednu osminu. Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu sa osloncem na istu i sa klecanjem koljenom. Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge i primi oslonac, također klecanjem koljenom, da bi se izvršila priprema za drugi korak, u desnu stranu.
II. takt: Isto kao **I.** takt,
III. takt: Isto kao **I.** takt,
IV. takt: Isto kao **I.** takt,
V. takt: Isto kao **I.** takt, samo obrnuto.
Počinjemo u lijevu stranu, lijevom nogom.
VI. takt: Isto kao **V.** takt,
VII. takt: Isto kao **V.** takt,
VIII. takt: Isto kao **V.** akt.

Brzo kolo

Uz violinu i šargiju

Čatići – Kakanj,2002.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov
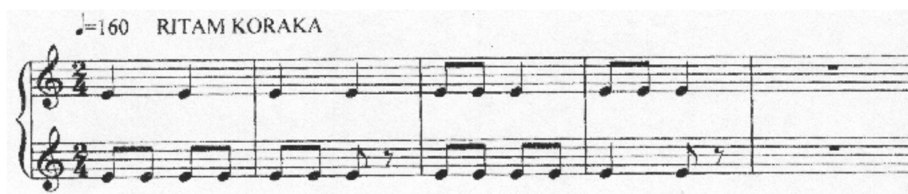

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i raznim svečanostima
- Igra se u zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u lijevu i desnu stranu

OBRAZAC IGRE

- 2 koraka u lijevu stranu, lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Klecanje na obje noge, noga do noge (okrenuti licem ka centru),
- 1 korak u desnu stranu, desnom nogom. Lijeva noga se privuće do desne noge. Klecanje na obje noge, noga do noge (okrenuti licem ka centru),
- 1 korak u lijevu stranu lijevom nogom. Desna noga se privuče do lijeve noge. Klecanje na obje noge, noga do noge (okrenuti licem ka centru),
- 4 koraka u desnu stranu, desnom nogom. Lijeva noga se privuče do desne noge, klecanje na obje noge, noga do noge (okrenuti licem ka centru),

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se u zatvorenom kolu.
Živo treskanje cijelim tijelom. Kolo se pomiče više u desnu stranu.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret lijevom nogom u lijevu stranu (okrenuti licem ka centru, u zatvorenom kolu). Igra se na cijelim stopalima,
Na ***drugu dobu***: desna noga se privuče do lijeve noge i primi oslonac na istu, kako bi lijeva noga nastavila drugi korak u lijevu stranu.

II. takt: Isto kao **I.** takt, u lijevu stranu – lijevom nogom,

III.takt: Isto kao **I.** takt, samo obrnutim redom. Početi desnom nogom u desnu stranu.

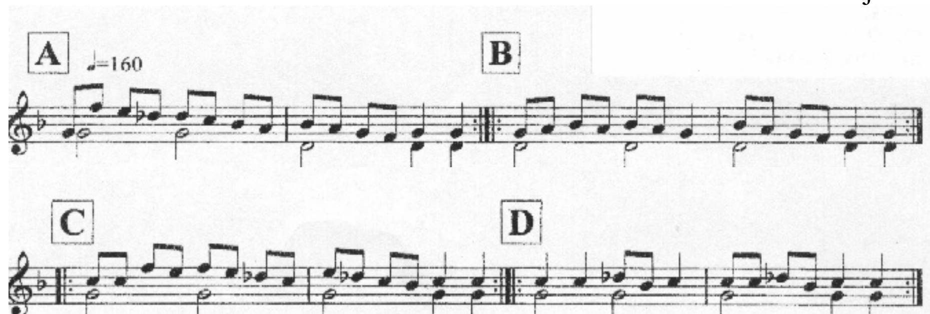
IV.takt: Isto kao **II.** takt, u lijevu stranu – lijevom nogom,

V, VI, VII. i VIII. takt: Isto kao **III.** takt, u desnu stranu – desnom nogom.

Ravno kolo

Uz violinu i šargiju

Vukanovići - Kraljeva Sutjeska,1978.g
Snimio: H.Hadžić
Transkribirao:D.Zajkov

- Igra momaka i djevojaka
- Izvodi se na prelima i drugim svečanostima
- Igra se u otvorenom i zatvorenom kolu
- Pravac kretanja: u desnu i lijevu stranu
- Držanje ruku: koso dolje
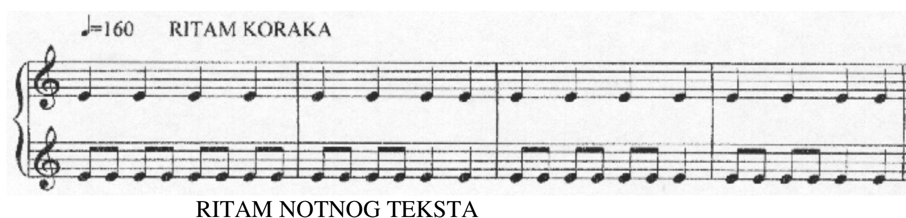
<u>OBRAZAC IGRE</u>

- 4 koraka desnom nogom udesno sa ukrštanjem lijeve noge preko desne noge (prednje ukrštanje),
- 4 koraka lijevom nogom ulijevo sa ukrštanjem desne noge preko lijeve noge (prednje ukrštanje),
- 2 koraka desnom nogom u desnu stranu (noga do noge),
- 2 koraka lijevom nogom u lijevu stranu (noga do noge),
- 2 koraka desnom nogom u desnu stranu (noga do noge),
- 2 koraka lijevom nogom u lijevu stranu (noga do noge),
- 1 korak desnom nogom ka centru, lijeva noga se priključi,
- 1 korak lijevom nogom ka centru, desna noga se priključi,
- 1 korak desnom nogom ka centru, lijeva noga se priključi,
- 1 korak lijevom nogom ka centru, desna noga se priključi,
- 1 korak desnom nogom leđima nazad, lijeva noga se priključi,

- 1 korak lijevom nogom leđima nazad, desna noga se priključi,
- 1 korak desnom nogom leđima nazad, lijeva noga se priključi,
- 1 korak lijevom nogom leđima nazad, desna noga se priključi,
- 2 koraka desnom nogom u desnu stranu (noga do noge),
- 2 koraka lijevom nogom u lijevu stranu (noga do noge),
- 2 koraka desnom nogom u desnu stranu (noga do noge),
- 2 koraka lijevom nogom u lijevu stranu (noga do noge),

Ovo je jedna igračka cjelina. Igra se na cijelim stopalima.
Živo treskanje, cijelim tijelom.

ANALIZA KORAKA

RITAM NOTNOG TEKSTA

Prvi dio igre:

I. takt: Jedan ukršten korak, sastoji se od dva dijela, i to:

A.) Prvi dio Na ***prvoj dobi:*** iskorak desnom nogom u desnu stranu sa blagim poskokom i osloncem na istu nogu, a lijevom nogom blago savijenom i ukrštenom preko desne noge (prednje ukrštanje), okrenuti za 45° .

B.) Drugi dio Na ***drugoj dobi***: oslonac se prenosi na lijevu nogu.Noga se spušta naprijed ispred desne i prima oslonac, savijena iza lijeve noge (zadnje ukrštanje), okrenuti u desnu stranu za 45°.

II. takt: Isto kao i **I.** takt, u desnu stranu,

III. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu,

IV. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu,

V, VI, VII i VIII. takt: Isto kao **I,II,III,** i **IV.** takt, samo obrnutim redom. Početi sa lijevom nogom u lijevu stranu.

<u>Drugi dio igre:</u>

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom u desnu stranu, licem okrenutim ka centru,
Na ***drugoj dobi***: lijeva noga se privuče do desne noge, sa klecanjem na obje noge.
II. takt: Isto kao **I.** takt, u desnu stranu – desnom nogom,
III.takt: Isto kao **I.** takt, samo obrnutim redom.
Početi sa lijevom nogom u lijevu stranu,
IV. takt: Isto kao **III.** takt. U lijevu stranu, lijevom nogom,
V. takt: Isto kao **I.** takt. U desnu stranu – desnom nogom,
VI. takt: Isto kao **II.** takt, u desnu stranu – desnom nogom,
VII. takt: Isto kao **III.** takt, u lijevu stranu – lijevom nogom,
VIII.takt: Isto kao **IV.** takt, u lijevu stranu – lijevom nogom.

<u>Treći dio igre:</u>

I. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom ka centru,
Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge.
Oslonac je na desnoj nozi (noga do noge),
II. takt: Na ***prvu dobu***: pokret lijevom nogom ka centru,
Na ***drugu dobu***: desna noga se privuče do lijeve noge.
Oslonac je na lijevoj nozi (noga do noge),
III. takt: Isto kao i **I.** takt, ka centru desnom nogom,
IV. takt: Isto kao **II.** takt, ka centru lijevom nogom,
V. takt: Na ***prvu dobu***: pokret desnom nogom leđima nazad,
Na ***drugu dobu***: lijeva noga se privuče do desne noge.
Oslonac je na desnoj nozi.
VI. takt: Na ***prvu dobu***: pokret lijevom nogom leđima nazad,
Na ***drugu dobu***: desna noga se privuče do lijeve noge.
Oslonac je na lijevoj nozi (noga do noge),
VII.takt: Isto kao **V.** takt , desnom nogom leđima nazad,
VIII. takt: Isto kao **VI.** takt, lijevom nogom leđima nazad.

<u>Četvrti dio igre:</u>

U četvrtom dijelu igre ponoviti kompletan ***drugi*** dio igre.

HRVATSKA BOSANSKA SVADBA U KRALJEVOJ SUTJESCI I ŠIROJ OKOLICI

.

"HRVATSKA BOSANSKA SVADBA" U KRALJEVOJ SUTJESCI I ŠIROJ OKOLICI

Zabilježeno 1978. godine po kazivanju Franje Marića iz Bjelavića

Momak i djevojka se upoznaju na sijelu, i nastave se viđati i (ašikuju) neko vrijeme tako, a poslije se zaljube i odluče da se uzmu. Pita on nju, da li bi se udala jer bi se on oženio. Ona kaže da želi jer ga voli, samo da pita roditelje da li će da odobre i za koga. Tako isto uradi i momak. Poslije toga, prijatelji se upoznaju i donosi se takozvana "***užina***" toj djevojci i njezinim roditeljima, a nakon toga i bližoj familiji. Momak priprema, poslije odluke da se ženi, ***"amanet"*** koji će dati curi a uz koji ide peškir, prsten i pare kao i ostali darovi.

Treće nedjelje oglašavanja, cura ljubi familiju momka koja je daruje, nekom robom žene a muškarci novcem. Od vremena zaruke i primanja amaneta djevojka se već drugačije nosi kako bi se znalo da se udaje i da je zaručena. Sve tri nedjelje zaruka nosi se drugačije nego obično. To traje negdje krajem ljeta i sve do mjeseca novembra (Sv. Kate). Odmah početkom jeseni i dalje, djevojke se skupljaju na izvoru i pričaju ko se ženi, ko se udaje i za koga, i komentarišu o svemu i pjevaju:

Vakat gori listu opadati

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

[♩=72]
Va_ kat_ go_ ri li_ stu o_ pa_ da_ ti oj, va_ kat go
ri, li_ stu(j)o_ pa_ da_ ti oj, li_ stu o_ pa_ da_ ti.

I CURAMA DVORE MIJENJATI.

U kući, kod djevojke, majka govori kćerki da se priprema za udaju i da skuplja ruo. Međutim, djevojka se šali sa majkom i govori joj da bi spavala, na što joj majka odgovara:

DREMA MI SE, SPAVALA BI MAJKO
SPAVAJ ĆERI, NE NASPAVALA SE.
ZNAŠ LI, ĆERI, DA SI ISPROŠENA,
Dijalog: I DA IMAŠ DEVET DIVEROVA,
I DESETU ZAOVU NEUDATU.
KAD ĆEŠ, ĆERI, RUO SAKUPITI,
KO ĆE, ĆERI, RUO POKROJITI,
I SVATOVE TVOJE DOČEKATI.

Nemoj mala da ti žao bude

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić
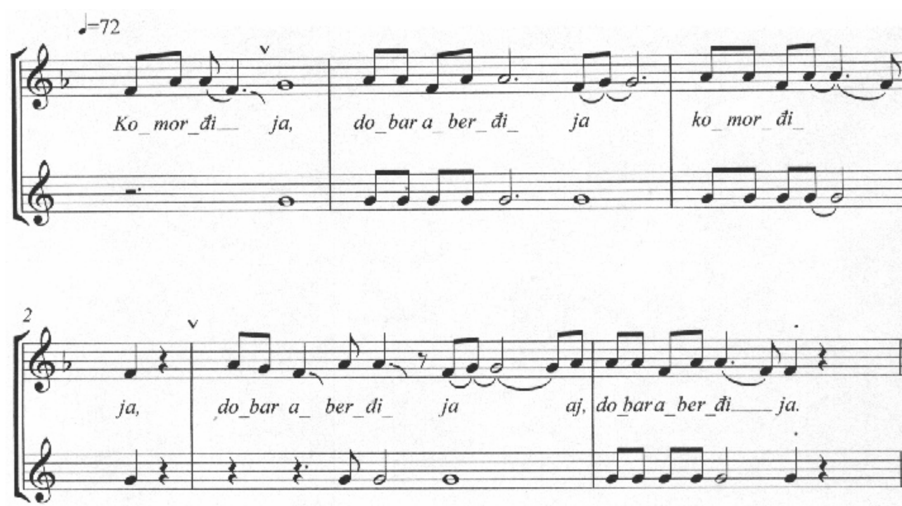
♩=122
Ne_ moj ma_ la da ti ža_ o bu_ de kad te mo_ ji oj, kad te mo_ ji
9
sva_ to_ vi pro_ bu_ de, sva_ to_ vi pro_ bu_ de. Ne_ moj ma_ la
15
da ti ža_ o bu_ de, oj, kad te mo_ ji sva_ to_ vi pro_ bu_ de. (oj)

Duet momaka: NEMOJ MALA DA TI ŽAO BUDE,
DA TE MOJI SVATOVI PROBUDE.

No po primitku *"amaneta"*, djevojka priprema darove za familiju momka. Priprema i posteljinu i namještaj, koji ide u prilog toga svega što se donosi i zove se tzv. "***komora***" (oprema).
Darove pripremaju prija, momkova mati, i djevojke u saglasnosti na koju dolazi momkova mati. Tu opremu – komoru, posebno dogoni čovjek koji se zove *"komordžija"*, o njemu se pjeva:

Komordžija , dobar aberdžija

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

KAŽI VAMO ŠTA JE BILO TAMO

Tri nedjelje prije zakazanog vjenčanja ide tzv. ***"prstenovanje",*** zatim tri nedjelje oglašavanja u crkvi ko se ženi i udaje i za koga. Poslije toga dolazi ona sedmica pred vjenčanje. Mladoženja traži svatove, djeveruše i jenge. Prije toga idu na takozvano sudbeno ili sudsko (kod matičara).

Mladoženja zove svoju familiju na ***"pijer"*** a oni ga daruju peškirima, novcem ili nečim od živine. Zatim se zovu takozvane ***"ašče"*** ili žene koje spremaju hranu za vrijeme "pijera".
Bude ih dosta. Svadba traje cijelu sedmicu dana.

U ponedjeljak se sabiraju cure i žene koje spremaju jela i pića. Djevojke trijebe pšenicu od koje prave tzv.***"keške"*** i za to vrijeme pjevaju:

Pružilo se jato golubova

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulanđić

OD MARINA DO IVINA DVORA.

U utorak se skupljaju svatovi i ostali učesnici na dogovor kako i šta dalje da se radi. Večeraju i odu na spavanje da se odmore, da bi ujutro što ranije mogli da se spreme da idu po mladu.
Ujutro se svatovi bude i spremaju da idu po mladu, a djevojke pjevaju:

Svatovska povorka

Sad se Mara svatovima nada

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

♩=72

Sad se Ma_ ra sva_to_vi_ma na___ da. Sad se Ma______

ra sva_to_ vi_ ma na_ da aj, sva_to vi_ma na___ da.

OD ŠIMŠIRA NAPRAVILA LADA.
OKO KUĆE KOPLJA UDARILA,
GDJE ĆE SVATI KONJE POVEZATI.

Sve se diglo na noge, i staro i mlado, da isprate svatove, a cure nastavljaju sa pjesmom:

Vrani se konji kovaju

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

Vra_ ni_ se_

ko_ nji ko_ va_ ju, vra__ ni se ko_ nji ko_ va_ ju.
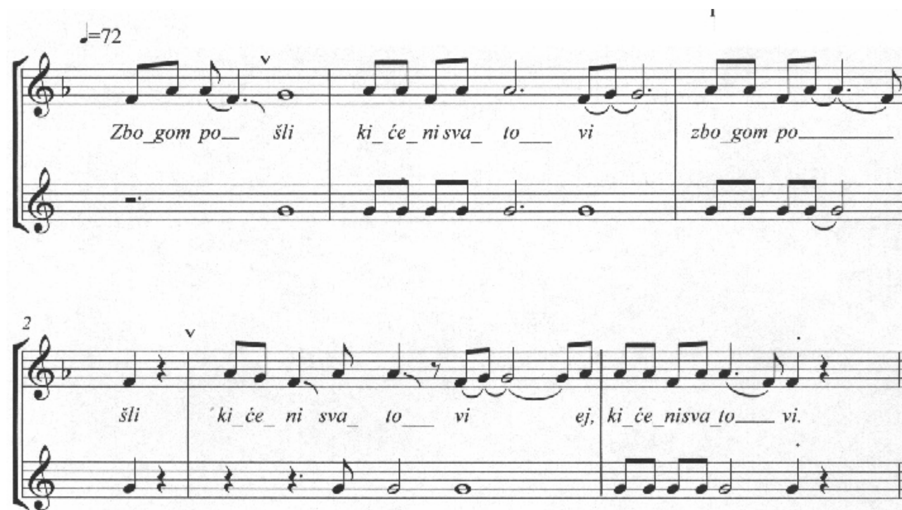
ZLATNE SE UZDE UZDAJU.
SVATI SE NA PUT SPREMAJU.
PO ONU LIJEPU DJEVOJKU.

Dijalog: HAJTE SVATI, DALEKI SU PUTI,
DALEKO JE VAMA PUTOVATI.

Svatovi su se spremili za polazak, a djevojke ispraćaju svatove i pjevaju:

Zbogom pošli kićeni svatovi

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

ZBOGOM POŠLI, ZDRAVO DVORU DOŠLI.

DUŠMANI VAM POD NOGAMA BILI,
PRIJATELJI NA DRUM IZLAZILI.

IZNOSILI VINA I RAKIJE,
DUŠMANI VAM POD NOGAMA BILI.

Svatovi odlaze po mladu ostali se vraćaju u kuću da se spremaju za doček gostiju i rodbine, a svatovi nastavljaju da pjevaju.

<u>Kod mladine kuće</u>

Kad su čuli pjesmu i galamu, svi su istrčali na drum kuda će svatovi proći. Na mjestu gdje je najtješnji prolaz prospu nekoliko sepeta slame i zapale kako bi se tobože svatovi prepali i vratili.
Ali svatovi su hrabri i sa konjima preskaču tu slamu i prilaze prijateljima sa najvećom pažnjom. Pozdravljaju se u šali i igri, kako bi se zaboravila šala koju su im namjestili prijatelji.

Svatovi pjevaju:

Domaćine, vrata nam otvori

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

♩=120

Do_ ma_ ći_ ne vra_ ta nam o_____ tvo____ ri joj, do_ ma_ ći_ ne vra_ ta nam o
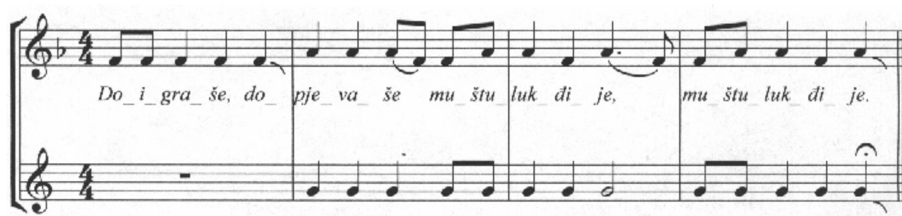
tvo_______ ri e_ vo i_ du ki_ će_ ni sva________

to______ vi joj, e_ vo i_ du ki_ će_ ni sva_ to_ vi.

Hvala tebi, domaćine, na tvome poštenju,
Veseo nam uvijek bio i sretan ti dom.

Doigraše, dopjevaše muštulukdžije

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

DOBRE GLASE DONESOŠE,
OD ĐUVEGIJE, OD ĐUVEGIJE.
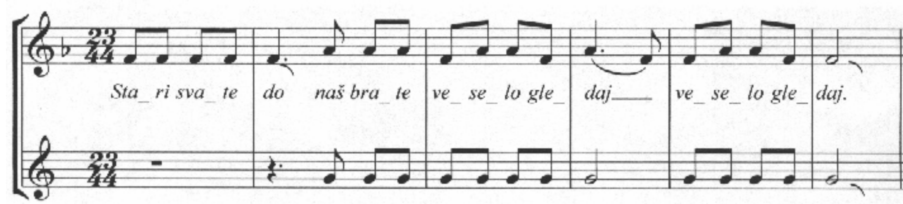
Domaćini uzimaju svatovske konje. Odvode ih u štalu, vežu ih a svatovi odlaze u kuću da se provesele, pojedu i popiju.

Djevojke dočekuju svatove na vratima. Ne daju im da uđu u kuću dok ne plate, i pjevaju:

Stari svate do naš, veselo gledaj

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DARIVO TE BOG.

Djevojke su sa pirinčom u tanjuru dočekale svatove na vratima kuće. Svatovi ulaze u kuću i sjedaju za sofru sa familijom i ostalim prijateljima da jedu i piju. Mlada je spremila potrebne stvari za ispraćaj i opremu koja joj je potrebna za put i za ispraćaj svatova. Zatim se od kolja uzimaju uzde i stavljaju čevrme i cvjetovi da bi bili što okićeniji konji i svatovi. Kape svatova se okite cvjetovima od papira u boji. Jenga ulazi u curinu sobu. Oprema je za vjenčanje.

Opremanje mlade
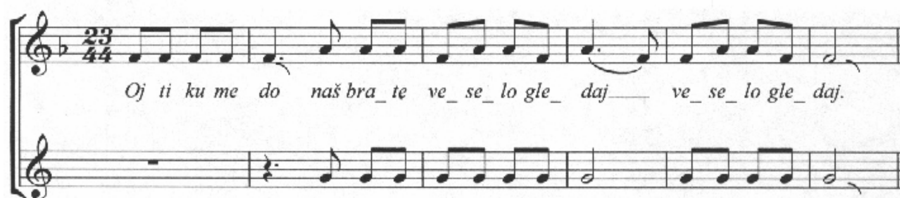

Oglavlje mlade

Srijeda je. Oko deset sati svatovi počnu točiti rakiju i spremaju se za odlazak na vjenčanje u crkvu. Za vrijeme tog ručka šale se, smiju i pjevaju:

Oj ti kume, do naš brate, veselo gledaj
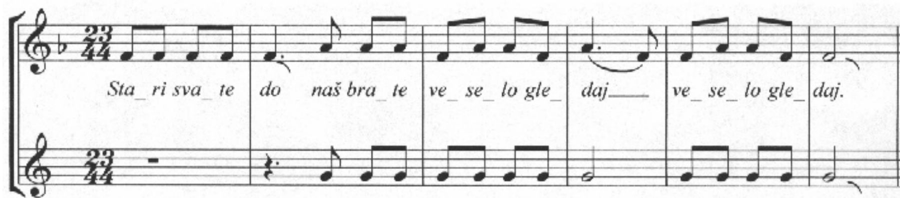
Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG.
OJ JENGICE, NAŠA SEKO, VESELO GLEDAJ.
DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG.
STARI SVATE, DO NAŠ BRATE, VESELO GLEDAJ.
DARUJ NAMA TE JABUKE, DAROVO TE BOG.

Stari svate, do naš brate, veselo gledaj

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

DARUJ NAMA TE JABUKE, DAROVO TE BOG.
OJ TI KUME, DO NAŠ BRATE, VESELO GLEDAJ,
DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG.
OJ JENGICE, NAŠA SEKO, VESELO GLEDAJ,
DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG.

Svatovi daruju tu jabuku novcem. Zatim dolazi tkz. ***"babin sir"*** koji se opet daruje novcem koji ide u prilog ***"aščama"*** koje su spremile jelo i piće.

Nazdravljanje starom svatu

Zatim se nađe žena koja voli da se šali. Uzme neki strari sud i presvučena u prnje ulazi u sobu i traži od svatova da joj daju milostinju da okrpi lonac ili šerpu ili da kupi novo.
Na taj način se šale i smiju svatovi i ostali, daju milostinju i stavljaju na ono šuplje dno. Svatovi ustaju i kreću. Mlada se oprašta, ljubi sve redom u očevoj kući za sretan odlazak u drugu kuću.

Svatovska povorka

Na ispraćaju pjevaju:

Dođe vrime da se rastajemo

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

♩=72

Do_ đe vri_ me da se-ra_sta je_____ mo do_de vri i_____

2
me da se ra_ sta_je_ mo oj, da se ra_ sta_je____ mo.

ŽALUJ MENE, SEKO MOJA I NAŽALUJ SE,
JE L' TI ŽAO ŠTO SE RASTAJEMO.

OBAZRI SE, SEJO MOJA, MAJKA TE ZOVE,
ZABORAVI OVE DVORE, IDEŠ U SVOJE.

Dijalog:

DIŽITE SE KIĆENI SVATOVI,
KASNO NAM JE, A DALEKO NAM JE.

TISNI KLANCI, A DUGI KONACI.
SPREMAJ NAMA KIĆENE SVATOVE
AZURINA KITA I SVATOVI,
VEĆ JE VRIME DA SE RASTAJEMO.

ZBOGOM OSTAJ KUĆNI DOMAĆINE
FALA TEBI NA OVOJ DJEVOJCI.

ZBOGOM POŠLI KITA I SVATOVI,

Dijalog:

ČUVAJTE NAM KIĆENU DJEVOJKU.
SVE DO DVORA, GRDNA RANO MOJA.

Odlazak svatova mladoženjinoj kući

Vita jelo digni k' nebu grane

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžič
Transkribiro:A.Đulančić

[♩=72]

Vi_ ta je__ lo___ oj, di_gnikne_bu gra__ ne__ ej, vi_ ta je___

lo, di_gnikne_ bugra_ ne______ ej, di_gnikne_bu gra__ ne.

NEKA PROĐU KIĆENI SVATOVI.
NEK' PROVEDU LIJEPU DJEVOJKU,
DA DJEVOJKA NE RAZDRE DUVAKA,
A JENJGICA SVILENA JAGLUKA.

Oprostiše se svatovi i odoše. Uz put sreli mještane, nude ih rakijom i ostale svatove. Kad su došli pred crkvu, sjašu s konja i vežu ih dok se ne obavi vjenčanje. U crkvi stanu parovi sa svatovima, svako sa svojim, i redom se obavlja vjenčanje. Pop pita mladoženju da li uzima svoju vjerenicu za zakonitu suprugu. A tako isto da li vjerenica uzima za zakonitog muža svoga vjerenika i da li će biti vjerni jedno drugom do groba u zlu i dobru. Kada se završi vjenčanje, izlazi se iz crkve na ručak (užinu). Malo se zadrže u društvu, jer bude mnoštvo svijeta na vjenčanju, gdje se igraju kola i pjevaju pjesme, sve do ispraćaja i zadnjih svatova. Ali prije nego što su svatovi krenuli od mladine kuće, komšije i prijatelji su natovarili tkz. ***"komoru"*** (opremu), koju je mladin otac pripremio za svoju kćer.

Kad krenu prema selu, svatovi pjevaju i podvriskuju, pred njih istrče djeca i odrasli za doček, da vide mladu.

Svatovi su cijelo vrijeme nudili rakijom koga god su sretali putem do kuće i kod kuće koga su zatekli.

Djevojke pjevaju:

Jeste l' nam se svati umorili

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

♩=72

Je_ stel nam se___ ej, sva_ ti u_ mo ri___ li ej, je_ stel nam___

se sva_ ti u_ mo_ri_ li_______ ej, sva_ ti u_ mo_ ri___ li.

JESTE L' SVOJE KONJE OZNOJILI,
KAŽ'TE VAMO ŠTA JE BILO TAMO.

Kad su stigli pred kuću mladoženje, sjašu s konja i nude prisutne rakijom, pjevaju i igraju uz šargiju. Otac (svekar) buduće mlade, prilazi konju i skida mladu sa konja.

Dolazak svatova mladoženjinoj kući
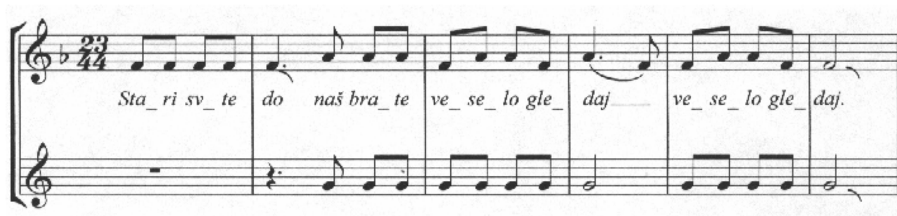
Ona ga ljubi u ruku i daruje ga darom koji je pripremila unaprijed. Zatim dolazi pred kuću, gdje se prostire ćebe i stavi peškir na prag, kako bi se mlada poklonila i poljubila prag kuće u koju je došla i donijela sreću i blagoslov.

Pritom mora da pazi kojom će nogom zakoračiti kad uđe u kuću (običaj je da desnom prije, jer je srećnija i blagoslovenija ljubav mladenaca i ostalih u kući).

Djevojke pjevaju svakome onome ko želi da uđe u kuću.

Stari svate, do naš brate, veselo gledaj

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG,
OJ TI KUME, DO NAŠ BRATE, VESELO GLEDAJ,
DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG,
OJ JENGICE, NAŠA SEKO, VESELO GLEDAJ,
DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ, DAROVO TE BOG

A i ostale po imenima i tako dalje.
Kad je mlada ušla u kuću, odmah joj se pravi mjesto i stavlja obično muško dijete kako bi i u njih bilo muško prvo dijete u braku za sretan početak novog života i ljubavi. Mlada daruje dijete darovima koje je već pripremila.

Djevojke počinju pjevati:

Veseli se đuveginska majko

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

ETO TEBI KITA I SVATOVI.
VESELI SE KUĆNI DOMAĆINE,
ETO TEBI GIZDAVA DJEVOJKA.

Isto se sve ponavlja. Pjevanje u ***"jabuku"***, darovanje ***"babinog sira"***, kola, šale itd.

Mlada ljubi svekrvu i daruje, kao i prisutne, koji su se zatekli u kući, muškarce u ruku a žene u obraz. Veselje se nastavlja cijelu noć.

Monolog mladoženjinog oca

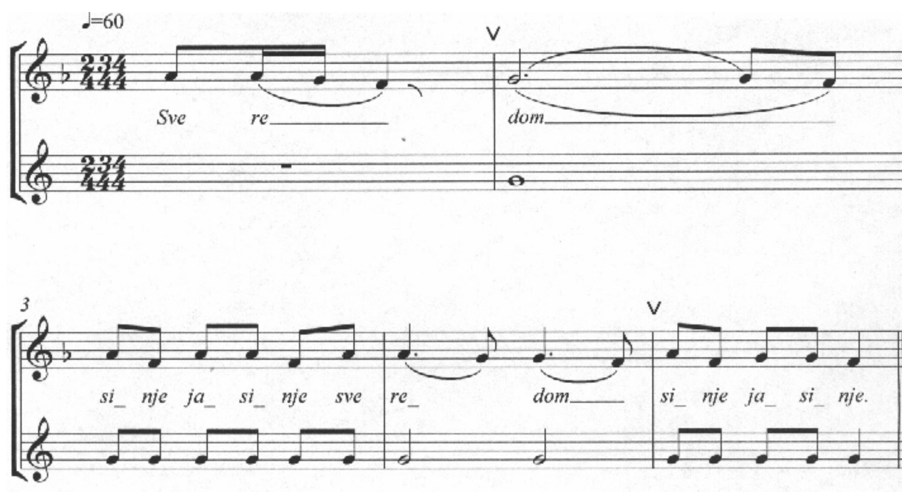
ZDRAVICA

ŽIVO ĆEMO DA PJEVAMO, 2X
AL' NE ZNAMO KAKO ĆEMO, 2X
DOMAĆINE TEBI ĆEMO,
U USTIM TI KAPCA MEDA,
DOMAĆINE TVOJA REDA.
EVO ĆEMO DA PJEVAMO, 2X
AL' NE ZNAMO KOME ĆEMO 2X
STARI SVATE, TEBI ĆEMO,
U USTIM TI KAPCA MEDA,
STARI SVATE, TVOJA REDA.
ETO KUME, TEBI ĆEMO,
BAJRAKTARE, TEBI ĆEMO,
ĐUVEGIJA, TEBI ĆEMO,
JENĐIJICE, TEBI ĆEMO,
ETO MLADA, TEBI ĆEMO,
KOMORDŽIJA, TEBI ĆEMO.
REDOM IDU ČAŠICE,
DA NAZDRAVE ZDRAVICE.
ZDRAV NAM BIO DOMAĆINE,
I TAJ DO TEBE.
REDOM IDU ČAŠICE,
DA NAZDRAVE ZDRAVICE.
ZDRAV NAM BIO STARI SVATE,
I TAJ DO TEBE KUM.
BAJRAKTARU, ĐUVEGIJI,
NAŠ ĐEVERU, NOVOJ SNAHI, NOVOJ PRIJI, ITD.

Za to vrijeme jenga i mladoženja mladu odvode u drugu sobu,.
Jenga pomaže skinuti haljine mladoj i obući druge.
Potom jenga izlazi sama iz sobe, ostaju mlada i mladoženja da spavaju. Ostali gosti nastavljaju da se vesele, piju i igraju.

Sve redom sinje jasinje

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

U OVOM DVORU VESELJE,
JER OTAC SINA OŽENI,
OŽENI PA SE VESELI.

Ujutro rano ustaju. Mlada ljubi svekra i svekrvu i pita:" Jeste li se naspavali? Tako i ostale, zatim uzima ibrik sa vodom, peškir i sapun i svim prisutnim polijeva vodu da se umiju i osvježe. Kome god polije vodu da se umije, on je daruje novcem, a ona za uzvrat poklanja tkani peškir ili maramicu po novom običaju. Ako je iz drugog sela, tu se sve obavi. Zatim svatovi i mladoženja prže rakiju, dijeli slatko i sazivaju na doručak, a kasnije svi idu po selu, sakupljaju lovine - žive kokoši, koje daje komšiluk i rodbina.
Lovina se upotrebljava za doček prijatelja koji će doći od mladine kuće. Kada krenu prijatelji od mladine kuće, ovi znaju kada će doći. Izlaze pred njih, pozdravljaju se, ljube i pitaju je li slobodno.
Ovi vele da jeste.

Djevojke pjevaju:

Dobro došli kićeni svatovi

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

♩=72

Do_ bro do_ šli ki_ će_ ni sva_ to_ vi do_ bro do_ o

šli ki_ će_ ni sva_ to_ vi ej, ki_ će_ ni sva_ to_ vi.

DUŠMANI VAM POD NOGAMA BILI.
PRIJATELJI NA DRUM IZLAZILI,
IZNOSILI VINO I RAKIJU.

Prijatelji donose ponude, a naprije okićenu kuhanu pitu, koja se zove ***''maslenica'.*** Prilikom ulaska prijatelja, djevojke pjevaju isto što i svatovima, samo što kažu:

Prijatelju, do naš brate, veselo gledaj

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

Pri_ ja_ te_ lju do naš bra_ te ve_ se_ lo gle_ daj ve_ se_ lo gle_ daj.

DARUJ NAMA NAŠ PIRINAČ,DAROVO TE BOG.

Isto tako pjevaju i prijama.

Ulaze u kuću i sjedaju za sofru. Mlada je sada drugačije obučena nego kad je bila na vjenjčanju.

Nošnja mlade (s lijeva na desno)
- na dan vjenčanja
- prvi dan nakon vjenčanja
- nošnja mlade udate žene

Uveče se sve isto ponavlja, samo je razlika u tome što iznose svatovsku pitu i maslenicu, koje je poslala punica po prijateljima, uz koje dolaze i darovi.

Za vrijeme tih pita, pjeva se:

Stari svate osvjetlano perje

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

TI SI SVOJE OSVJETLAO PERJE.

Mladoženja prevrće maslenicu, koju mora opet da vrati u tepsiju, samo u obrnutom stanju i tako svi redom za sofrom.
Prijateljima se iznosi meso, posebno od lovine i to kokoši koje su sakupili po selu, a na polasku kući prišivaju na kapute da imaju meze za put. Sve ovo se događau četvrtak veče. Nakon noćenja u petak se odlazi kući i ispraćaju prijatelji.

Nošnja mlade prvog dana u mladoženjinoj kući

Mlada je opet u drugom ruhu, u onom koje će od sada stalno nositi. Prijatelji su otišli kući. Pjevanje je isto, ostali se i dalje vesele do subote, cijeli dan.

Mlada prvo jutro po vjenčanju

U subotu se svatovi razilaze i odlaze kućama. Djevojke i ašče peru suđe i ostalo po kući kako bi ostavile kuću kakvu su zatekle i prije dolaska na svadbu ili pijer. Svatovi dijele djevojkama i aščama zarađeni novac na jednake dijelove. Zahvaljuju se domaćinu i ostalim što su ih pozvali na svadbu i odlaze kućama.

U nedjelju se opet spremaju k crkvi. Prijateljima se ponovo nosi užina. Mlada je obučena u novo ruho. Ljubi svoju rodbinu. Oni je daruju. Kada se sve to završi, vraćaju se kući i započinju svakodnevni život.

S V A T O V I U KRALJEVOJ SUTJESCI

(do 1970. godine)
Kazivao fra Mijo Mrljić iz Kraljeve Sutjeske, 05.01.1983. godine

Kraljeva Sutjeska je u srcu Bosne, oko 50 kilometara sjeverno od Sarajeva i oko 40 južno od Zenice, na desnoj strani rijeke Bosne, 9 km od Ćatića. Mjesto Kraljeva Sutjeska je svakako starije od 550 godina i kroz povijest se nazivalo različito: Sudinska, jer je to bio banski i kraljevski sud, zatim Sutiska, jer se nalazi u tjesnacu rijeke Trstionice, au dokumentima se spominje i kao Curia Bani, što bi značilo banski dvori, unazad 80 – 90 godina zove se Kraljeva Sutjeska. Do dolaska Osmanlija Sutjeska je bila središte srednjovjekovne bosanske države i zbog toga je imala golemu važnost. U blizini, oko jedan i po sat hoda, nalazi se najvažnija utvrda Bobovac, čijim padom je prestala samostalnost Bosne.

Posebno obilježje tog mjesta je narodna nošnja koju žene još i danas u velikom broju nose. Po toj nošnji može se lako zaključiti koliki je region u prošlosti zauzimala Kraljeva Sutjeska, jer istu nošnju ima još i danas okolica Kaknja, čitava dolina rječice Trstionice, zatim poveće selo Vukanovići i Borovica.

Treba primijetiti da je to područje župe Sutjeske, uzevši vjerski pojam kao oznaku koji je važio još od bosanske samostalnosti pa do skorašnjih dana, kad se župa podijelila na četiri područja.
Naime, postoji tradicija da je kraljica Katarina, žena predzadnjeg kralja Stjepana Tomaša, učila žene tkati, vesti i praviti odjeću, da je po svojoj obljubljenosti ostala u najljepšoj uspomeni kod svijeta, posebno žena, te da žene pa čak i djevojke zbog žalosti za dobrom kraljicom još i danas (od smrti kraljice Katarine, 1478. godine), nose crne marame na glavi, a samo u rijetkim svetkovinama i na vjenčanju mogu nositi i nose šarene marame. Ta nošnja, koja se još dobro održala do danas, svakako zaslužuje posebnu pažnju, jer gotovo sve od čega se ona sastoji još uvijek je ručni domaći rad i najčešće šivan rukom. Tvornički materijal je jedino čoha (kadifa).
Svatovi zaslužuju posebnu pažnju, do po prilici 1970. godine.

Vjenčanja su bila samo dva puta u godini: sedam dana prije poklada (pred korizmeni post ili do otprilike 50 dana prije Uskrsa) i 25.11. tekuće godine ili kako se kalendarski kaže "O svetoj Kati".
Nije riječ o kraljici Katarini, koja se inače slavi 25. listopada. Vjenčanje se obavljalo obavezno u crkvi, te su tu obavljane i zaruke ili prstenovanje. Prije vjenčanja se tri puta javno u crkvi oglašavalo da se ti i ti žele vjenčati, što je značilo da ako netko zna da su zaručeni rodbina, treba fratrima to kazati jer se ne mogu vjenčati a i zbog drugih razloga. U gore dva spomenuta dana vjenčavali su se svi zajedno koji su se tom prilikom željeli vjenčati.

Tada bi u mjestu Sutjeska bilo puno svadbenika i svi su bili na konjima, svatovski iskićeni: muškarci s posebnom kapom okićenom cvijećem, a mlade obučene u crne jako široke i teške dimije (poseban materijal) i s velom preko glave. Mladu bi dopratili njezini svatovi (djever i djeveruša), a momak bi sa pratiocima došao iz svoje kuće i tek bi se u crkvi sastali spremni za vjenčanje.

Okićeni svat " djever"

Mladina pratnja

Tako se znalo dogoditi da se odjednom vjenča po 20-50 parova a jedne godine je bilo čak stotinu parova u jednom danu.

Jenga, mlada i djever

Naravno, to je dugo trajalo i nije moglo biti mjesta u crkvi za sve svatove, zato su mnogi iz pratnje ostajali vani da čuvaju konje, a pri tome bi pili rakiju iz pljoski, pucali iz kubura, utrkivali se kroz Sutjesku, ako je vrijeme pogodno. Neki se pitaju: zbog čega je vjenčanje bilo svima zajedno ? Odgovor treba tražiti u daljoj prošlosti kad se događalo da je skupina Osmanlija napadala svatove i otimala djevojke, koje se nisu mogle u pravilu udati za Osmanliju.
Takvi događaji se pamte i prepričavaju.
Da bi se mogli oduprijeti neželjenim otimačinama, svatovi su se udruživali, a i pratnje su bile brojnije nego što bi to bilo potrebno za svatove u normalnim prilikama.

Danas se taj običaj u potpunosti izgubio, način života se također znatno promijenio jer nema više onoliko slobodnog vremena kao kad se živilo i radilo jedino na zemlji a i shvaćanje današnjih mladih se uveliko izmijenilo. Kada bi i bilo dovoljno konja da bi se svatovi mogli po starinsku izvesti, mnogima je danas komotnije izvesti paradu svatova (sa dugim trubljenjem), te za djevojke posebno privlačnim dugim bijelim haljinama, što nažalost često još i danas odudara od stvarnosti, jer iz auta često puta mora do koljena u blato. Ali ...

Svat na konju

Srećom Televizija Sarajevo je na vrijeme registrirala kamerom možda posljednje sutješke svatove. Novim generacijama za sjećanje " o junačkim pijerovima" .

INSTRUMENTI I INSTRUMENTALNI SASTAVI KAO PRATNJA NARODNIH IGARA NA PODRUČJU KRALJEVE SUTJESKE

Mr. Miroslava Fulanović – Šošić

INSTRUMENTI I INSTRUMENTALNI SASTAVI KAO PRATNJA NARODNIH IGARA NA PODRUČJU KRALJEVE SUTJESKE

Bogati tradicionalni muzički instrumentarium naroda Bosne i Hercegovine sadrži instrumente raznih tipova i vrsta, od onih najjednostavnijih do instrumenata prilično složene konstrukcije. Funkcija pojedinih instrumenata je različita, ona može biti i višestruka, često je vezana uz tradicionalne običaje i predanja, ali može i da se mijenja prateći savremeni način života i kretanja koja se u njemu odvijaju.

U Kraljevoj Sutjesci ranije su tradicionalne narodne igre izvođene najčešće uz pratnju aerofonog instrumenta DVOJNICA. Poznato je da je taj instrument pratilac tradicionalne kulture stočara, da je veoma omiljen u narodu i prisutan u njegovom svakodnevnom životu. Tome doprinosi ne samo prijatan zvuk ovog instrumenta nego i to što nije težak, pa ga izvođači rado nose da im bude pri ruci kada požele da svirkom izraze vlastita osjećanja ili da poprate igru svojih mještana.

Dvojnice /Muzej Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci/

Naziv DVOJNICE označava instrument sa dvije cilindrične cijevi, izbušene u jednom komadu drveta. Te cijevi mogu biti paralelne ili blago račvaste, iste su dužine i svaka ima zavoj pisak i svoju rupu glasnicu.
Za izradu dvojnica potrebno je pripremiti tvrdo suho drvo. Narod u tu svrhu koristi drvo koje može naći u predjelu gdje živi. Tako se dvojnice izrađuju od javora, jasena, oraha, šljive, višnje ...
Graditelji su ranije bili sami svirači, a vještina i umijeće izrade instrumenata prenošeni su sa generacije na generaciju.

Dvojnice se izrađuju u raznim veličinama. Ranije su ih pravili prema tjelesnim mjerama pojedinaca. Danas, pored takvih dvojnica, nalazimo i one koje izrađuju poluprofesionalni majstori u relativno standardnim veličinama – između 25 cm i 40 cm. Duže dvojnice daju dublje i blaže tonove.
Rupice za izvođenje tonova razne visine narod naziva "rupice za prebiranje" . I one su na starijim dvojnicama bušene prema veličini prstiju pojedinaca, pa su mogle biti veće ili manje. Shodno tome, svaki instrument je bio unikatan i imao vlastiti tonski niz, ali taj tonski niz nikada nije odstupao od usvojenih kriterija muzičke prakse dotičnog područja.

Dvojnice /poleđina/

Rupice za prebiranje buše se peralelno na obje cijevi, ali se na jednoj cijevi izbuše četiri rupice, a na drugoj tri, tako da najviša rupica nema par. Ako su četiri rupice na desnoj cijevi dvojnica, narod kaže da su to dvojnice ***"na desnu ruku"***, a ako su četiri rupice na lijevoj cijevi to su dvojnice ***" na lijevu ruku"*** .
U Kraljevoj Sutjesci dvojnice imaju četiri rupice na desnoj cijevi, što se vidi i na priloženom snimku.
Na ovim rupicama izvođači "prebiru" sa po tri prsta svake ruke.

Istovremeno se svira na obje cijevi instrumenta, tako da se ostvaruje dvoglasna svirka, a sazvučja koja se pri tome čuju odgovaraju usvojenim estetskim kriterijima i pravilima polifone prakse određenog područja.
Zavisno od vještine i želje graditelja, dvojnice mogu biti ukrašene rezbarijom, ukrasi se mogu izvesti užarenom žicom a mogu i jednostavnije – bojenjem. Ponekad graditelj lakira završeni instrument.

Kako je zabilježeno u radovima ranijih istraživača, dvojnice su se obično nalazile u praksi čobana. Zvukom tog instrumenta izvođač može izraziti različita osjećanja, od onih najprefinjenijih i vrlo dubokih, do vedrih, veselih i šaljivih. Dvojnicama se može imitirati oglašavanje raznih životinja, a dogovorenim melodijama može se sporazumijevati sa drugima. Pored navedenog, odavno se svirka na ovom instrumentu u narodu koristi i kao pratnja izvođenja narodnih igara. Ta stara tradicionalna praksa sačuvana je do nedavno i u Kraljevoj Sutjesci, potvrđujući time da narod zna da čuva vrijednosti koje zaslužuju da budu cijenjene.

U novije vrijeme u Kraljevoj Sutjesci narodne igre češće prati zvuk šargije, također omiljen u narodu. ŠARGIJA je kordofoni instrument, koji nauka svrstava u dugovrate leute. Od drugih srodnih instrumenata se razlikuje po karakterističnom obliku rezonatora.

Šargija

Za taj oblik narod kaže da je "otesan na brid", što znači da nije zaobljen, nego je uobličen pod oštrim uglom. Neki graditelji šargije prave rezonator i vrat instrumenta iz jednog komada drveta, a neki iz dva. Rezonator se pokriva "tahtom", tj. daskom, najčešće od omorike, na tahtu se lijepi rezonator na, kojoj se izbuše rupe glasnice.
Na vratu šargije postavljeni su pragovi ili ***"perdeta"*** od čelične žice. Njih graditelj postavlja po sluhu, tj. prilagođava ih tonskim odnosima uobičajenim na dotičnom području. U novije vrijeme graditelji šargija se češće služe utvrđenim mjerama za postavljanje perdeta.
Broj žica koje se postavljaju na šargiju nije fiksan, može ih biti od četiri do dvanaest. Žice su metalne i zatežu se preko instrumenta od ***"zapinače"*** na donjem rubu daske rezonatora, preko konjića i "jastuka" do čivija – utaknutih u gornji dio vrata šargije – koje služe za zatezanje žica.

Zvuk se proizvodi okidanjem žica trzalicom ***("terzijanom")*** koja se pravi od kore drveta, najčešće trešnjevog.
Šargije se u Bosni i Hercegovini obično ugađaju troglasno.
Na njima se sviraju tradicionalne narodne melodije, kao i melodije omiljenih narodnih igara. U Kraljevoj Sutjesci je uobičajeno da narodne igre prati zvuk dvije šargije.

U ovim krajevima praktikuje se pratnja nekih igara instrumentalnim sastavom šargije i violine. Spoj svirke ta dva instrumenta susreće se i na drugim područjima naše zemlje. Kako narod pronalazi mogućnost povezivanja zvuka tradicionalnog narodnog instrumenta, koji je izradio narodni graditelj, sa zvukom fabrički proizvedenog instrumenta, namijenjenog drugoj vrsti muzičkog izraza, pokazuju ovi instrumentalni sastavi. Poznato je da naši narodi zvuk violine prilagođavaju vlastitim navikama muziciranja, pa onda taj instrument koriste uz svoje tradicionalne narodne instrumente, odavno prisutne u muzičkoj praksi naroda.

*Instrumentalni sastav **HFS "Bobovac"** Čatići-Kakanj*

NARODNI OBIČAJI HRVATA U KRALJEVOJ SUTJESCI I ŠIROJ OKOLICI

ŽETVENI OBIČAJI

- M O B A -

Kosci pred početak mobe

Kod hrvatskog življa u Kraljevoj Sutjesci i šire, moba se saziva radi žetve i drugih radova. Da bi se pozvali seljani na mobu, običaj je da domaćin ide od kuće do kuće i poziva seljane da se pripreme za mobu. Na mobu se ide u svečanom ruhu, kao o prazniku.
Poljski radovi se vrše uz najživlji smijeh, šalu, zadirkivanje, pjesme i igre. Svaki momak na ženidbu želi da bude najbolji kosac ili kosobaša, djevojka na udaju želi da bude najbolja žetelica.

Na poziv domaćina seljani (momci, djevojke i ostali) izlaze iz kuća, nose razne alatke: srpove, kose, testije za vodu, čuture sa rakijom, korpe sa hranom i uz pjesmu odlaze na njivu. Dolazak momaka, djevojaka i ostalih započinje pjesmom:

Djevojke pjevaju:

MOJ SE DRAGI MOJOJ MAMI FALI

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=72

Moj se dra_ gi svo_ joj (oj) ma_ mi fa_ li svo_ joj

4

ma_ mi (oj) fa_ li oj.

MOJ SE DRAGI MOJOJ MAMI FALI,
IMAM ŽITA VIŠE NEGO LANI,
SVE MU ŽITO U ČARAPE ZBITO,
A SVA SLAMA U ŠALVARE STALA.

Oštrenje kosa pred početak žetve

Žetva počinje tako što jedna grupa momaka odabire teren odakle će početi kositi, a druga grupa oštri kose belegijom. Jedna grupa djevojaka ostavlja korpe sa hranom, a druga se priprema za rad. Čim su momci počeli kositi, odmah su počeli da pjevaju pjesme, a djevojke sa drugog kraja da skupljaju požnjeveno žito.

Momci pjevaju:

KOSO MOJA, KOSILA BI SAMA

Kraljeva Sutjeska-
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

KOSO MOJA, KOSILA BI SAMA
KAD BI MILA NA OTKOSU BILA,

OJ' KOZBAŠO BOLILA TE GLAVA,
OSTADE TI POD OTKOSOM TRAVA,

KAD SE ŽANJE DA SAM KOD OVACA,
KAD SE RUČA DA SAM KOD KOSACA.

*"**Mazanje**" kose*

Dogovor pred početak žetve

Za vrijeme dok traje košnja šargijaši prate pjevače, a dvije grupe djevojaka već su počele žeti srpovima.

Berba kukuruza

Ostali momci vežu snopove, a djevojke po običaju stavljaju snopove na glavu, i nose na prostor koji je požnjeven i slažu u kupe.

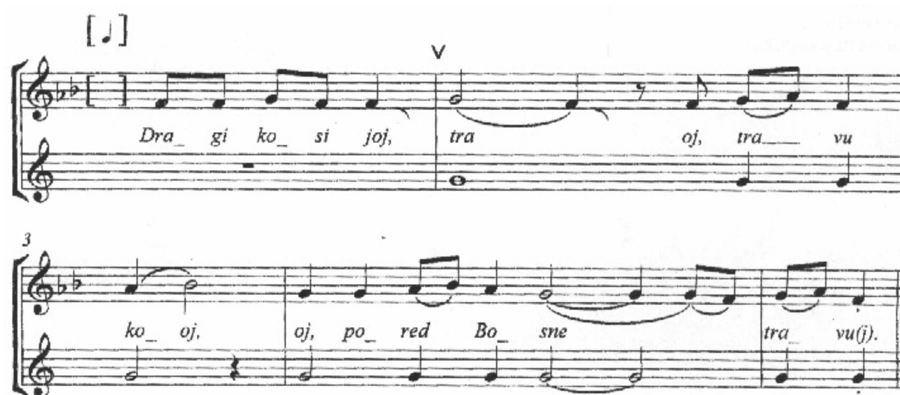

Kad je vrijeme užini, domaćin poziva i djevojke na užinu. Ostavljaju se kose i srpovi. Djevojke prostiru bošče, stavljaju hranu i pjevaju između sebe, dok momci nazdravljaju pijući rakiju iz pljoski.

Djevojke pjevaju:

DRAGI KOSI TRAVU POKRAJ BOSNE

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

TRI PUT MANE , OKRENE SE NAME.
LOLA KOSI, A JA KUPIM SIJENO,
NIKO NE ZNA DA AŠIKUJEMO
LOLA KOSI, A JA KUPIM TRAVU,
NIKO NE ZNA KAKU IMAM MANU.

Momci pjevaju:

OJ DJEVOJKO DOŠ'O SAM U POLJE

Kraljeva Sutjeska-
Snimio:H.Hadžić
Transkribiro:A.Đulančić

=120
Oj, dje_voj_ko do_šo sam u po_ lje to je sa_ mo ra_ di tvo_je vo lje
5
oj, dje___ voj_ ko do_ šo sam u po_ lje, oj, dje_ voj_ ko
8
do_ šo sam u po_ lje to je sa_ mo ra_ di tvo_ je vo_ lje.

OD MOG SELA PA DO TVOGA, DIKO,
SVE JE BORIĆ DO BORIĆA NIKO,
. GAZIM BLATO, GAZIM SIJANICE,
SVE ZBOG TEBE GARAVA CURICE.
.

Kad je spremljena hrana, domaćin diže čašu, nazdravlja i zahvaljuje se za posao koji su obavili do užine :

Zdravica domaćina:

ZDRAVICA

I

DRAGI MOJI ŽETEOCI
I VI ŽETELICE,
JA DOMAĆIN OVE ŽETVE,
HOĆU DA VAM VELIM:
POŠTO STE SE UMORILI
I ZNOJA PROLILI,
A DOBRO STE ŽELI,
RED BI BIO I NA MENE
DA VAM NEŠTO VELIM.

II

EVO DIŽEM OVU ČAŠU
DA VAM SE ZAHVALIM.

GDJE SE OVA RAKIJA PILA,
TU SE SVAKA SREĆA SLILA.
U POLJU VAM RAĐALA PŠENICA,
A U KUĆI RAĐALA DJEČICA.
DA IMALI VINA I RAKIJE
I VAS LJUDI OVAKVIJE.

HAJD' ŽIVJELI !

Poslije zdravice domaćina, momci hvale rakiju.

Momci:

DOMAĆINE, DOMAĆINE , DOBRE TI RAKIJE

Kraljeva Sutjeska-
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Do_ ma_ ći_ ne, do_ ma_ ći_ ne, do_ bre ti ra_ ki_ je do_ ma_ ći_ ne, do_ ma_ ći_ ne,

4

do_ bre ti ra_ ki_ je da smo zna_ li da smo zna_ li do_ šli bi ti pri_ je,

7

da smo zna_ li do_ šli bi ti pri_ je.
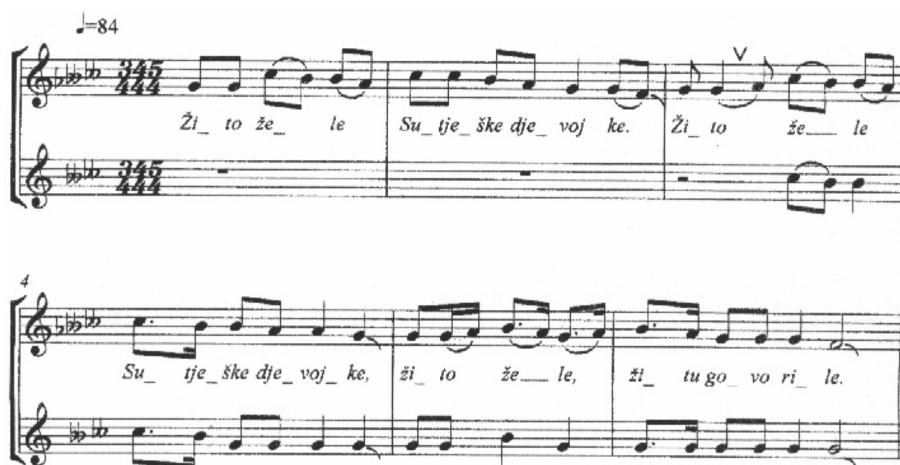
OJ RAKIJO, ŠLJIVOVICE GORKA.
ZBOG TEBE ME ZAMRZI DJEVOJKA.

Dok su momci hvalili rakiju, djevojke su nastavile da skupljaju žito, a momci da vežu snopove. Druge djevojke stavljaju snopove u kupe i pjevaju:

Grupa djevojaka:

ŽITO ŽELE, ŽITO ŽELE, SUTJEŠKE DJEVOJKE

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

MI TE ŽELE, A MI TE NE JELE,
MOJ SRPIĆU, VAZDAN NA REPIĆU,
VAZDAN ŽESMO, KRAJA NE VIDJESMO,
KRAJU MOBO, NA KRAJU JE DOBRO.

KAD NA KRAJU, KOLO DJEVOJAKA,
POŽELI SU PŠENICU BJELICU.
UFATILE KOLO DJEVOJAČKO.

Djevojke igraju kolo: LIJEPA MARA

Dok traje kolo, momci su požnjeli žito, ostavljaju kose i ostale alatke. Djevojke su svoju igru dovele do kraja. U tom momentu šargijaši počinju svirati, a dva momaka se odvajaju od grupe i počinju pjevati:

Duet momaka:

PJESMO MOJA MILI OBIČAJU

Kraljeva Sutjeska-
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=120

Pje_smo mo_ja mi_ li za_ vi_ ča_ ju, ne mo_ gu te za_ ba_ ci_ ti kra_ ju

5 pje_ smo mo_ ja mi_ li za_ vi_ ča_ ju, ne_ mo_ gu te

8 za_ ba_ ci_ ti kra_ ju, pje_ smo mo_ ja mi_ li o_ bi_ ča_ ju.

PJEVAJ, POBRO, ŽIVILA TI PJESMA,
GRLILA TE MOJA RUKA DESNA.
JA SAM, MALA, ONAJ NEVEN PLAVI,
KOJI MOŽE ŽIVJET BEZ LJUBAV.
MOJ KOLEGA DA TI PRODAM MARU,
NESTALO MI ŽITA U AMBARU.

Dok traje pjesma, svi ostali rade na njivi i sakupljaju pšenicu (radnja mora biti u stalnom pokretu). Poslije dueta momaka, momci počinju da igraju kolo DIRLIJA.

Dok momci igraju, jedna grupa djevojaka se odvaja od ostalih i priprema da pjeva. Kolo je završeno.

Djevojke počinju pjevati:

ŽITO MOJE , ALA SI MI SITNO

Kraljeva Sutjeska-
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=84

Ži_ to mo__ je a la si mi si_ tno ži_ to mo_ je

a la si mi sit_ no ži_ to mo__ je a la si mi sit_ no.

KO TE SIJO, DOBAR ČOVJEK BIO,
VOLILA BI LOLU SIROMAKA,
KOJI NEMA ZEMLJE NI KORAKA.
JA POKOSI SVOJE ŽITO RANO,
I TVOJE ĆU, LOLO MOJE DRAGO.

Ostali spremaju alatke, piju rakiju. Djevojke piju vodu iz testije.
Jedne spremaju košare jer je žetva završena. Djevojke su završile sa pjevanjem.
Domaćin se zahvaljuje još jednom svima, ali momci žele da se šale sa djevojkama, pa počinju dobacivati na što im djevojke odgovaraju:

Dijalog:

Momak: MALA MOJA DA SI MALO MLAĐA,
BILA BI MI OD ŠEĆERA SLAĐA.

Djevojka: DOĐI, DRAGI, VEČERAS JE REDA,
JA SAM MLADA SPAVAT MI SE NE DA

Momak: DABOGDA SE MALA RAZBOLILA,
AKO DRUGOG MOMKA ZAVOLILA.

Djevojka: MOJ DRAGANE JA TE VOLIM PLAHO,
SAMO MI SE UDAVATI ŽAO.

Momak: A ŠTO SI SE ZAMISLILA BONA,
ŽENIĆU SE KAD BUDE SEZONA.

Djevojka: DA ZNAŠ, DRAGI, KAKO SRCE BOLI,
DOŠO BI MI DA TI KUĆA GORI.

Momak: DA SE NISAM OŽENIO LANI,
JOŠ BI BILO CURA MILOVANI.

Djevojka: ŽAO MI JE, ŽALIĆU DO GROBA,
ŠTO NE LJUBI DOK IMADO KOGA.

Momak: POLJUBI ME I UJEDI BONA,
JER POLJUBAC VRIJEDI MILIONA.

Djevojka: MOJ DRAGANE, GLAVICO KUPUSA,
LJUBILA BI' TE, AL' NEMAŠ UKUSA.

Momak: ZAŠTO MALA RUMENIŠ PA BIJELIŠ,
KAD U MENE BARABU POGLEDIŠ.

Djevojka: DA ZNA PRIČAT MJESEČINA SJAJNA,
SVAKA BI SE ODAVALA TAJNA.

Momak: JA SAM MALI, NA OČI ME NEMA,
AL' CURICA KOD MENE NE DRIJEMA.

Djevojka: IMAM DRAGOG ŠTO GA NEMA DJEVA,
KADA IDE KO DA HOROZ PJEVA.

Poslije šala momaka i djevojaka, nastavljaju se pjesme i igre.

Djevojke pjevaju:

Oj pšenico dobar ti je nažanj

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=84

Oj, pše_ ni__ co do_ bar ti je na_ žanj. Oj, pše__ ni__ co

4

do_ bar ti_ je na_ žanj. Oj, pše_ ni__ co do_ bar ti_ je na_ žanj.

JA NE VOLIM KO SE PRAVI VAŽAN,

Momci pjevaju:

ŽANJI MALA AKO MISLIŠ NA ME

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=84

Ža_ nji ma__ la a_ ko mi_ sliš na me. Ža_ nji ma__ la

4

a_ ko mi_ sliš na me. Ža_ nji ma__ la a_ ko mi_ sliš na me.

AKO NEĆEŠ, OSTAĆEŠ KOD MAME,
POĐI MALA, BOGATA JE LOLA,
TRI DULUMA I ČETVRTOG POLA.

Poslije pjesme na red dolaze igre: ZAVRZLAMA KOLO,
TROJANAC KOLO.

Članice folklorne skupine " BOBOVAC" iz Čatića

Moba je završena. Svi zajedno odlaze kućama, uz pjesmu:
Djevojke pjevaju:

SUNCE ŽARKO SIĐI U NIZINE

Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Sun_ ce žar_ ko sa_ đe na ni_
zi_ ne, sa_ đe, na ni___ zi___ ne, oj.

A MOJ DRAGI DOĐI U BLIZINE,
SUNCE ŽARKO JAKO PRIGRIJALO,
A NAMA JE ŽETI DODIJALO.
SUNCE ZAĐE, NADNICA IZAĐE,
O LJUBAVI PRIČAT JE NAJSLAĐE,
DA NAM NIJE VAKI' OBIČAJA,
KAKO BI SE MOBA ZABAVLJALA.

Ovo je jedan odlomak žetvenog običaja, koji koreografi mogu da postave na scenu, s tim što se dijalozi i pjesme mogu skratiti.

Hajrudin Hadžić, etnokoreograf

'' POTRKUŠE ''

NARODNI NAPJEVI

Većina oblika pod imenom " POTRKUŠA" pokazuju da se radi o pjesmi koja pripada kategoriji dugog napjeva tako da bi i svaki iole dobar poznavalac naše tradicije pretpostavio da je to " bećarac ".
Čvrsti stavovi kazivača o potrkuši (koju izvode samo žene) učvršćuje nas u uvjerenju da se radi o starijem tradicionalnom obliku pjevanja. Dakle, o vremenu kada pojam " bećarac " ovdje još nije bio poznat.

TERMINOLOGIJA

Termin " potrkuša " prvi put se spominje 1951. godine u izvještaju C.Rihtmana a odnosi se na selo Krčevine kod Vareša. Kraljeva Sutjeska pripada širem području Vareša. Nije neobično da se ovaj termin našao u ovom kraju. Spomenuti termin nije registriran u drugim krajevima. Iz samog izraza moglo bi se pretpostaviti da je "potrkuša" forma koja se odvija u živom ritmu i brzom tempu. Međutim, to nije tako, jer se ona najčešće izvodi u mirnom hodu. Otkuda naziv "potrkuša" i šta je on prije našeg registriranja zapravo mogao značiti ? Kazivačice, sa kojima smo razgovarali, nisu mogle detaljnije objasniti.

FUNKCIJA

Prilike u kojima se "potrkuša" izvodi su veoma različite. One nisu isključivo vezane ni za bilo koji obred niti za godišnje doba ili neku intimnu situaciju. Pa ipak "potrkušu" nalazimo u svim ovim navedenim situacijama.
To je dokaz da se radi o jednom " neopterećenom" obliku, koji se može plasirati u svakom trenutku, a da pri tome neki od obreda ne bude narušen. I pored neopterećenosti njene funkcionalne primjenjivosti postoje periodi kada se ne samo " potrkuša" nego i neki drugi oblici u praksi izbjegavaju. To su prvenstveno dva značajna perioda crkvene godine: advent i korizma.
U ovo vrijeme se nisu običavale ni svadbe, pa tako ni " potrkuša ", čija je jedna od funkcija – uveseljavanje. U ovim vremenima nisu prakticirani ni svadbeni, žetelački i drugi običaji.

TEKSTOVI NAPJEVA

1. ***VOLIM SELA, VOLIM OKOLINU***

Volim sela, volim okolinu,
Volim Bosnu, svoju domovinu.

2. ***MOJA ANO, MOJE GROŽĐE RANO***

Moja Ano, moje grožđe rano.
Došlo doba da se grožđe proba.

3. ***GRLO MOJE, MITROVAČKO ZVONCE***

Grlo moje, Mitrovačko zvonce,
Kad zazveči Mitrovica ječi.

4. ***ALJINIĆI, STALI U TRI REDA***

Aljinići, stali u tri reda,
Ni Saraj'vo ljepše ne izgleda.

5. ***PROCVJETAO NEVEN PLAVE BOJE***

Procvjetao neven plave boje,
Kroz naselje, to je selo moje.

6. ***KAD ZAPJEVA OVO GRLO MOJE***

Kad zapjeva ovo grlo moje,
Moj dragane, poznaješ li ko je ?

7. ***MENI MALA REKLA, PA SLAGALA***

Meni mala rekla, pa slagala,
Nešto dati, ružila je mati.

8. ***OJ, SUTJESKO, VIŠ' TEBE PLANINA***

Oj, Sutjesko, viš' tebe planina,
Franjevačka to je domovina.

Dok se Zemlja oko Sunca kreće,
Bobovac se zaboravit' neće.

Oj, Sutjesko, moje rodno mjesto,
Ja ću u te dolaziti često.

Volim sela, volim okolinu

Transkribirala: Ž. Mikavica

VOLIM SELA, VOLIM OKOLINU,
VOLIM BOSNU, SVOJU DOMOVINU.

Moja Ano, moje grožđe rano

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩=84 ♩=72

Mo_ja A_ no, mo_je grož_đe ra_ no. Do_šlo do_ ba da se grož_ đe pro_ ba.

5

Mo_ ja A_ no, mo_ je grož_ đe ra___ no, mo_ ja A_ no,

8

mo_ je grož_ đe ra_ no, do_ šlo do_ ba da se grož_ đe pro_ ba(j).

gliss.

MOJA ANO, MOJE GROŽĐE RANO.
DOŠLO DOBA DA SE GROŽĐE PROBA.

Grlo moje, Mitrovačko zvonce

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩=72

Gr_lo mo_ je, mi_ tro_va čko zvon_ce, kad za zve_ či, Mi_ tro_ vi_ ca je_ či.

Gr_ lo mo_ je, mi_ tro vač_ ko zvon_ ce. Gr_ lo mo_ je,

mi_ tro vač_ ko zvon_ ce, kad za zve_ či, Mi_ tro_ vi_ ca je_ či(j).

GRLO MOJE, MITROVAČKO ZVONCE,
KAD ZAZVEČI MITROVICA JEČI.

Aljinići, stali u tri reda

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩.=84

A_ lji_ ni_ ći, sta_ li u tri re_ da, ni Sa_ raj___ vo ljep_ še ne iz_ gle_ da.

5 ♩.=84 ♩.=72

A_ lji_ ni_ ći, sta_ li u tri re_ da, A_ lji_ ni___ ći,

8

sta_ li u tri re_ da, ni Sa_ raj_ vo ljep_ še ne iz_ gle_ da(j).

ALJINIĆI, STALI U TRI REDA,
NI SARAJ'VO LJEPŠE NE IZGLEDA.

Procvjetao neven plave boje

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩.=84 ♩=72

Pro_ cvje_ ta_ o ne_ ven pla_ ve bo_ je. Pro_ cvje___ ta_ o ne_ ven

4 ♩.=84

pla_ ve bo_ je, ne_ ven pla_ ve bo_ o je(u), kroz na_ se_ lje, to je se_ lo mo_ je,

8 ♩.=72

kroz na_ se_ lje, to je se_ lo mo_ je, to je se_ lo mo_ o je.

PROCVJETAO NEVEN PLAVE BOJE,
KROZ NASELJE, TO JE SELO MOJE.

Kad zapjeva ovo grlo moje

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩=60

Kad za_pje_va o_ vo gr_ lo mo_je, kad za___ pje___ va o_ vo gr_ lo mo_ je,

5 o_ vo gr_ lo mo_ je. Moj dra_ ga_ ne, po_ zna_ ješ li ko_ je.

8 Moj dra___ ga____ ne, po_ zna_ješ li ko_ je po_ zna_ ješ li ko_ je. gliss.

KAD ZAPJEVA OVO GRLO MOJE,
MOJ DRAGANE, POZNAJEŠ LI KO JE ?

Meni mala rekla pa slagala

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩=84

Me_ni, ma_la, re_kla,pa sla_ga_la, me_ni ma_la, re_kla,pa sla ga la,

5 re_ kla, pa sla_ ga_ la ne_ što da_ ti, ru_ ži_ la je_ ma_ ti,

8 A, oj, ne_ što da_ ti, ru_ ži_ la je ma_ ti.

MENI MALA REKLA, PA SLAGALA,
NEŠTO DATI, RUŽILA JE MATI.

Oj, Sutjesko, viš' tebe planina

Transkribirala:Ž.Mikavica

♩=84

Oj, Su tje sko, viš' te be pla ni na, fra nje vač ka to je do mo vi na.

Oj, Su tje sko, viš' te be pla ni na, Oj, Su tje sko,

viš te be pla ni na, fra nje va čka to je do mo vi na(j). gliss.

OJ, SUTJESKO, VIŠ' TEBE PLANINA,
FRANJEVAČKA TO JE DOMOVINA.

DOK SE ZEMLJA OKO SUNCA KREĆE,
BOBOVAC SE ZABORAVIT' NEĆE.

OJ, SUTJESKO, MOJE RODNO MJESTO,
JA ĆU U TE DOLAZITI ČESTO.

RITAM I VRSTA STIHA

Ritam i vrsta stiha u našoj narodnoj tradicionalnom muzici mogu se, ali ne moraju podudarati. Ukoliko se ne podudaraju dolazi do podređivanja metra i ritma stiha metru i ritmu napjeva.

Sve "potrkuše" su oblikovane u desetercu, koji se u priloženim primjerima strukturalno javlja u odnosima: 4 + 6 ili 6 + 4.
U obje kombinacije dolazi do produženja devetog sloga što je veoma često u bosanskohercegovačkoj tradicionalnoj praksi. Možda upravo zbog toga što je dužina stiha ista, u obliku "potrkuše" nalazimo veoma malo različitih melopoetskih struktura.
Prikaz ritničkih obrazaca prvog stiha to najbolje potvrđuje:

1. Vo - lim se - la, vo - lim o - ko - li - nu 10 (4+6)
2. Mo - ja A - no, mo - je groz - de ra - no 10 (4+6)
3. Gr - lo mo - je, mi - tro - vac - ko zvon - ce 10 (4+6)
4. A - lji - ni - ci, sta - li u tri re - da 10 (4+6)
5. Pro - cvje - ta - o ne - ven, pla - ve bo - je 10 (6+4)
6. Kad za - pje - va o - vo gr - lo mo - je 10 (4+6)
7. Me - ni ma - la re - kla, pa sla - ga - la 10 (4+6)
8. Oj, Su - tje - sko, viš' te - be pla - ni - na 10 (4+6)

Od trenutka kada se nakon prvog glasa uključuje drugi, oba glasa nastupaju u istovjetnom ritmu. Treba skrenuti pažnju da početno pjevanje prvog glasa nije u istom tempu sa onim dijelom napjeva kada se priključuje drugi glas. Od ovog trenutka tempo je nešto sporiji sa ujednačenijom jedinicom brojanja, što je i logično, jer od ovog trenutka nastupa više izvođača, pa se ujednačenost vremenske jedinice samim tim podrazumijeva.

IMENA KAZIVAČA POTRKUŠA:

1. Ime i prezime: ***Fra Stjepan Duvnjak***, 1948. Aljinići,
2. Ime i prezime: ***Fra Niko Josić***, 1971. Štrebci-Brčko,
3. Ime i prezime: ***Ana Komšo***, 1942. Aljinići,
4. Ime i prezime: ***Fra Branko Obučić***, 1919-2001. Vareš,
5. Ime i prezime:***Ante Vuletić-Brko***, 1931. Bijelo Polje kod Kaknja,
6. Ime i prezime:***Janja Duvnjak***, 1952. Aljinići,
7. Ime i prezime: ***Ljubica Vuletić***, 1981. Bijelo Polje kod Kaknja

NARODNI N A P J E V I
(sa notnim zapisima)

1. SUNCE ZAĐE, A JA MU NE REKOH

Pjevaju: Kata Bojić,Ana Franjičević,Jelka Franjičević

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Sun_ ce za_ đe a ja mu ne

re__ ko, a ja mu ne re______ ko oj.

DA POZDRAVI KO MI JE DALEKO,

2. *JA OSTAVI' JABUKU U TRAVI*

Pjevaju: Slavka Pavlović i Kaja Filipović

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Ja o_sta_ vi ja_bu_ku u tra_ vi, i te__ be ću dra_gi u lju_ba_ vi.

Ja o sta_ vi ja_bu_ ku u tra_ vi i te_ be ću dra_gi u lju_ba_ vi.

Ja ostavi' jabuku u travi,
I tebe ću dragi u ljubavi.
Ja ostavi' jabuku u travi.
I tebe ću dragi u ljubavi,
I tebe ću dragi u ljubavi.
Ja ostavi' jabuku u travi,
I tebe ću dragi u ljubavi.
Kupi, dragi, maramice dvije,
Pa se zavi', pa me zaboravi.
Kupi, dragi, maramice dvije,
Svud se zavi', pa me zaboravi.
Kupi, dragi, maramice dvije,
Svud se zavi', pa me zaboravi,
Svud se zavi', pa me zaboravi.

3. VUKANOVIĆI I SOKACI TVOJI

Pjevaju: Stjepan Tunjić i August Janković

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Smimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Vu_ ka_ no_ vi_ ći i so_ ka_ ci tvo_ ji, lje_ pše se_ lo ni gdje ne po_ sto_ ji.
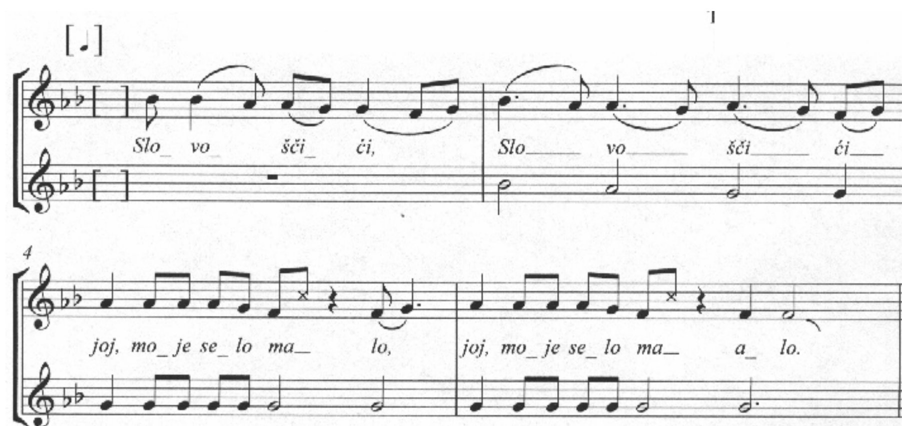
5 Vu_ ka_ no_ vi_ ći i so_ ka_ ci tvo_ ji, lje_ pše se_ lo ni gdje ne po_ sto_ ji.

Vukanovići i sokaci tvoji,
Ljepše selo nigdje ne postoji.
Ovu pjesmu tebi sam napiso,
Gdje se nikad rastajali nismo.
Od Tošića, gore do Tekića,
Od Konjica tamo do Tešića,
Ostala je moja mladost rana.
Volio sam svoje djevojčice,
I rumeno ljubio im lice,
Neću kriti i one su mene.
Danas mnoge postale su žene,
Sjetiće se one mog imena ,
Ne treba im bolja uspomema.
Vukanovići i sokaci tvoji,
Oj, ljepše selo nigdje ne postoji.

4. SLOVOŠČIĆI, MOJE SELO MALO

Pjevaju: Josipa Tomić i Mara Nikolić

Slovoščići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Slovoščići, Slovoščići,
Joj, moje selo malo. 2x

Dosta si nam,dosta si nam
Joj, razonode dalo . 2x

Meni kažu, meni kažu,
Joj, da sam poljubljena. 2x

Za toga sam, za toga sam,
Joj, sama i stvorena. 2x

5. *MOJ NEVENE SKIDAJ RUKE S MENE*

Pjevaju: Slavka Pavlović i Kosa Filipović

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Moj nevene skidaj ruke s mene,
Moj nevene.
Oj, moj nevene, skidaj ruke s mene.

6. MAJKA JOVA NA ORANJE ZVALA

Pjevaju: Ivo i Andrija Filipović

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Maj_ ka Jo_ ve na o_ ra_ nje zo_ ve, 'aj_ de si_ ne maj_ ci na o_ ra_ nje,

maj_ ka će_ ti ru_ čak do_ ni_ je_ ti maj_ ka će ti ru_ čak do_ ni je_ ti.

Majka Jova na oranje zvala,
Ajde, sine, majci na oranje.
Majka tebi ručak donijeti,
Majka će ti ručak donijeti.
Kad je majka ručak donijela,
Ali Jove na oranju nema,
Ali Jove na oranju nema.
Ljuta majka kao kućanica,
Prevrće se kao lastavica,
Prevrće se kao lastavica.
O moj Jovo, moje čedo milo,
Šta se s tobom sada dogodilo,
Šta se s tobom sada dogodilo.
Da te nije ralo zaoralo,
Da te nije ralo zaoralo ?
Il' djevojka na lug premamila,
Il' djevojka na lug premamila.
Eno Jove u zelenom gaju,
Ljubi lice mlade čobanice.

7. ZELENI SE TRAVA RANO U PROLJEĆE

Pjevaju: Andrija i Filip Filipović sa grupom pjevača

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Ze_ le_ ni se tra_ va, ze_ le_ ni se tra va ra_ no u pro_ lje_ će,

ra_ no u pro_ lje_ će, gdje cu_ ri_ ce be___ ru

gdje cu_ ri_ ce be_ ru mi_ ri_ sa_ vo cvije_ će, mi ri sa vo cvije_ će.

Dobro jutro mala,dobro jutro mala,
Dosta si nabrala,dosta si nabrala.
Curica se smije,curica se smije,
Na zelenoj travi,na zelenoj travi,
Malena sam dragane, malena sam dragane,
Nisam za ljubavi,nisam za ljubavi.
Ako si ti mala, ako si ti mala,
I ljubav je šala,i ljubav je šala.
Od toga te dušo,od toga te dušo
Neće bolit glava, neće bolit glava.
Ja ću te ljubiti, ja ću te ljubiti
Neću te voljeti,neću te voljeti.
Neće tvoja mati, neće tvoja mati,
Na licu poznati,na licu poznati.

Ako dozna nana, ako dozna nana,
Pa te zato kara, pa te zato kara
A ti bježi meni, a ti bježi meni,
Moj bore zeleni, moj bore zeleni.

8. OJ JABUKO, ZAR SI JOŠ NA GRANI

Pjevaju: Andrija i Filip Filipović

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=96

Oj, ja_ bu_ ko | zar si još na gra_ ni, | zar te ni_ su | o_ bra_ li ja_ ra_ ni.

5

Oj, ja_ bu_ ko | zar si još na gra_ ni, | zar te ni_ su | o_ bra_ li ja_ ra_ ni,

9

oj, ja_ bu_ ko | zar si još na gra_ ni | oj, zar te ni_ su

12

o_ bra_ li ja_ ra_ ni.

Oj jabuko, zar si još na grani,
Zar te nisu obrali jarani.
Oj jabuko, zar si još na grani,
Zar te nisu obrali jarani.
Oj jabuko, zar si još na grani
Oj, zar te nisu obrali jarani, oj.

9. MALA MOJA RADIMO PO PLANU

Pjevaju:Franjo Marić i Pepo Jurić

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Mala moja radimo po planu ,
Ti na njivu,oj ti na njivu,
A ja u mehanu.
Ti na njivu, a ja u mehanu.
Mala moja, oj, mala moja,
Radimo po planu, oj.

10. NEMA SELA ĐE JA NISAM BIO

Pjevaju: Franjo Marić i Pepo Jurić

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

♩=108

Aj, ne_ma se_ la de ja ni_sam bi_ o, oj, ne_ma se_ la đe ja ni_sam bi_ o.

5 *Oj, ni cu_ri_ ce da ni_sam lju_bi_ o, oj, ni cu_ri_ ce da ni sam lju_bi_ o.*

9 *Oj, ne_ ma se_ la đe ja ni_ sam bi_ jo, joj, ni cu_ ri_ ce*

12 *da ni_ sam lju_bi_ jo, oj, ni cu_ri_ ce da ni_ sam lju_bi_jo.*

Aj nema sela đe ja nisam bio,
Oj, nema sela đe ja nisam bio.
I curice, da nisam ljubio,
Oj, ni curice da nisam ljubio.
Oj, nema sela đe ja nisam bio,
Joj ni curice da nisam ljubio.
Oj, ni curice da nisam ljubio,oj.

11. VESEO SAM, OD VESELE NANE

Sviraju i pjevaju: Jurić Stjepan i Kovačević Ivo sa grupom pjevača

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio:H.Hadžić
Transkribirao:A.Đulančić

Veseo sam, veseo sam, od vesele nane
Veselim se, veselim se, pjevam na sve strane.

Igram, pjevam i šargiju sviram,
I pomalo, i pomalo, lijepe cure diram.

Igram, pjevam i šargiju sviram.
Pitate me, pitate me, odakle smo raja.
Od Sutjeske, od Sutjeske, najljepšega kraja.

Igram, pjevam i šargiju sviram,
I pomalo, i pomalo, lijepe cure diram.

Igram pjevam i šargiju sviram.
Nekog nešto, nekog nešto, naučila mati.
Mene moja, meme moja, tjerala pjevati.

Igram pjevam i šargiju sviram,
I po malo, i po malo, lijepe cure diram.

OSTALE PJESME

(bez notnih zapisa)

232,234,236,238

1. PROŠETALE TRI DJEVOJKE

Pjevaju: Jaga Stijepić, Eva Subašić i Milica Tomić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Prošetale tri djevojke širom niz polje,
Jedna im se razbolje, šetat ne može.
Pitale je one dvije od čeg boluje,
O čeg' ti je uvenulo lice rumeno.
Uvelo je zbog ljubavi i zbog dragog mog,
Ostade mi bolna rana nasred srca mog.

2 .DA ZNAŠ, MALA, KAKO USTA SLADE

Pjevaju: Pero Stijepić i Jaga Stijepić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Da znaš, mala, kako usta slade
Od poljupca koji se ukrade.

3. PITAJU ME ODAKLE SI PLAVA

Pjevaju: Kata Pavlović, Mara Bojić, Janja Tomić,
Milica Tomić i Jaga Stijepić

Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Pitaju me odakle si plava
Od Sutjeske, Hrvatica prava.
Pitaju me odakle si plava

4. JA POSADI' JEDNU RUŽU BIJELU

Pjevaju: Pero Stijepić i Ivo Andrić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Ja posadi' jednu ružu bijelu,
Ja posadi' jednu ružu bijelu,
Oj, u Gorici, u Gorici,
u svom rodnom selu.
U Gorici, u svom rodnom selu.
Niti cvjeta, niti miris pruža,
Svakog dana vene moja ruža.
Što mi veneš, moja ružo bijela,
Čega si se mlada zaželjela.
Zaželjela svojega dragana,
U baštici plavog jorgovana.
Zato sada moje tijelo vene,
Što dragana nema pored mene

5. UVELO LIŠĆE BOROVO

Pjevaju: Kata Pavlović, Mara Bojić, Eva Subašić,
Milica Tomić, Jaga Stijepić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Uvelo lišće borovo, 2x
Šalaj bolovo.
Gdje je majkin Ivo bolovo, 2x
Šalaj bolovo,
Često njega majka obilazi, 2X
Šalaj obilazi.
U pregači grožđa donosi, 2x
Šalaj donosi.
De pojedi, Ivo, slatko je , 2x
Šalaj slatko je.
Ja ne mogu, majko, gorko je

Šalaj gorko je.
Ne mogu ti majko priboljeti, 2x
Šalaj priboljeti.
Ja ću ti mlađan umrijet. 2x
Šalaj umrijet.

6. IGRALI SE KONJI VRANI

Pjevaju: Pero Stijepić i Stjepan Miloš

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Igrali se konji vrani
Pored Bosne na obali. 2x
Kol' ko su se zaigrali 2x
Zlatne uzde potrgali. 2x
Jedan drugom govorili 2x
Šta bi koji najvolili. 2x
Daj nam Bože putovati, 2x
Hladnu vodu ne gaziti. 2x
Iz hladne se vode puši, 2x
Ko je gazi taj se tuši, 2x
Jer je Bosna brza voda, 2x
Ko je gazi taj ne 'oda. 2x

7. DAJ MI, PRODAJ ANO

Pjevaju; Kata Pavlović, Mara Bojić, Eva Subašić, Milica Tomić, Janja Tomić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Daj mi prodaj, Ano,
Daj mi prodaj, dušo,
Daj mi prodaj, ime moje,
Pola bašte svoje.
Da posadim,Ano,
Da posadim dušo,
Da posadim, joj, ime moje,
Žute limunove.

8. SNIJEG PADE

Pjevaju: Pero Stijepić i Jaga Stijepić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Snijeg pade,
Snijeg pade, drumi zapadoše,
Snijeg pade, drumi zapadoše.
Dragi dragoj,
Dragi dragoj doći ne mogaše,
Dragi dragoj doći ne mogaše.
Draga moja,
Draga moja, jesi l' se udala,
Draga moja, jesi l' se udala .
Jesam dragi,
Jesam dragi i sina dobila,
Jesam dragi i sina dobila .
I tvoje mu,
I tvoje mu ime ponovila,
I tvoje mu ime ponovila .

9. KAŽI PRAVO, DJETELINA TRAVO

Pjevaju: Eva Subašić i Jaga Stijepić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Kaži pravo, djetelina travo 2x
Jel' griota prevariti momka. 2x
Jest griota, ako je sirota 2x
Ako nije, privari što prije, 2x
Ak' je gazda, privari ga vazda.2x

10. DJEVOJKA JE RUŽU BRALA

Pjevaju: Pero Stijepić i Ivo Andrić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Djevojka je ružu brala, pa je zaspala,pa je zaspala,
Njoj dolazi mlado momče, pa je budilo, pa je budilo.
Ustaj, ustaj, djevojčice, što si zaspala, što si zaspala.
Ruža ti je uvenula što si ubrala, što si ubrala.
Dragi ti se oženio kog si voljela, kog si voljela.

11. JEL' VAM BAŠTA RODILA

Pjevaju: Jagoda Marić, Jela Marić i Ljuba Marić

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Od tri vrste od četiri,
Jel' vam bašta rodila.
Od tri vrste od četiri,
Bila je bašta rodila,
Od tri vrste od četiri,
Ko vam je baštu trgao.
Od tri vrste od četiri,
Svojoj je majki nosio.
Od tri vrste od četiri,
Ostavljaj, majko, česljarama.
Od tri vrste od četiri,
Uz rešeto, li vršeto,
Od gospoja.
Od tri vrste od četiri,
Mnogo nas je, malo nas je.
Naša gospoja.

12. IZVJER VODA IZVIRALA

Pjevaju: Kata Bojić,Jaga Stijepić,Eva Subašić, Milica Tomić i Janja Tomić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Izvjer voda,
Izvjer voda izvirala,
Po polju se razljevala,
Po polju se razljevala .
Svako trunje izbacuje,
A najposlije šaren sanduk,
U sanduku lijepa Mara,
Lijepa Mara progovara:
Ko bi mene izbavio,
Ja bi' njemu ljubav bila,
Ili ljubav ili sluga,
Ili seka dovijeka.
To dočuše Sutješčani,
Brzo ključe sakovaše,
Šaren sanduk otvoriše,
Lijepu Maru izbaviše.

13. MALA MOJA, MOJ NA SRCU JADU

Pjevaju: Pero Stijepić i Ivo Andrić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Mala moja, moj na srcu jadu,
Ja te hoću, tvoji te ne dadu.
Mala moja, moj na srcu jadu,
Ja te hoću, tvoji te ne dadu.

14. MOJ DRAGANE, JORGOVANU PLAVI

Pjevaju: Kata Bojić, Ana Franjičević i Jelka Franjičević

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Moj dragane, jorgovanu plavi,
Moj dragane, jorgovanu plavi,
jorgovanu plavi.
Ne daju me, dodi me ukradi,
Ne daju me, dodi me ukradi,
dodi me ukradi.

15. ŠTO SE OVO ŠUTKOM PIJE PIVO

Pjevaju:Jaga Stijepić

Čatići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Što se ovo šutkom pije pivo,
Što se ovo šutkom pije pivo,
šutkom pije pivo.
Nije ovo pivo ukradeno,
Nije ovo pivo ukradeno,
pivo ukradeno.
Već dobrijem ljud'ma iznešeno,
Već dobrijem ljud'ma iznešeno,
ljud'ma iznešeno.

16. MOJ DRAGANE SEBI RUKE BACI (Natpjevavanje)

Pjevaju:SlavkaPavloviĆ,Jelka Mađar,Andrija Filipović i Zoran Filipović

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Moj dragane, moj dragane, sebi ruke baci, 2x
Ne da mene, ne da mene, mati milovati,
Ne da mene mati milovati.
Ako ne da, ako ne da, nek te nana gleda, 2x
Ja ću tražit, ja ću tražit, ono što mi treba,
Oj, ja ću tražit ono što mi treba.
Moj dragane, moj dragane, neću te, pa neću, 2x
Sve da mi te, sve da mi te, u džepove meću,
U džepove meću.
Mala moja, mala moja i ja tebe ne bi, 2x
Kad se nikad, kad se nikad, oženio ne bi,
Oj, da se nikad oženio ne bi.

17. MAJKA ROSU SITNO PLETIJAŠE

Pjevaju: Anđa Barić, Ana Pavlović i Kata Ivanić

Vukanovići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Majka Rosu sitno,sitno pletijaše,
Roso janje moje,
Roso srce moje,
Roso draga, Roso moja.

Majka Rosu sitno pletijaše,
U petero i u devetero.
Isplete joj trista pletenica,
I uplete tristo mađarija.

18. TAMBURICA TERZIJANU PITA

Pjevaju: Andrija i Filip Filipović sa grupom pjevača

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Oj, tamburica terzijanu pita,
Oj,tamburica terzijanu pita.
Oj, što se ono oženjeno skita,
Oj, što se ono oženjeno skita.
Oj, što ne čuva bešike i žene,
Oj, što ne čuva bešike i žene.
Oj, žena ječi, a bešika zveči
Oj, žena ječi, a bešika zveči.

19. KO 'NO MAJKO PROPJEVA KROZ SELO

Pjeva: Marić Jela i grupa djevojaka

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Ko 'no majko propjeva kroz selo, (solo)
Ko 'no majko propjeva kroz selo. (grupa)
Naši momci odo, odoše na prelo,
Naši momci odo, odoše na prelo.

Mila majko pjevaju jarani, (solo)
Mila majko pjevaju jarani. (grupa)
Čini mi se da su da su Kakanjčani,
Čini mi se da su da su Kakanjčani.

Bjelavići-Kraljeva Sutjeska
Snimio: Hajrudin Hadžić

Dijalog:

20. MALA MOJA, MOJ NEVENE

Momak : Mala moja, moj nevene,
Kako živiš ti bez mene.

Djevojka: Ja bez tebe kako - tako,
Ti bez mene baš nikako.

Momak: Mala moja, moj golube,
Čije li te usne ljube.

Djevojka: Ne ljube me, znaj, ničije,
Tvoje su mi najmilije.

Momak: Mala moja, lalo bijela,
Koja ti je srcu želja.

Djevojka: Ja bi htjela, dušo moja,
Da svi znaju da sam tvoja.

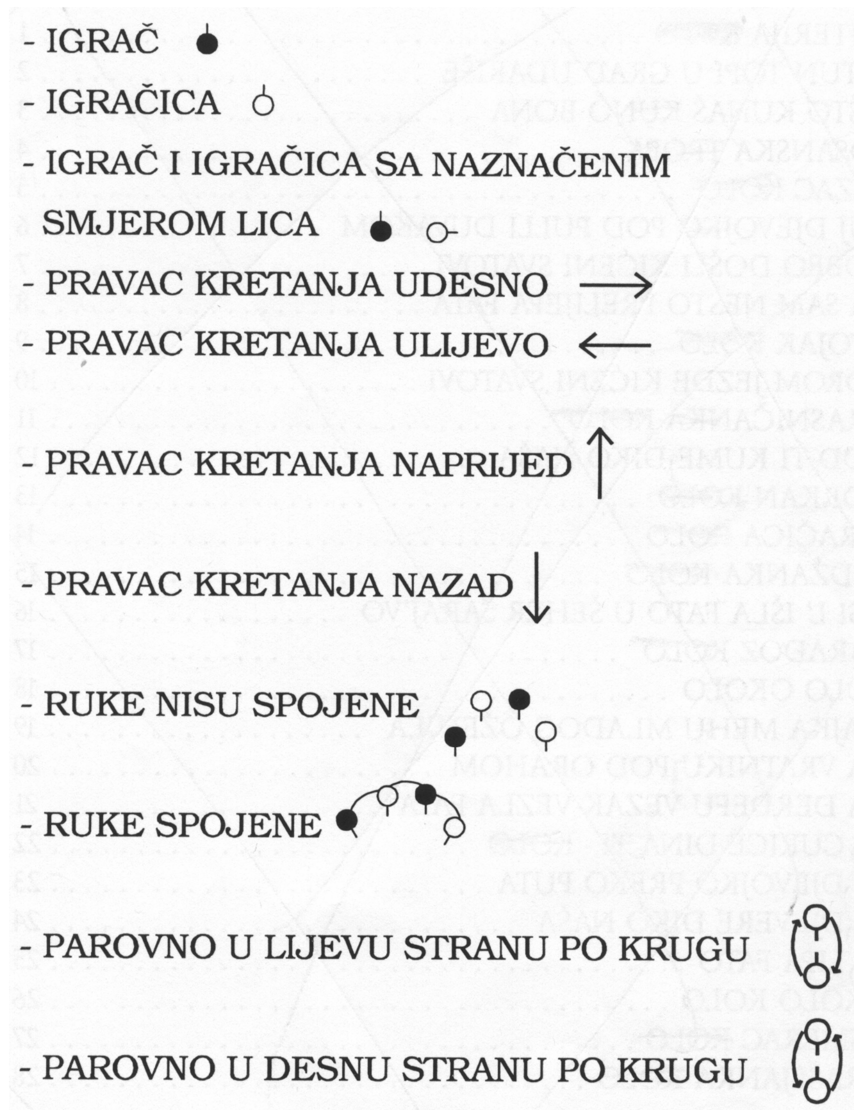
IMENA KAZIVAČA

IMENA KAZIVAČA:

1.***Ana (Mijatović) Dojčinov***, rođena: 20.03.1958. u Slapnici Naselje TE, živi u Čatićima,
2. ***Jagoda Marić***,živi u Bjelavićima,
3. ***Ljuba Marić***, Bjelavići,
4. ***Franjo Marić,*** Bjelavići,
5. ***Drago Stijepić***, Kakanj,
6. ***Borko Vidačak***, Kakanj,
7. ***Pepo Jurić***, Bjelavići,
8. ***Stjepan Tadić-Pepo***, Čatići,
9.***Pero Tomić***, rođen12.03.1935. živi u Čatićima,
10. ***Dragica (Petrović) Tomić***, rođena 01.02.1960. Kakanj, živi u Čatićima,
11. ***Ljuba (Tomić) Bjelić***, rođena: 05.04.1937. Čatići, živi u Čatićima,
12. ***Ljuba Jozić,*** Haljinići,
13. ***Branko Bojić***, rođen 03.04.1980. u Čatićima
14. ***Branka Subašić,*** rođena u Kakanju, živi u Čatićima,
15. ***Janja (Majstorović) Benić***, rođena 02.01.1957. u Bjelavićima, živi u Naselju TE ,
16. ***Jelka (Martinović) Benić***, rođena 21.01.1953. u Čatićima,
17. ***Kata (Dusper) Pavlović*** , rođena 31.12.1940. u Trnovcima, živi u Čatićima
18. ***Mara (Jonjić) Bojić***, rođena 26.10.1945. u Lukovom Brdu, živi u Čatićima
19. ***Jaga (Vukanjčić) Stijepić*** , rođena 15.02.1957.u Bulčićima-Gora,
20. ***Eva Subašić***, Čatići,
21. ***Milica (Komšo) Tomić***, rođena 22.09.1959. u Kaknju, živi u Čatićima,
22. ***Ljuba (Jozanović) Drenić***, rođena 21.01.1949. Ratanj - Čatići,
23. ***Janja (Bojić) Tomić*** , rođena 08.07.1946. u Čatićima,
24. ***Katarina (Ćorić) Pezer***, rođena 17.03.1954. u Poljanima, živi u Aljinićima,
25. ***Janja (Majstorović) Benić*** , rođena 02.01.1957. u Bjelavićima, živi u Naselj TE,
26. ***Jelka (Martinović) Benić***, Rođena 21.01.1953. u Čatićima,
27. ***Blaško Lukić,***
28. ***Ivo Kovačević***,
29. ***Jagoda (Hrgota) Andrić***, rođena 27.02.1975. u

Gornjem Banjevcu, živi u Gori,
30. ***Kata (Subašić) Bojić***, rođena 17.06.1935. u Čatićima,
31. ***Ana (Šipić) Franjičević***, rođena 1943. u Ratanju, živi u Čatićima,
32. ***Jelka (Tomić) Franjičević***, rođena 15.10.1931. u Čatićima,
33. ***Pero Stijepić***, rođen 04.07.1953. u Gori ,
34. ***Ivo Andrić***, rođen 24.09.1965. u Gori,
35. ***Stjepan Miloš***, rođen 19.08.1960. u Kakanju, živi u Podbjelavićima,
36. ***Gabrijel Filipović***, Vukanovići,
37. ***Ivica Filipović***, Vukanovići,
38. ***Branko Bojić***, rođen 03.04.1960. u Čatićima,
39. ***Dragica (Petrović) Tomić***, rođena 01.02.1960. u Kakanju, živi u Čatićima,
40. ***Ljuba (Tomić) Benić***, rođena 05.04.1937. u Čatićima,
41. ***Ljuba Jozić***, Haljinići
42. ***Fra Marijan Petričević***,
43. ***Jagoda (Jurić) Duvnjak***, rođena 1941. u Aljinićima.

TUMAČ ZNAKOVA

KORIŠTENA LITERATURA :

1.***NOŠNJA HRVATA IZ KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE OKOLICE***, ***''ŽIVOT I OBIČAJI NARODNI U VISOČKOJ NAHIJI''***
(Srpski etnografski zbornik – Zagreb, 1903.) Dr. Milenko Filipović

2. ***KRALJEVA SUTJESKA – BOBOVAC I OKOLICA***,

3. ***SPOMENICI SREDNJOVJEKOVNE BOSANSKE DRŽAVE***, Biblioteka"Male turističke monografije"- broj 22, Izdavač:Turist komerc" Zagreb, Ilica broj 26/I, Zagreb 1974.

4. ***FRANJEVAČKI SAMOSTAN KRALJEVA SUTJESKA***

5. ***–POTRKUŠA- MELOPOETSKI OBLIK ŽENSKOG PJEVANJA U REGIONU KRALJEVE SUTJESKE***, Diplomski rad Željka Mikavica, Sarajevo, decembar/prosinac 2001. godine

RECENZIJA KNJIGE " IGRE, NAPJEVI I NARODNI OBIČAJI KRALJEVE SUTJESKE I ŠIRE KOLICE" , Hajrudina Hadžića

Knjiga " Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice" spada među rijetka muzička izdanja koja su usmjerena prezentaciji muzičke baštine Bosne i Hercegovine, koja je još uvijek nedovoljno istražena.
Knjiga je napisana perom iskusnog praktičara-etnokoreografa, koji je 5 decenija djelovao u amaterskim folklornim ansamblima i učestvovao na smotrama, festivalima. Obilazio je ove krajeve, posmatrao igre i slušao instrumente (dvojnice i šargiju), pravio audio zapise (notne zapise su kasnije radili muzički stručnjaci), zapisivao igre kako i sam kaže "po sistemu koji mi se čini pristupačnim rukovodiocima folklornih grupa" i pri tom ih je i sam učio da bi ih mogao vjerno prenijeti na igrače i očuvati izvoran oblik igre. Ovakav primjer saradnje praktičara i etnomuzikologa, je jedan ispravan i treba ga pozdraviti.

Autor u knjizi daje opise igara i narodne nošnje ovog kraja (zimske, ljetnje), koje vrlo detaljno opisuje kroz tekst i slike (muška, ženska, dječija), do nakita i skica koje mogu poslužiti da se nošnje sašiju.
Za 24 kola je dao notni zapis, obrazac igre i analizu koraka i vrlo detaljno opisao način igranja, a kod nekih je dao i sliku da ona bude jasnija predočena.

Govoreći o narodnim običajima Kraljeve Sutjeske i šire okolice, autor Hadžić posebno obrađuje i opisuje hrvatsku bosansku svadbu u Kraljevoj Sutjesci i široj okolici i donosi tradicionalne napjeve koji se izvode u pojedinim vremenskim periodima, počev od upoznavanja, preko raznih oblika svatovskog ceremonijala, uz fotografije koje svjedoče o narodnim nošnjama mladenaca.

Tu su i žetveni običaji kroz pjevanje djevojaka i momaka u toku rada, fotografije i detaljan opis rada odnosno pokreta koji se ovijaju uz pjevanje određenog napjeva, kao i narodni napjevi potrkuše, oblika koji se izvodi u različitim prilikama, pa i u funkciji uveseljavanja.

Ova publikacija bogata notnim zapisima, opisima igara, slikama nošnji, objašnjenjima običaja, vrijedna je već zbog činjenice da je na ovaj način otrgnut od zaborava jedan značajan dio tradicije Kraljeve Sutjeske i šire okolice.

I ovo kao i druga izdanja ove vrste, rezultat su želje autora da mladi uvide značaj i vrijednosti njegovanja i prezentiranja muzičkog naslijeđa svoje sredine, kao dijela bh muzičke tradicije koju treba cijeniti, poštovati i čuvati.

Na osnovu navedenog, kao metodičar i muzički pedagog, smatram da objavljivanje knjige " Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice", autora Hajrudina Hadžića ima praktičnu i edukativnu vrijednost, jer omogučuje bolje upoznavanje sa tradicijom ovog kraja u nastavi muzičke / glazbene kulture, a služi i kao svojevrstan vodič i priručna literatura za rad školskih folklornih sekcija i kulturno-umjetničkih društava.

U Sarajevu, decembar 2003. Red.prof.dr.Selma Ferović

Recension of the book «Dances, songs and traditional customs from Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings» by Hajrudin Hadžić.

The book entitled "Dances, songs and traditional customs from Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings" is among rare musical publications focused on presentation of musical inheritance of Bosnia and Herzegovina, which is still not researched enough.

This book is written by hand of an experienced practitioner-choreographer, who worked for 5 decades in amateur folklore ensembles and took part in numerous folklore events and festivals. He had visited this region, watched the dances and listened to the instruments (*dvojnice* and *šargija*). Afterward he made audio records (musical notation were made later by musical experts), he noted the dances through specific system that he created in such a way to enable the leaders of folklore ensembles to better understand the dance; in the same time he memorized the movements in order to explain them to dancers and preserve the original form of the dance. Such example of cooperation between the practitioners and ethnomusicologists is correct and it should be cultivated.

In the book, the author gives description of dances and traditional winter and summer dresses characteristic for the region of Kraljeva Sutjeska, with very detailed textual and graphical presentation, even with patterns for sewing. In addition, he gives description of traditional jewelry worn by women of the region. He gives musical notations, dance schemes and analysis of movements for 24 dances, with very detailed description of dancing technique, providing graphical presentations for some of them in order to make it clearer for readers.

While writing of traditional customs of Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings, the author gives explanation of the events in life of Bosnian Croats characteristic for the region, together with traditional lyrics related to wedding ceremonial, harvest and celebrations. He gives the detailed description of harvesting process

and movements that follow specific lyrics. The text is illustrated with photographs showing the traditional dresses of the bride and bridegroom and the harvesters.

This book, rich in musical notations, dance descriptions, photos of traditional dresses, explanations of traditional customs, is of great value because it brings one part of tradition of Kraljeva Sutjeska and its surrounding out of oblivion.

This publication, as well as other of this kind, is a result of author's wish that the young population become fully aware of the importance and value of maintaining as well as presenting of local musical inheritance, being part of national musical tradition of Bosnia and Herzegovina, which should be appreciated, respected and preserved.

Considering the above mentioned, as a methodologist and musical pedagogue, I am of opinion that the publishing of the book "Dances, songs and traditional customs of Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings" by Hajrudin Hadžić, has practical and educational value, because it enables us to be better acquainted with tradition of this region in terms of musical culture. It also serves as a handbook and literature for work of school folklore sections and folklore ensembles.

December 2003

Recension by

Prof. Dr. Selma Ferović
Music Academy in Sarajevo

Tridesetog decembra 2003. godine povjerena mi je na recenziju knjiga Hajrudina Hadžića pod naslovom " Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice". S tim u vezi čast mi je podnijeti slijedeću

RECENZIJU

Knjiga " Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice" gospodina Hajrudina Hadžića broji 247 stranica i sastoji se iz slijedećih cjelina: Predgovor, Kraći osvrt na historiju Kraljeve Sutjeske, Kako sam došao u dodir sa igrama, napjevima i narodnim običajima Kraljeve Sutjeske i šire okolice, Nošnja Hrvata iz Kraljeve Sutjeske i šire okolice, Specifičnosti igara iz Kraljeve Sutjeske i šire okolice, Igre sa napjevima, Igre bez napjeva, Hrvatska bosanska svasba u Kraljevoj Sutjesci i široj okolici, Instrumenti i instrumentalni sastavi kao pratnja narodnih igara na području Kraljeve Sutjeske, Potrkuše – narodni napjevi u Kraljevoj Sutjesci, Narodni napjevi (sa notnim zapisima), Ostali napjevi (bez notnih zapisa), Imena kazivača, Tumač znakova, Korištena literatura.

Najveći broj navedenih tekstova nastao je na osnovu vlastitog terenskog rada autora knjige, Hajrudina Hadžića ali su u knjigu uvršteni i natpisi drugih autora (fra Bernardina Matića i prof.dr. fra Ignjacija Gavrana, Milenka S. Filipovića, Miroslave Fulanović-Šošić i Željke Mikavice), a koji se tematski i geografski uklapaju u Hadžićevu knjigu te doprinose sveobuhvatnoj i cjelovitoj slici života i običaja katoličkog stanovništva sutješkog kraja, koji je zanimljiv kako sa historijskog tako i kulturnoantropološkog stanovišta.

Najzanimljiviji i najznačajniji je svakako onaj dio knjige koji je proistekao izneposrednog i dugogodišnjeg iskustva koje je gospodin Hajrudin Hadžić stekao kao etnokoreograf, a sticao ga je decenijama, u različitim dijelovima Bosne i Hercegovine, u brojnim kulturno-umjetničkim drušzvima, između ostalog i na području Kaknja. Iz sedamnaest godina dugog rada u KUD-u "Dikan" iz Kaknja, te iz živih kontakata sa poznavaocima i prenosiocima tradicije, a prije svega iz neumornog rada, znatiželje i ljubavi prema igri, ali i svemu onome što je igru pratilo – od pjesme do odijevanja i običaja – ili obrnuto, proistekla je knjiga o igrama, napjevima i narodnim običajima u Kraljevoj Sutjesci i široj okolici.

U njoj je gospodin Hajrudin Hadžić do najsitnijih detalja vjerno zapisao na desetine igara, primjenjujući pri tome jedinstven obrazac u kojem su navedeni svi bitni podaci o igri (ko i gdje je izvodi, na koji način, uz pratnju kojeg instrumenta, dajući pri tome iscrpan obrazac igre i analizu koraka).
Sam autor navodi da je igre bilježio "na svoj način", a to, nakon uvida u ponuđeni rukopis, znači jednostavno, pregledno, pa i za slabog ili čaknikakvog poznavaoca narodnih igara pristupačno i prijemčivo.
Vrijedan dio knjige, koji se tematski potpuno uklapa u cjelinu, predstavlja natpis o bosanskoj hrvatskoj svadbi, koji je Hajrudin Hadžić zabilježio po kazivanju Franje Marića iz sela Bjelavića. Da se radi o iskusnom sakupljaču tradicije potvrđuje upravo ovaj zapis koji Hadžić donosi u izvornom obliku, onako kako je kazivač saopštio, obigaćujući prilog vlastitim snimcima svadbenih pjesama.
Sa etnološkog aspekta naročito je vrijedan onaj dio knjige koji se odnosi na mobu kao dio žetvenog običaja. Njega je Hadžić "prilagodio" scenskom izvođenju i zapravo je cio običaj svojevrsna podloga za pjesme koje su se pri žetvi pjevale, a koje je također snimio gospodin Hajrudin Hadžić. Izuzetnu dokumentarnu vrijednost imaju ovi kao i ostali Hadžićevi zapisi, posebno ako se imaju u vidu ogromne promjene koje su se zbile u životu i kulturi kako stanovnika Kraljeve Sutjeske tako i uopće bosanskohercegovačkog seoskog stanovništva u posljednjih nekoliko decenija.
U Hadžićevoj knjizi značajno mjesto zauzimaju i "potrkuše", specifične pjesme dugog napjeva, koje su primarno vezane za vedriju stranu života. Svjedoče to i tekstovi "potrkuša" koje Hadžić, uz notne zapise, donosi u svojoj knjizi.
Posljednje poglavlje odnosi se na narodne napjeve, sa ili bez notnog zapisa, koje je na području Kraljeve Sutjeske u svom dvasesetogodišnjem predanom radu snimio Hajrudin Hadžić.
Knjiga koja je pred nama na istom je fonu kao i prethodna Hadžićeva. Ona je više od običnog priručnika za igračka društva i etnokoreografe, ona je sačuvano svjedočanstvo o jednom vremenu i njegovim ljudima, ali isto tako i potvrda sa koliko predanosti i ljubavi je gospodin Hajrudin Hadžić radio svoj posao, za što je bivao nagrađivan u više navrata na brojnim festivalima izvornog folklora.

Knjiga "Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice" gospodina Hajrudina Hadžića nema naučnih pretenzija, nije ni pisana po strogo naučnim principima, ali po nekim elementima ova to knjiga jeste. Njeni sitni nedostatci su jedna od njenih draži, a njena vrijednost je višestruka – od praktične do obrazovne i informativne. Stoga je svesrdno preporučujem za štampu.

U Sarajevu, 5. januara 2004. Dr. Aiša Softić

Recension of the book «Dances, songs and traditional customs from Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings» by Hajrudin Hadžić.

The most interesting as well as the most important part of this book is certainly one arising from the long ethno-choreographic experience of the author – Hadžić Hajrudin – acquired during few decades of his work in different parts of Bosnia and Herzegovina, in numerous folklore ensembles, especially in the region of Kakanj. This book on dances, songs and traditional customs of Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings results from many things: author's seventeen years long work with Folklore ensemble "Dikan" from Kakanj, live contacts with people who kept the tradition alive, and first of all from his meticulous work, his curiosity and passion for dance and everything that follows the dance – from lyrics to costumes and traditions, or vice-versa.

In this book, the author gives a very detailed description of various dances through a model that he developed; in which the most important details of each dance are presented. As he says - he recorded the dances in his "own way", which means in a simple and clear manner, understandable even for those who do not know much about folklore dances.

One of the valuable parts of this book, which is thematically entirely in harmony with its contents, is a description of the wedding of Bosnian Croats, made according to narration by Franjo Marić from Bjelavići village. From this example it is obvious that Hajrudin Hadžić is an experienced collector of tradition, because he gives it in its original form, but enriching it with his own records of wedding songs.

From ethnological aspect, the most important chapter is the one referring to harvest customs. The author adapted this custom for the stage, enriching it with the songs sung during the harvest, also recorded by the author. All records made by the author have an

extraordinary documentary value, especially if we have in mind considerable changes that happened in the life and culture of the people living in Kraljeva Sutjeska and Bosnian and Herzegovinian rural area within last few decades.

In this book, an important place is given to specific songs connected to cheerful side of life, called "*potrkuše*", whose lyrics, given in this book together with their musical notations, are full of joy.
The last chapter refers to traditional songs, with or without musical notations, collected and recorded by the author in the region of Kraljeva Sutjeska during twenty years of his fieldwork.

This book is made in the same tone as his previous book. It is more than a handbook for folklore ensembles and ethno-choreographers. It is a testimony about one time and its people, showing in the same time the quantity of author's passion for his work for which he was awarded many times at numerous festivals of traditional folklore.

The book "Dances, songs and traditional customs of Kraljeva Sutjeska and its wider surrounding" by Hajrudin Hadžić has no scientific pretensions, and it is not written in a strict methodical way, but in some elements it is scientific. Its small deficiencies are one of its charms, and it has multiple values – from practical to educational and informative.

Sarajevo, January 5, 2004

Recension by:

Dr. Aiša Softić

Recenzija za knjigu **"Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice"**

U Bosni i Hercegovinu koju naseljavaju Bošnjaci, Hrvati, Srbi kao i pripadnici drugih manjih etničkih grupa, na koju su se u prošlosti odrazile različite društveno-historijske prilike, sa različitim utjecajima na kulturu pojedinih naroda, nastali su raznovrsni oblici tradicionalne muzike. I dok su mnogi vidovi tradicionalnih kultura nestali, brojni srhaični muzički oblici i elementi zadržani su još na teritoriji Bosne, bilo u originalni funkcijama bilo u sjećanju starijih stanovnika,

Zanimljivo je, bez obzira na zajedničke oblike tradicionalne muzičke prakse, na svakom manjem zaokruženom području pjeva se, svira i igra u izvjesnoj mjeri osobeno, po čemu se stanovništvo sa susjednih geografskih regija prepoznaje. Jedan dio tradicionalnih napjeva i igara je istražen, tiskan i dostupan svima koji cijene tradicionalni izričaj, grugi dio, ne manje vrijedan, ostao je nedovoljno proučen i neprikazan.

Važno je napomenuti da su se u istraživanjima kulturnog nasljeđa etnolozima, etnomuzikolozima i etnokoreolozima, nerijetko priključivali, puni entuzijazma, istinski zaljubljenici u folklor, koji su svojim prilozima ali i radu u kulturno umjetničkim društvims dali značajan doprinos očuvanju tradicijskog mišljenja.

Među njima svakako se izdvaja ime koreografa Hajrudina hadžića, koji je svoj višedecenijski rad sa članovima kulturno umjetničkog društva iz Kaknja zaokružio napisavši "Igre, napjevi i narodni običaji Kraljeve Sutjeske i šire okolice".

Bez znanstvenih pretenzija i čvrstog metodološkog pristupa ali sa mnogo ljubavi spram folklora, Hajrudin Hadžić je, uz pomoć prijatelja, zabilježio svoja iskustva, napisavši knjigu sa elementima monografije koja bi, kako sam kaže trebala podstaknuti mlade ljude da se i sami bave ovom vrstom posla, ali i upoznati širu javnost sa iznimnom ljepotom nošnji, običaja, pjesme, svirke i plesa Kraljeve Sutjeske.

U Sarajevu, 15. decembra 2003. mr.Tamara Karača-Beljak

Recension of the book «Dances, songs and traditional customs from Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings» by Hajrudin Hadžić

In Bosnia and Herzegovina, populated by Bosniaks, Croats and Serbs, as well as members of ethnical minorities, there are various forms of traditional music, as a result of different social and historical circumstances that left their trace, with different influences on the culture of individual ethnic groups. Even though numerous forms of traditional cultures have disappeared, some archaic musical forms and elements survived on the territory of Bosnia, in their original function or in memory of older population.

It is interesting that, independently of mutual forms of traditional musical practice, on each smaller circled area, people sing, play and dance in a particular way that characterizes population of neighboring geographical regions. One part of traditional songs and dances is well researched, published and available to all who appreciate traditional values, while the other, not less valuable, stays insufficiently studied and not known.

It is important to mention here that in researches of cultural inheritance, the ethnologist, ethnomusicologist and ethno-choreographers were joined by enthusiastic true devotees of folklore, who gave valuable contribution to preservation of tradition by their work in folklore ensembles.

On of them is the author of this book - Hajrudin Hadžić. His work with the members of folklore ensemble from Kakanj that lasted for few decades is now completed with his book entitled "Dances, songs and traditional customs from Kraljeva Sutjeska and its wider surroundings".

Without scientific pretensions and strict methodological approach, but with enormous love for folklore, Hajrudin Hadžić in this book, with help of his friend, recorded his experiences, by writing a book with elements of monograph that should, as he says, inspire young people to engage themselves in this kind of work, and in the same time show

to the public the unique beauty of traditional dresses, customs, songs and dances of Kraljeva Sutjeska.

Sarajevo, December 15, 2003

Recension by:
Tamara Karača Beljak, MA

SADRŽAJ KNJIGE

SADRŽAJ: